

**Institutioneel onderzoek
Overheidspersoneel**

**Deelbeleidsterrein
Arbeidsomstandigheden bij de overheid
1945-1996**

Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein
Arbeidsomstandigheden bij de overheid in de periode 1945-1996

**Institutioneel onderzoek
Overheidspersoneel**

**Deelbeleidsterrein
Arbeidsomstandigheden bij de overheid
1945-1996**

Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein
Arbeidsomstandigheden bij de overheid in de periode 1945-1996

PIVOT-rapport nr. 76
Samengesteld door drs. H. de Vries

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van
Het ministerie van Binnenlandse Zaken
&
Rijksarchiefdienst/PIVOT

's-Gravenhage, 2000

Tekst: drs. H. de Vries
Vormgeving: Rijksarchiefdienst/PIVOT
Illustraties: W. Küller
Druk: Krips BV

ISBN: 90-74442-98-6

© Rijksarchiefdienst/PIVOT. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst/PIVOT.

PROJECT INVOERING VERKORTING OVERBRENGINGSTERMIJN

Voor u ligt het rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een project-organisatie die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor vormde de (voorgenomen) verkorting van de overbrengingstermijn conform de nieuwe Archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Vanuit het oogpunt van democratisering van het openbaar bestuur moet deze termijnverkorting positief worden beoordeeld. Immers, eerder overgedragen archieven worden ook eerder volledig toegankelijk voor het publiek. Voor de Rijksarchiefdienst betekent deze termijnverkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, zij overstroomd wordt met archiefmateriaal. De neerslag van dertig jaar overheids-handelen zou bij de invoering van de nieuwe wet in een korte periode moeten worden overgebracht naar de depots van de archiefdiensten. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom van gegevensbestanden geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer over de periode 1943-1973 en over de periode 1973-1990 op nog eens eenzelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid archiefmateriaal niet beheersbaar, noch hanteerbaar is en de opslag ervan te kostbaar, heeft de Rijksarchiefdienst in het kader van PIVOT tezamen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen getroffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moesten reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Onder de Archiefwet 1962 zijn grote achterstanden ontstaan in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en in het overbrengen van archief van vóór 1940 naar de Rijksarchiefdienst. In inspectierapporten van de Rijksarchiefdienst werd daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archiefbeheer en -behoud bij het Rijk' dat de Algemene Rekenkamer in 1988 uitbracht, is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC in 1991 heeft toegezegd: fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar (de looptijd van het project). Daarnaast zetten de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen in om deze operatie mogelijk te maken. Afspraken daarover zijn vastgelegd in convenanten die de verschillende secretarissen-generaal of vertegenwoordigers van de Hoge Colleges van Staat met de Algemene Rijksarchivaris hebben gesloten.

1. De uitgangspunten van PIVOT

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken heeft PIVOT een nieuw selectie-instrument ontworpen. De traditionele selectiemethoden zijn voor een operatie van deze omvang niet toereikend: zij zijn te arbeidsintensief en dus te kostbaar waarbij de basis van de gevoerde selectie niet altijd duidelijk is geformuleerd. Bij de traditionele selectie worden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats die zij innemen in het geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. Aangezien men bij die manier van selecteren geen model hanteert waarmee men de context van de gegevens in kaart kan brengen, kan men aan de gegevens op zich moeilijk een waarde toekennen. De functie van de gegevens is in dat geval niet te achterhalen. Het gevolg hiervan is een subjectieve selectie omdat iedereen die selecteert een eigen interpretatie aan de gegevens geeft.

PIVOT gaat ervan uit dat de selectie moet worden uitgevoerd vanuit het gezichtspunt van het overheidsorgaan of de organen die deze documenten in het kader van hun taak en het daaruit voortvloeiende handelen hebben ontvangen of geproduceerd: niet de informatiewaarde van documenten maar de waardebeoordeling van handelingen van overheidsorganen staat centraal. Met de gegevensbestanden die naar de Rijksarchiefdienst worden overgebracht moet het handelen van de overheid in relatie tot haar omgeving op hoofdlijnen te reconstrueren zijn. Daarbij wil PIVOT met het

resultaat van de selectie op basis van deze doelstelling bronnen voor de kennis van en het inzicht in de Nederlandse samenleving (en cultuur) veiligstellen voor blijvende bewaring.

De methode om dit te bereiken is de methode institutioneel onderzoek van PIVOT. Deze methode is in de afgelopen jaren ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen en nieuwe, theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. Via wet- en regelgeving en andere bestuurlijk-organisatorische bronnen wordt nagegaan welke handelingen overheidsorganen verrichten. Op basis van de handelingen kan achterhaald worden welke neerslag er in principe zou *moeten* zijn. Met andere woorden, de selectie zal niet meer plaatsvinden op basis van het archiefstuk zelf, maar op basis van de handeling. Handelingen worden gewaardeerd in het kader van de context.

Uiteindelijk zal PIVOT de overbrenging van het geselecteerde materiaal naar de depots van de Rijksarchiefdienst begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking die de archieven en andere gegevensbestanden moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Desgewenst zal PIVOT hen daarbij adviseren. Richtsnoer voor de bewerking na het institutioneel onderzoek en de institutionele selectie vormen de door de Permanente Commissie Documentaire Informatievoorziening (PCDIN) in september 1991 aanvaarde 'Normen voor goede en geordende staat' (zie hiervoor ook de PIVOT-brochure 'Om de kwaliteit van het behoud: normen 'goede en geordende staat' (Rijksarchiefdienst/PIVOT, 's-Gravenhage 1993).

2. Het institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. De onderzoekers worden door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries ingezet. Zij nemen gezamenlijk ongeveer 130 onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening. Per beleidsterrein beschrijft de onderzoeker de historische ontwikkeling van dat beleidsterrein als context van de handelingen die er sinds 1940 zijn verricht. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt in het algemeen de periode 1940 tot heden.

Uitgangspunt bij de onderzoeken vormt de Methode van Institutioneel Onderzoek (MIO), neergelegd in de brochure 'Handelend optreden' (PIVOT-brochure, 's-Gravenhage 1994). De resultaten van een institutioneel onderzoek worden beschreven in een Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO). Een RIO is de contextbeschrijving van een beleidsterrein waarop overheidsorganen handelend optreden en omvat:

1. een historische schets van het beleidsterrein waarop het onderzoek betrekking heeft, inclusief:
 - de doelstellingen van de overheid op het beleidsterrein;
 - de overheidsorganen en overige actoren;
 - de onderlinge relaties tussen de actoren;
 - de beleidsinstrumenten;
 - een beschrijving van het taakgebied waartoe het beleidsterrein behoort.
2. een overzicht van de handelingen die overheidsorganen verrichten of hebben verricht, inclusief:
 - de looptijd van elke handeling (begin- en einddatum);
 - de grondslag (bron) van elke handeling;
 - het product van de handeling (indien bekend).

Zo mogelijk worden de handelingen thematisch of procedureel geordend, waardoor men de handelingen in hun context kan zien.

Een belangrijk begrip in het institutioneel onderzoek vormt de 'handeling'. Een handeling is een complex van activiteiten, gericht op het totstandbrengen van een product, dat een actor verricht ter vervulling van een taak of op grond van een bevoegdheid. Aangezien we niet alleen willen beschrijven wat de overheid moet doen maar ook wat zij daadwerkelijk doet, gebruiken we als bron voor het

beschrijven van het handelen niet alleen officiële wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen en beschikkingen zoals instellings-, opheffings- en organisatiebesluiten als onderzoeksbron, maar ook jaarverslagen en jaaroverzichten, staatsalmanakken, memories van toelichting op de rijksbegroting en op bovengenoemde wetten, beleidsnota's, archieven en literatuur. Daarnaast vormen interviews met beleidsmedewerkers en andere deskundigen - in en buiten de overheid- op het beleidsterrein een bron van informatie.

Naast het begrip 'handeling' neemt het begrip 'actor' in het institutioneel onderzoek een belangrijke plaats in. 'Actor' volgens de PIVOT-methode wordt gedefinieerd als "een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein". Strekten de PIVOT-onderzoeken zich tot 1995 uit tot de handelingen van overheidsorganen in de strikte zin van het woord, in de Archiefwet 1995 wordt, gebaseerd op de Algemene wet bestuursrecht, onder 'overheidsorgaan' verstaan "organen van overheidsstichtingen, verenigingen en vennootschappen die, ook voor zover zij niet krachtens publiekrecht zijn ingesteld, toch met openbaar gezag zijn bekleed of waaraan toch één of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend". Het begrip 'overheidsorgaan' is hiermee aanzienlijk verbreed.

In de onderzoeksrapporten worden de handelingen van particuliere instellingen niet opgenomen. Wel wordt hun rol op het beleidsterrein beschreven. Op grond van het acquisitieprofiel van het Algemeen Rijksarchief wordt bepaald of de archieven van particuliere instellingen voor overbrenging in aanmerking komen.

3. De toepassingsmogelijkheden

De resultaten van het institutioneel onderzoek, neergelegd in het RIO, worden daarna verwerkt in een wettelijk voorgeschreven selectie-instrument: de selectielijst, in PIVOT-termen het "basis selectiedocument" (BSD). De selectielijst is een lijst van handelingen die elk voorzien zijn van de waardering 'bewaren' of 'vernietigen'. De selectielijst volgt uit de beschrijving van het RIO. In overleg met de betreffende instelling(en) wordt aan de hand van deze selectielijst bezien welke gegevensbestanden voor 'de eeuwigheid' geselecteerd moeten worden en uiteindelijk overgebracht worden aan de Rijksarchiefdienst. De ontwerp selectielijst wordt ter inzage gelegd bij verscheidene instanties en de zorgdrager(s) bied(t)(en) de ontwerp-selectielijst aan aan de minister van OCenW. De definitieve selectielijst wordt vastgesteld door de zorgdrager(s) in kwestie en de minister/staatssecretaris van OCenW.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overbrenging van gegevensbestanden. Om de toepassingsmogelijkheden van het institutioneel onderzoek ook voor de toekomst te kunnen garanderen, is het daarom noodzakelijk om ontwikkelingen in taken, handelingen en organisatie van de overheid, alsmede de grondslag van die taken en handelingen bij te houden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zorgdragers. Het RIO en het BSD kunnen gebruikt worden als basis voor de ontwikkeling van een structureel documentair informatieplan teneinde het beheer van de gegevensbestanden die de Rijksarchiefdienst na 20 jaar verwerft en het beheer van de gegevensbestanden bij de verantwoordelijke organen zelf te verbeteren.

Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensbestanden zullen vormen.

4. Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit

Ook op deze terreinen is PIVOT werkzaam. Volumevermindering kan voor bepaalde archieven

worden bereikt door middel van substitutie: het overzetten van de informatie op een andere drager, bijvoorbeeld microfilm, microfiches en in de toekomst wellicht beeldplaat. Inmiddels kon uitbreiding van de opslagcapaciteit met ca. 25 km. van bestaande depots in het Algemeen Rijksarchief worden gerealiseerd door de installatie van verrijdbare stellingen (compactus).

Gewapend met de opgedane ervaring zal PIVOT ook over deze kwesties de rijksorganen kunnen adviseren, die daarmee bij het moderne gegevensbeheer weer hun voordeel kunnen doen.

Algemeen Rijksarchief/PIVOT/Den Haag, juni 1995

INHOUDSOPGAVE

LIJST VAN AFKORTINGEN.....	1
ALGEMENE INLEIDING OP HET BELEIDSTERREIN OVERHEIDSPERSONEEL	3
OVERHEIDSPERSONEEL.....	3
ONTWIKKELING VAN HET AMBTENARENRECHT EN HOOFDLIJNEN VAN HET OVERHEIDSPERSONEELSBELEID.....	3
VERANTWOORDELIJKHEID VOOR HET PERSONEELSBELEID EN HET SECTORENMODEL	4
INDELING VAN HET RAPPORT	6
VERANTWOORDING EN AFBAKENING.....	9
INLEIDING VOOR HET DEELBELEIDSTERREIN ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN	11
POSITIE VAN HET RIJK TEN OPZICHTE VAN HET BEDRIJFSLEVEN	11
FABRIEKARBEID EN KANTOORWERK	12
WETTELIJK KADER	13
ACTOREN	17
HANDELINGEN	23
LEESWIJZER.....	23
1 ALGEMEEN	24
1.1 Inleiding	24
1.2 Handelingen.....	25
1.2.1 Algemene handelingen	25
1.2.2 Aanpassing van bestaande wet- en regelgeving.....	28
1.2.3 Medezeggenschap.....	28
1.2.4 Arbo-jaarplan en Arbo-jaarverslag	29
1.2.5 Voorlichting en onderricht.....	30
1.2.6 Toezicht op naleving van de wet	31
1.2.7 Ontheffing en vrijstelling van wettelijke verplichtingen.....	33
2 DESKUNDIGE DIENSTEN	34
2.1 Inleiding	34
2.2 Handelingen.....	35
2.2.1 Rijks Geneeskundige Dienst (RGD).....	35
2.2.2 Veiligheidscommissie.....	36
2.2.3 Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB) / arbodienst of arbodeskundigen	36
2.2.4 Erkenning van de deskundige commissie of dienst.....	37
2.2.5 Privatisering van de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB)	38
2.2.6 Algemene handelingen van deskundige diensten.....	40
3 VEILIGHEID	42
3.1 Inleiding	42
3.2 Handelingen.....	43
3.2.1 Aanbevelingen m.b.t. veiligheid	43
3.2.2 Inventarisatie van gevaar en maatregelen daartegen.....	43
3.2.3 Veiligheidsrapport en rampenplan	44
3.2.4 Bedrijfsongevallen.....	45
3.2.5 Werktuigen en materieel.....	46
3.2.6 Beroep tegen beslissingen van keuringsinstanties	48
4 GEZONDHEID EN WELZIJN.....	49
4.1 Inleiding	49
4.2 Handelingen.....	50
4.2.1 Aanbevelingen m.b.t. gezondheid.....	50
4.2.2 Medische begeleiding	50
4.2.3 Inventarisatie van gevaar en maatregelen daartegen.....	52
4.2.4 Arbeid met gezondheidschadende stoffen en processen	54
4.2.5 Beroepsziekten.....	58
4.2.6 Ziekteverzuim	59
4.2.7 Jeugdige medewerkers	61
4.2.8 Seksuele intimidatie.....	62

5	ARBEIDSTIJDEN	64
5.1	<i>Inleiding</i>	64
5.2	<i>Handelingen</i>	65
5.2.1	Vastlegging en toetsing van het beleid	65
5.2.2	Zwangerschap	65
5.2.3	Registratie	65
5.2.4	Vergunningen en vrijstellingen	66
	OVERZICHT VAN GERAADPLEEGDE BRONNEN	68
	WET- EN REGELGEVING	68
	LITERATUUR	71
	MATERIEDESKUNDIGEN	72
	BIJLAGE	74
	TIENJAARLIJKE ORGANOGRAMMEN M.B.T. OVERHEIDSPERSONEELSBELEID 1946-1996	74
	NOTEN	80

Lijst van afkortingen

Abod	Arbidsomstandighedenbesluit burgerlijke openbare dienst
Arbo-	Arbidsomstandigheden
Arbowet	Arbidsomstandighedenwet
ATW	Arbidsstijdenwet
b.w.	buiten werking
i.w.	in werking
RBB	Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
RGD	Rijks Geneeskundige Dienst
SOA	Stuurgroep Onderzoek Arbidsverzuim
Stb.	Staatsblad
Stert.	Staatscourant
VBF	Veiligheidsbesluit voor fabrieken en werkplaatsen
VBR	Veiligheidsbesluit voor restgroepen
WGW	Wet op de Gevaarlijke Werktuigen

Algemene inleiding op het beleidsterrein Overheidspersoneel

Overheidspersoneel

Binnen het overheidspersoneel kan onderscheid gemaakt worden tussen ambtenaren en arbeidscontractanten¹. Ambtenaren kunnen gedefinieerd worden als het personeel dat aangesteld is om in openbare dienst werkzaam te zijn.² Van cruciale betekenis is de ‘aanstelling’, een eenzijdige handeling van de overheid-werkgever van *publiekrechtelijke* aard. Arbeidscontractanten worden niet ‘aangesteld’; met hen gaat de overheid-werkgever een arbeidsovereenkomst van *privaatrechtelijke* aard aan. Op de laatste is het ‘gewone’, algemene arbeidsrecht van toepassing. Ten aanzien van ambtenaren geldt een publiekrechtelijk arbeidsrecht, het zgn. ambtenarenrecht.

Ontwikkeling van het ambtenarenrecht en hoofdlijnen van het overheidspersoneelsbeleid

Het ambtenarenrecht is het geheel van rechtsnormen dat de dienstverhouding regelt waarin op beroepsmatige wijze openbare dienst wordt verricht. Het is het sociale recht met betrekking tot de ambtelijke openbare dienst dat zijn wortels heeft in het begin van de twintigste eeuw, toen het algemeen arbeidsrecht nog weinig ontwikkeld was en ambtenarenorganisaties naar een verbetering van de rechtspositie streden. Ook de gedachte dat een goed beschermde positie van de ambtenaar met het oog op het functioneren van de openbare dienst wenselijk was, heeft bijgedragen tot de ontwikkeling van een afzonderlijk rechtstelsel voor ambtenaren. Latere ontwikkelingen van het algemene arbeidsrecht hebben de verschillen met het ambtenarenrecht verkleind.

De positie van de ambtenaar is vastgelegd in de Ambtenarenwet (1929) en het Algemeen Rijksambtenarenreglement (1931); ten aanzien van de arbeidscontracten was tot 1993 het Arbeidsovereenkomstenbesluit (eveneens 1931) van kracht. De aparte status van de ambtenaar komt onder andere tot uiting in de eenzijdige aanstelling van de ambtenaar door de overheid-werkgever; de rechtsbescherming door de ambtenarenrechter; de gedetailleerde regeling inzake de gronden voor ontslag; de uniforme en betrekkelijk gunstige pensioenvoorzieningen; de beperkte mate van medezeggenschap van ambtenaren (via de dienstcommissies); de beperkte invloed op de vaststelling van de collectieve arbeidsvoorwaardenregelingen door de overheid (via het georganiseerd overleg); en de sterkere beperking van het stakingsrecht dan voor de marktsector. De bijzondere positie van het overheidspersoneel als geheel is ook terug te vinden in het vooroorlogse algemene arbeidsrecht, zoals de Arbeidswet 1919, de Veiligheidswet 1934. De hierin vastgelegde regels met betrekking tot de arbeid waren primair op de particuliere sector gericht en golden slechts in beperkte mate voor de openbare dienst.

Na de oorlog werd deze uitzonderingspositie allengs afgezwakt, al heeft ze nog lange tijd standgehouden. Grote wijzigingen deden zich pas vanaf de jaren tachtig voor, toen de Arbeidssomstandighedenwet (1985) en de Wet op de ondernemingsraden (1995) op de overheid van toepassing werden verklaard en de positie van de ambtenaar ten opzichte van de werknemer in de marktsector werd ‘genormaliseerd’. Met de inwerkingtreding van de Wet overheidspersoneel onder de werknemersverzekeringen (1998) geldt ook het sociale zekerheidsrecht voor ambtenaren. Als gevolg van de ‘normalisering’ kon de overheid zich steeds meer als een ‘normale’ werkgever in de marktsector gaan gedragen.

Hierbij zij opgemerkt dat bij ‘normalisering’ weliswaar gestreefd wordt naar meer conformiteit met de marktsector, maar dat het geenszins de bedoeling is de verschillen tussen beide sectoren volledig op te heffen: als de belangen van de overheidsorganisatie en het overheidspersoneel zulks vergen, worden nog steeds *eigen* keuzes gemaakt.³ De uitzonderlijke positie van de ambtenaar blijft dus gehandhaafd, al wordt ze allengs wat minder exclusief dan voorheen.

Na 1945 voltrok zich binnen de overheid, evenals in het bedrijfsleven, het proces van humanisering en democratisering van de arbeid. Het welbevinden van het personeel werd een nieuwe doelstelling van het beleid en kwam tot uitdrukking in het bieden van inspraak en ontplooiingsmogelijkheden. Het overheidspersoneelsbeleid werd ook een instrument bij het scheppen van werkgelegenheid en het bieden van betere arbeidsperspectieven aan achterstandsgroepen.

De naoorlogse periode werd lange tijd gekenmerkt door een toename van het arbeidsvolume bij de overheid. Deze groei hield aan tot het midden van de jaren tachtig, toen onder invloed van de bezuinigingen de overheid gedwongen was af te slanken. Langs verschillende wegen werd getracht dit doel te bereiken: privatisering, decentralisatie en efficiencyoperaties. Privatisering is de omzetting van een staatsbedrijf in een privaatrechtelijke rechtspersoon, waarna deze instelling onderworpen is aan de werking van concurrentie op de markt - het omvangrijkste voorbeeld hiervan is de PTT (1989). Bij decentralisatie worden taken van de Rijksdienst afgestoten naar lagere overheden (provincies en gemeenten), waarmee weliswaar een afname van het aantal rijksambtenaren wordt bewerkstelligd, maar het probleem feitelijk slechts verplaatst wordt. Naast deze vorm is de ‘functionele decentralisatie’ te onderscheiden, waarbij delen van een ministerie worden omgezet in zelfstandige bestuursorganen (ZBO’s), die niet langer deel van een departement uitmaken maar via allerlei benoemings- en toezichtsmechanismen nog wel een band met de centrale overheid hebben. De derde afslankingsmethode is de efficiencyoperatie, waarmee men door verbetering van de bedrijfsvoering, terugdringing van de stafdiensten, vermindering van de interdepartementale overlap en verbetering van de onderlinge organisatie tot een hogere arbeidsproductiviteit wil komen.⁴

Verantwoordelijkheid voor het personeelsbeleid en het sectorenmodel

De zorg voor het overheidspersoneelsbeleid heeft in de vooroorlogse periode steeds bij de minister van Binnenlandse Zaken gelegen, met uitzondering van de jaren 1917-1933, toen de minister van Justitie hiermee belast was. Hierbij moeten echter de volgende kanttekeningen gemaakt worden.

Allereerst neemt als gevolg van de ‘normalisering’ de bewegingsvrijheid van de minister van Binnenlandse Zaken ten aanzien van het personeelsbeleid af. Tegelijkertijd oefent de minister van Sociale Zaken, die de regels ten aanzien van arbeid in de marktsector/het bedrijfsleven stelt, een steeds grotere invloed uit op het overheidspersoneelsbeleid.

Een tweede kanttekening betreft de decentralisatie van bevoegdheden met betrekking tot het overheidspersoneelsbeleid. De eerste decennia na de oorlog lieten nog een voortzetting zien van de centralistische opzet van dit beleid waarbij de minister van Binnenlandse Zaken als coördinator voor de gehele overheid een dominante rol speelde. Dit centralistische systeem vond zijn bekroning in het Coördinatiebesluit van 1958. Via het Ambtelijk en het Bestuurlijk Beraad beschikte de minister van Binnenlandse Zaken sinds 1973 over een forum om het personeelsbeleid van de lagere overheden te sturen. In de jaren tachtig werd de organisatie en het functioneren van de rijksoverheid aan een grootschalige heroverweging onderworpen. De gedachte was dat overheidsinstellingen beter zouden kunnen inspelen op veranderingen in de omgeving naarmate ze minder centraal aangestuurd zouden worden en zelf meer verantwoordelijkheden zouden dragen. Dit had ook gevolgen voor de taakverdeling tussen het ministerie van Binnenlandse Zaken en de vakministeries op het terrein van het personeelsbeleid. Voorbeelden zijn de decentralisatie van de werving van rijksoverheidspersoneel en de grotere vrijheid van de ministeries bij het vaststellen van hun personeelsformaties.

In 1993 werd de decentralisatie van het arbeidsvoorwaardenoverleg een feit met de invoering van het sectorenmodel bestaande uit acht overheidssectoren:

- Burgerlijk Rijkspersoneel ('Rijk'):
het personeel in dienst van de ministeries inclusief het personeel van de Dienst Buitenlandse Zaken, de Hoge Colleges van Staat en het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken, maar uitgezonderd Defensie.
- Defensie:
het vrijwillig dienende en het dienstplichtige militaire personeel alsook het burgerpersoneel (inclusief het burgerpersoneel dat werkzaam is op het ministerie).
- Onderwijs en wetenschappen ('Onderwijs')
het onderwijsgevende en het onderwijsondersteunende personeel inclusief het personeel van de academische ziekenhuizen en de instellingen ten behoeve van onderzoek en wetenschapsbeleid.
- Politie:
zowel het uitvoerende ('executieve') politiepersoneel als het administratief-technische personeel dat ten behoeve van de politie werkzaam is.
- Rechterlijke Macht:
de zittende en de staande magistratuur, de gerechtsauditeurs, de rechterlijke ambtenaren en de griffiers.
- Gemeenten:
het personeel in dienst van de gemeenten.
- Provincies:
het personeel in dienst van de provincies.
- Waterschappen:
het personeel in dienst van waterschappen.

Tot de invoering van het sectorenmodel trad de minister van Binnenlandse Zaken als werkgever op in het arbeidsvoorwaardenoverleg voor alle rijksambtenaren. Deze rol werd nu overgenomen door die ministers waaronder de vijf rijkssectoren ressorteerden: de minister van Binnenlandse Zaken voor de sectoren Rijk en Politie, de minister van Defensie voor de sector Defensie, de minister van Justitie voor de Rechterlijke Macht en de minister van Onderwijs voor Onderwijs. Bij de lagere overheden treden respectievelijk de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen op als werkgevers in het overleg. Naar het personeelsbeleid in de sectoren Politie, Justitie en Onderwijs zijn of worden afzonderlijke institutionele onderzoeken verricht.⁵ Voor institutioneel onderzoek over het personeelsbeleid in de sector Defensie geldt het volgende. Het onderhavige institutioneel onderzoek geldt voor het personeelbeleid ten aanzien van de burgerambtenaren zowel voor als na 1993. Voor 1993 kenden de burgerambtenaren van Defensie geen aparte rechtspositie. Sinds de sectoralisatie zijn voor hen voor wat betreft wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende handelingen geen duidelijke veranderingen opgetreden ten opzichte van de oude situatie. Voor het militair personeel in de sector Defensie in de periode tot 1993 is inmiddels institutioneel onderzoek verricht.⁶ Voor de periode daarna zal nog apart onderzoek verricht worden.

Als gevolg van het sectorenmodel opereert de minister van Binnenlandse Zaken op drie niveaus. Allereerst fungeert hij evenals de overige ministers als werkgever voor zijn eigen ministerie. Bovendien is hij verantwoordelijk voor het management en personeelsbeleid binnen de sectoren Rijk en Politie. Tenslotte coördineert hij de arbeidsvoorwaardenvorming en arbeidsverhoudingen binnen de overheid als geheel.

Indeling van het rapport

In overeenstemming met het voorstel van het ministerie van Binnenlandse Zaken is gekozen voor een verdeling van het onderzoek in een aantal deelonderzoeken. Elk deelonderzoek betreft een afgebakend gedeelte van het beleidsterrein. De deelbeleidsterreinen zijn:

- 1) arbeidsverhoudingen
- 2) arbeidsvoorwaarden rijkspersoneel
- 3) buitensectorale arbeidsvoorwaarden
- 4) formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit
- 5) arbeidsomstandighedenbeleid
- 6) personeelsinformatievoorziening en -administratie

Arbeidsverhoudingen

PIVOT-rapport nr. 72

Aan de eenzijdige vaststelling van de arbeidsvoorwaarden door de overheid gaat een tweezijdig proces van arbeidsvoorwaardenvorming vooraf. De overheid als werkgever overlegt over de arbeidsvoorwaarden met (bepaalde) organisaties van werknemers. Ook de rol van de centrale overheid ten opzichte van de arbeidsvoorwaardenvorming bij de decentrale overheden wordt in dit rapport behandeld. Voorts komen in dit deelonderzoek de collectieve acties en het stakingsrecht aan de orde. Tenslotte wordt het medezeggenschapsrecht bij de (rijks)overheid beschreven.

Arbeidsvoorwaarden rijkspersoneel

PIVOT-rapport nr. 73

Dit onderzoek heeft betrekking op het geheel van rechten en plichten die op grond van de diverse rechtspositionele regelingen gelden voor het rijksoverheidspersoneel. Hierbij moet men denken aan zaken als bezoldiging, arbeidstijden, de mogelijkheid disciplinaire maatregelen te treffen, vakantie met behoud van salaris, doorbetaling van de bezoldiging bij ziekte, zwangerschaps- en ouderschapsverlof. De belangrijkste regelingen waarin bepalingen omtrent arbeidsvoorwaarden zijn vastgelegd zijn de Grondwet, de Ambtenarenwet, het Algemeen Rijksambtenarenreglement en het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren.

Buitensectorale arbeidsvoorwaarden

PIVOT-rapport nr. 74

Dit betreft de arbeidsvoorwaarden van personen die voor de overheid werkzaam zijn, maar die niet onder het sectorenmodel vallen. Het gaat bij deze groep om de gekozen leden van algemeen vertegenwoordigende lichamen, de benoemde politieke ambtsdragers, de leden van de Hoge Colleges van Staat en die van de koninklijke hofhouding.

Formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid, personeelsontwikkeling en mobiliteit

PIVOT-rapport nr. 75

Formatiebeleid heeft betrekking op de vaststelling van de personeelsomvang van de rijksoverheidsinstellingen en op de waardering (inschaling) van de bij de rijksoverheid voorkomende functies.

Het *arbeidsmarktbeleid* is gericht op het versterken van de arbeidsmarktpositie van de (rijks)overheid als werkgever ten opzichte van werkgevers in de marktsector. Onder arbeidsmarktbeleid valt ook de bijdrage die de (rijks)overheid levert aan de verruiming van de werkgelegenheid in het algemeen en onder kansarme groepen in het bijzonder. Ook komt in dit deelonderzoek de herplaatsing van ontslagen of met ontslag bedreigde ambtenaren aan de orde.

Personeelsontwikkeling bij de (rijks)overheid houdt in scholing, training en vorming van rijksambtenaren. Deze activiteiten zijn gericht op het veranderen van de kennis, vaardigheden en houding van individuele ambtenaren en van groepen ambtenaren. Het *mobiliteitsbeleid* beoogt ambtenaren al dan niet tijdelijk te laten doorstromen naar andere functies, hetzij binnen het eigen ministerie, hetzij op een ander ministerie. Door arbeidsmobiliteit in de rijksdienst kan het verkokeren binnen en tussen de departementen worden tegengegaan en kunnen de onderlinge contacten en samenwerking verbeteren. Daarnaast biedt arbeidsmobiliteit de individuele ambtenaar betere ontplooiings- en ontwikkelingsmogelijkheden.

Arbeidsomstandigheden

PIVOT-rapport nr. 76

De regeling van de arbeidsomstandigheden (werk- en rusttijden, veiligheid etc.) van werknemers in de collectieve sector komt sinds de Tweede Wereldoorlog in beginsel steeds meer overeen met die van werknemers in de private sector. Dit deelonderzoek behelst het tot stand komen van het specifieke arbeidsomstandighedenbeleid bij de overheid en het handelen dat door de (algemene en specifieke) wet- en regelgeving aan de (rijks)overheid als werkgever is opgedragen

Personeelsinformatievoorziening en - administratie

PIVOT-rapport nr. 77

Het personeelsinformatievoorzieningsbeleid betreft informatie, ten behoeve van de werkgevers en het ministerie van Binnenlandse Zaken als coördinerend ministerie, over het personeel, de personeelsontwikkeling en de financiële kant van het personeelsbeleid. Het personeelsadministratiebeleid betreft de administratie van salarissen en overige personeelsgegevens.

Handelingen van algemeen bestuurlijke aard, die niet in een van de genoemde deelbeleidsterreinen ondergebracht kunnen worden, komen in het RIO *Arbeidsverhoudingen bij de overheid* (PIVOT-rapport nr. 72) aan de orde.

Verantwoording en afbakening

Binnen het algemene personeelsbeleid van een bedrijf of inrichting is een deelbeleid te onderscheiden dat gericht is op het voorkomen van lichamelijke en geestelijke schade van werknemers in verband met hun arbeid en op het bevorderen van hun welbevinden bij die arbeid. Dit staat bekend als arbeidsomstandighedenbeleid, kortweg ook wel arbo-beleid genoemd. Sinds de negentiende eeuw heeft de overheid een aantal wetten en andere regels geschapen waarin voorschriften omtrent de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van de werknemers terrein zijn vastgelegd. Twee aspecten zijn hierbij te onderscheiden: enerzijds de regelingen tegen de negatieve effecten van de arbeidssituatie zelf, anderzijds de regelingen van de arbeids- en rusttijden.

Het optreden van de overheid als *regelgever* op dit beleidsterrein is onderwerp van een voorgaand PIVOT-onderzoek.⁷ Het voorliggende onderzoek beoogt de handelingen van de overheid als *werkgever* op het terrein van de arbeidsomstandigheden in kaart te brengen. Weliswaar gold de vroege wet- en regelgeving primair voor de marktsector, waarop de wetteksten dan ook waren toegeschreven; maar allengs is zij ook voor de collectieve sector van kracht geworden. Welke vertaling hierbij is gemaakt, verdient met het oog op de aard van de overheid en de rechtspositie van het overheidspersoneel een nadere toelichting. Voor personeel in dienst van de overheid is de werkgever een rechtspersoon: de Staat der Nederlanden. In de dagelijkse praktijk wordt deze vertegenwoordigd door de vakminister. Dit betekent dat iedere minister afzonderlijk verantwoordelijk is voor de naleving van de wetten op zijn ministerie. In de regel ligt de uitvoering van de wet echter bij de lijnmanagers, aan wie de genoemde taken en bevoegdheden zijn gemandateerd.⁸ Aan de Minister van Binnenlandse Zaken - anders dan in zijn rol als vakminister - is in dezen slechts een coördinerende rol toebedeeld.

Bij de afbakening van het onderzoek is uitgegaan van ressort van de Minister van Binnenlandse Zaken inzake het overheidspersoneelsbeleid zoals deze is gebleken uit het Arbeidsomstandighedenbesluit burgerlijke openbare dienst - het besluit waarbij de Arbeidsomstandighedenwet van 1980 werd aangepast aan de burgerlijke openbare dienst. Dit ressort bestrijkt alle werknemers in dienst van de overheid met uitzondering van het personeel dat werkzaam is in het onderwijs, in justitiële inrichtingen, in het vervoerswezen of in de mijnbouw; verder vallen het militaire en het burgerpersoneel van het Ministerie van Defensie buiten dit ressort.⁹ In het voorliggende onderzoek is het personeel van decentrale bestuurslagen echter buiten beschouwing gelaten, aangezien het niet in dienst van de Rijksoverheid is. Om dezelfde reden zijn politie en brandweer niet in het onderzoek opgenomen.

Op het terrein van de Arbeidsomstandigheden kunnen werkgever, ondernemingsraad en personeel in aanraking komen met regelgevende en toezichthoudende overheidsinstanties als de minister van Sociale Zaken en de Arbeidsinspectie. Dit gaat evenzeer op voor de collectieve sector als voor het bedrijfsleven. De handelingen van deze overheidsinstanties zijn in kaart gebracht in het eerder genoemde PIVOT-onderzoek. In dit onderzoek zal hiernaar verwezen worden, voor zover deze handelingen in verband staan met de handelingen van de overheid als werkgever.

Inleiding voor het deelbeleidsterrein arbeidsomstandigheden

Positie van het Rijk ten opzichte van het bedrijfsleven

De geschiedenis van het arbeidsomstandighedenbeleid ten aanzien van het overheidspersoneel kan niet los gezien worden van die ten aanzien van de marktsector: soms volgde de overheid het bedrijfsleven, soms ook trokken beide sectoren gelijk op. Bij een historisch overzicht van het beleidsterrein sinds 1945 mogen de ontwikkelingen van het bedrijfsleven dan ook niet buiten beschouwing blijven. De Tweede Wereldoorlog betekent evenwel geen cesuur in de ontwikkeling van de rol van de overheidswerkgevers op arbo-terrein: tussen het einde van de negentiende eeuw en de jaren zeventig van de twintigste ontwikkelde het takenpakket van de overheid als werkgever zich in een rustig tempo. Pas in de loop van de jaren zeventig en tachtig kwam deze ontwikkeling in een stroomversnelling en kreeg de overheid alras meer plichten met betrekking tot de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van haar personeel.

In de negentiende eeuw kenmerkte de rol van de overheid als wet- en regelgever zich aanvankelijk, conform de heersende liberale opvattingen, door een grote terughoudendheid op het gebied van de arbeidsverhoudingen. De voortschrijdende industrialisatie en de verslechterende, vaak schrijnende situatie van de werknemers noopte de overheid echter tot ingrijpen. Een groeiend aantal van die wetten en andere regels hadden betrekking op de omstandigheden waaronder de werknemers hun arbeid moesten verrichten -zoals de Stoombesluiten van 1824, 1829 en 1833, de Stoomwet (1869), de Arbeidswet (1889) en de Veiligheidswet (1895)- welke primair of uitsluitend voor het particuliere bedrijfsleven golden. Bovendien werden Rijksdiensten opgericht voor de uitoefening van toezicht op de naleving van de nieuwe wetten zoals de Dienst voor het Stoomwezen (1855) en de Arbeidsinspectie (1890).

Als werkgever nam de overheid binnen de genoemde wet- en regelgeving, met name voor zover het de arbeidsomstandigheden betreft, lange tijd een aparte positie in. De eerste wetten en besluiten waren niet of nauwelijks op haar van toepassing, maar in de loop van de twintigste eeuw is dit verschil tussen overheid en het bedrijfsleven steeds meer gaan verdwijnen. Zo waren slechts enkele artikelen van de Stoomwet 1896 van toepassing op stoomtoestellen onder beheer van de centrale overheid; haar opvolger, de Stoomwet 1953, is onverkort van toepassing op alle toestellen, ongeacht onder wiens beheer zij staan. De Arbeidswet 1919 was destijds mede van toepassing verklaard op 'inrichtingen of takken van dienst onder het beheer van het Rijk, eene provincie, eene gemeente of een ander publiekrechtelijk lichaam' maar slechts 'voor zoover aldaar werkzaamheden plegen voor te komen als in eene fabriek of werkplaats, een winkel, eene apotheek, een koffiehuis of een hôtél plegen te worden verricht'. In de Arbeidstijdenwet, welke in 1996 de Arbeidswet 1919 heeft vervangen, is geen sprake meer van een dergelijk voorbehoud.

Ten aanzien van de zorg voor de veiligheid en de organisatie van de arbeids- en rusttijden volgde de overheid het bedrijfsleven. In een ander opzicht liep de Rijksoverheid juist vooruit op de regelgeving voor de marktsector. In de Tweede Wereldoorlog had zij de zorg voor bedrijfsgeneeskundige begeleiding van haar personeel op zich genomen. De Geneeskundige Dienst, die tot dan onder het Ministerie van Oorlog had geressorteed, was onder de verantwoordelijkheid van de minister van Sociale Zaken geplaatst, omgedoopt tot Rijks Geneeskundige Dienst (RGD) en belast met de geneeskundige begeleiding van het personeel van de gehele Rijksdienst. Deze noviteit bleef na de oorlog gehandhaafd -met dien verstande dat in 1953 de RGD naar het ressort van de minister van Binnenlandse Zaken werd overgeheveld. Voor het bedrijfsleven werd de bedrijfsgeneeskundige zorg pas in 1962 verplicht gesteld.

Het verdwijnen van het onderscheid tussen de collectieve en de marktsector was een sluipend proces dat niet in de memories van toelichting van de nieuwe wetten en besluiten is gemotiveerd. Blijkens de Handelingen van de Tweede Kamer was de geleidelijke gelijkstelling van overheid en bedrijfsleven ook geen onderwerp van discussie. Hetgeen niet wil zeggen dat men zich niet bewust was van deze tendens: tijdens de voorbereidingen van de invoering van de Arbeidsomstandighedenwet bij de overheid verklaarde de minister van Binnenlandse Zaken dat het zijn uitdrukkelijke wens was de verschillen met het bedrijfsleven te minimaliseren.¹⁰

In de loop van de jaren tachtig werden van de kant van de Europese Unie richtlijnen vastgesteld inzake de arbeidsomstandigheden die evenzeer voor het bedrijfsleven als voor de overheid golden en door de lidstaten in nationale regels moesten worden omgezet. Ook van supranationale zijde kwamen dus prikkels tot volledige gelijkstelling van regels voor ambtenaren en particuliere werknemers. Hoewel het onderscheid tussen ambtenaren en niet-ambtenaren in de Nederlandse wetgeving niet geheel is geëlimineerd, kan ons land inmiddels wel gerekend worden tot de Europese landen die het minst verwijderd zijn van één geïntegreerd wettelijk regime voor alle werknemers op het terrein van de arbeidsomstandigheden.¹¹

Fabrieksarbeid en kantoorwerk

De aparte status van de overheid komt het duidelijkst naar voren in de diensten waar uitsluitend administratief werk wordt verricht. Tot in de jaren tachtig had de algemene wet- en regelgeving vooral betrekking op arbeid in fabrieken of werkplaatsen¹² en de weinig regels die er voor arbeid op kantoren bestonden, golden dikwijls niet voor de overheid. Zo was de Arbeidswet 1919 in principe niet van toepassing op werkzaamheden op kantoren die onder het beheer van de overheid stonden. Het scheen toentertijd niet nodig en ook minder gewenst de arbeid van ambtenaren die in kantoren ten behoeve van de overheid werkzaam waren, aan de ontworpen voorschriften te binden. Wel kon sinds de wetswijziging van 1960 bij algemene maatregel van bestuur hiervan afgeweken worden -gelijk gebeurd is ten aanzien van kindbeschermingsinrichtingen (1979), alsmede bedrijfsverenigingen, de Gemeenschappelijke Medische Dienst (GMD) en het Gemeenschappelijk Administratiekantoor (GAK) (beide in 1989).¹³

De Veiligheidswet 1934 maakte geen onderscheid tussen fabrieken of werkplaatsen en kantoren onder het beheer van de overheid. Bij of krachtens deze wet werden echter slechts weinig voorschriften met betrekking tot werk op kantoren gegeven. Daarentegen was met het Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen voor deze sector in 1938 een uitgebreid pakket voorschriften tot stand gekomen. Hiermee was evenwel de werksituatie van een aanzienlijk deel van het overheidspersoneel 'gedekt': van de 130.000 werknemers die in 1962 in burgerlijke Rijksdienst waren, was namelijk verreweg het grootste deel - 90.000 man ofwel ruim twee-derden van het totaal - werkzaam in technische handwerksberoepen.¹⁴

Het aandeel van de administratieve sector is nadien echter sterk gegroeid. Tegelijk begon de kloof tussen de arbo-regelgeving voor fabrieken en die voor kantoren dicht te groeien. Reeds genoemd is de wijziging van de Arbeidswet in 1960, welke het mogelijk maakte een aantal overheidskantoren aan dezelfde regels te onderwerpen als kantoren in het bedrijfsleven. De Arbwet van 1980 maakte geen onderscheid meer tussen beide categorieën, al bleef deze nog wel gehandhaafd in de besluiten die ze van de Veiligheidswet 1934 had geërfd. Op basis van de Arbwet kwam in 1990 het Veiligheidsbesluit restgroepen (Stb. 1990/491) tot stand, waarmee de werksituatie op kantoren aan een welhaast even groot aantal voorschriften werd onderworpen als die in fabrieken en werkplaatsen. Zes jaar later, in 1996, werd op het laatste terrein de achterstand ingehaald, doordat de Arbeidswet 1919 door de Arbeidstijdenwet werd vervangen. Evenals de Arbwet was in de nieuwe Arbeidstijdenwet geen sprake meer van onderscheid tussen arbeid in fabrieken en die op kantoren.

Binnen de Arbwet en de Arbeidstijdenwet is het verschil tussen kantoren en fabrieken onder beheer

van de overheid verdwenen. Dit laat onverlet dat voor fabrieken nog steeds meer regels -en meer wetten- bestaan dan voor arbeid op kantoor: de meeste machines en toestellen waarop de Stoomwet 1953 en de Wet op de gevaarlijke werktuigen van toepassing zijn, zal men nu eenmaal eerder in een fabrieksgebouw dan in een kantoorpand aantreffen.

Wettelijk kader

Veiligheidswet 1934 (Stb. 1934, 352)

De Veiligheidswet 1934 had tot doel het voorkómen en bestrijden van ongevallen alsmede het bevorderen van de gezondheid en de hygiëne bij bepaalde vormen van arbeid. Primair ging het hierbij om arbeid, verricht in ondernemingen. Omdat bedrijven, diensten of instellingen onder beheer van het Rijk, een provincie, een gemeente of een ander publiekrechtelijk lichaam aan een onderneming gelijkgesteld waren, was de wet ook op (een deel van) de overheid van toepassing. Voor onderwijsinstellingen gold ze echter slechts voor zover daar werktuigen gebruikt werden. Niet van toepassing was de wet op werkzaamheden in militaire dienst, evenmin op arbeid in penitentiaire inrichtingen en Rijksinstellingen voor kinderbescherming.

Haar voorgangster, de Veiligheidswet 1895, was uitsluitend van toepassing geweest op fabrieken en werkplaatsen. De nieuwe Veiligheidswet 1934 kende een breder toepassingsgebied en omvatte ook de landbouw, de binnenvaart en de resterende bedrijfstakken. Voor elk van deze sectoren geeft de wet afzonderlijk voorschriften. In hoofdzaak was ze een raam- of kaderwet, op basis waarvan een groot aantal nadere regels tot stand is gekomen. Deze hebben dikwijls betrekking op één van de vier genoemde sectoren en geven specifieke voorschriften omtrent de werkomgeving, schafuimten en werktuigen. De wet voorzag ook in de oprichting van veiligheidscommissies, die de werkgever inzake de veiligheid van advies moesten dienen. In 1959 en 1971 is de wet uitgebreid met bepalingen omtrent de bedrijfsgeneeskundige begeleiding van werknemers en de oprichting van een bedrijfsgeneeskundige dienst.

Arbeidsomstandighedenwet (Stb. 1980, 664)

In de jaren zeventig oordeelde de minister van Sociale Zaken dat de Veiligheidswet 1934 aan vervanging toe was. Het zou echter tot 1980 duren, voordat een nieuwe wet tot stand kwam, en tot 1983 voordat ze -vooralsnog gedeeltelijk- in werking trad. Deze nieuwe wet onderscheidde zich van haar voorgangster doordat hierin het onderscheid tussen de vier sectoren werd losgelaten en behalve gezondheidsdiensten ook veiligheidsdiensten voor bepaalde bedrijven verplicht werden gesteld. Bovendien ademt de Arboret de geest van de jaren zeventig, getuige haar streven de werknemers door medezeggenschap nauwer bij het ondernemingsbeleid te betrekken en de grote aandacht voor het welbevinden van de werknemers bij hun arbeid.

De Arboret is gefaseerd in werking getreden. De eerste fase trad in 1983 voor het bedrijfsleven, in 1985 voor de overheid in werking; in de volgende fasen (resp. 1988 en 1990) trokken beiden overigens wel gelijk op. Inmiddels heeft de Arboret ze de Veiligheidswet 1934 geheel vervangen. Besluiten die vóór de invoering van de Arboret op grond van de Veiligheidswet 1934 waren genomen, worden sindsdien geacht op de Arboret gebaseerd te zijn. In 1997 zijn al deze besluiten ondergebracht in één Arboretbesluit (Stb. 1997/60).

Besluit Rijks Geneeskundige Dienst (Stb. 1962/157)

De nieuwe bepalingen van de Veiligheidswet 1934 die in 1962 van kracht werden, noopten de minister van Binnenlandse Zaken de instructie van de Rijks Geneeskundige Dienst te actualiseren. Dit geschiedde door middel van het genoemde besluit.

Besluit Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (Stb. 1985/462)
en **Wet privatisering RBB (Stb. 1996/269)**

Nadat bij de Arbowet bepaald was dat aangewezen bedrijven en inrichtingen over zowel een bedrijfsgezondheids- als een bedrijfsveiligheidsdienst moesten beschikken, richtte de minister van Binnenlandse Zaken via het Besluit RBB de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst op als overkoepelend orgaan van de beide verplicht gestelde diensten. De RGD ging op in de bedrijfsgezondheidskundige tak van de RBB; daarnaast werd een nieuwe bedrijfsveiligheidskundige tak geschapen. De nieuwe dienst werd door de Wet privatisering RBB verzelfstandigd.

Stoomwet 1898 (Stb. 1898/69) en Stoomwet 1953 (Stb. 1953/179)

Om de veiligheid van het werken aan stoommachines te waarborgen, werden in de negentiende eeuw de zogenaamde stoomwetten uitgevaardigd. Van de Stoomwet 1898, die tot 1954 van kracht zou blijven, waren echter alleen de bepalingen betreffende de aangifte van ongevallen van toepassing op ondernemingen, ressorterende onder een departement van openbaar bestuur. Pas met de nieuwe Stoomwet van 1953 viel de overheid dezelfde behandeling als de marktsector ten deel.

Evenals haar voorgangers stelt de Stoomwet 1953 dat een toestel behorende tot een aangewezen categorie pas in gebruik genomen mag worden, nadat het door de Dienst voor het Stoomwezen is goedgekeurd en een vergunning is afgegeven. Dergelijke toestellen moeten periodiek herkeurd worden. De nieuwe wet is overigens niet alleen op stoomtoestellen, maar ook op andere dampstoestellen van toepassing

Wet Gevaarlijke Werktuigen (Stb. 1952/104)

In 1952 moest de minister van Sociale Zaken constateren dat de Veiligheidswet 1934 en het daarop gebaseerde Veiligheidsbesluit gevaarlijke werktuigen niet het verwachte effect hadden gesorteerd. Dit werd toegeschreven aan de omstandigheid dat deze wet zich richtte op *werknemers*, terwijl veel ongevallen juist moesten worden toegeschreven aan het gebruik van niet of onvoldoende beveiligde, dan wel ondeugdelijk geconstrueerde *werktuigen*. Om hiertegen preventief te kunnen optreden, kwam in het genoemde jaar de Wet op de gevaarlijke werktuigen tot stand. In navolging van de Stoomwetten geeft deze wet met de daarop gebaseerde besluiten¹⁵ voorschriften omtrent de inrichting van de werkruimten en de constructie van werktuigen en beschermingsmiddelen met het oog op de veiligheid van de werknemers en derden.

De Wet gevaarlijke werktuigen zelf is een raamwet. De specifieke voorschriften zijn vastgelegd in een reeks besluiten. Evenals bij de Stoomwetten zijn voor bepaalde categorieën initiële en periodieke keuringen verplicht gesteld; anders dan bij stoom- en dampstoestellen zijn deze keuringen niet voorbehouden aan één enkele keuringsinstantie.

Onder invloed van EG-richtlijnen is in de laatste jaren een verschuiving waarneembaar, in die zin dat ook fabrikanten van gevaarlijke werktuigen en beschermingsmiddelen keuringen mogen verrichten en daarmee -onder toezicht van de Dienst voor het Stoomwezen en de Arbeidsinspectie- zelf de kwaliteit van hun producten moeten bewaken.

Arbeidswet 1919 (Stb. 1919/624)

De Arbeidswet 1919 had als voornaamste strekking de arbeidsduur te beperken en de werknemers tijdens en na hun werk voldoende rust en vrije tijd te garanderen. In dit kader werden voorschriften gegeven die arbeid op zondag of in de nachtelijke uren aan banden moesten leggen. Verder bevatte de wet regels ten aanzien van arbeid door jeugdigen en vrouwen. Bij dan wel krachtens de Arbeidswet 1919 waren vrij stringente normen gesteld waarvan slechts afgeweken mocht worden nadat hiertoe door de minister van Sociale Zaken aan de werkgever vergunning was verleend.

Op het Staatsbedrijf der PTT was een aantal bepalingen van deze wet niet of slechts in gewijzigde vorm van toepassing.¹⁶

Arbeidstijdenwet (Stb. 1995/598)

De Arbeidstijdenwet heeft dezelfde strekking als de Arbeidswet 1919, die ze in 1996 verving. Evenals de Arbowet getuigt ze echter van een nieuwe tijdgeest. Ook hier werd meer ruimte gegeven aan de sociale partners en het verschil tussen het bedrijfsleven en de overheid opgeheven. Nieuwe notities omtrent de organisatie van de arbeid, zoals flexibilisering van de werktijden, doen in deze wet hun intrede. Het vergunningstelsel, dat zo kenmerkend was voor de Arbeidswet 1919, werd met de inwerkingtreding van de Arbeidstijdenwet afgeschaft, waardoor werkgevers meer vrijheid verwierven bij de indeling van de arbeid.

Actoren

Op het beleidsterrein ‘arbeidsomstandigheden bij de overheid’ zijn de onderstaande personen, diensten en instellingen als actor actief. Actoren welke niet als zodanig in de navolgende handelingenlijst zijn opgenomen, zijn van een asterisk voorzien.

Minister van Binnenlandse Zaken

Formeel is de overheid als werkgever een rechtspersoon: de Staat der Nederlanden. In de dagelijkse praktijk wordt de Staat echter vertegenwoordigd door een minister, een commissaris van de koning of een burgemeester. Ten einde een zekere uniformiteit en consistentie binnen het overheidsperoneelsbeleid te waarborgen, ligt de coördinatie daarvan bij de minister van Binnenlandse Zaken. In deze rol wordt hij in dit institutioneel onderzoek als ‘minister van Binnenlandse Zaken’ aangeduid.

Behalve als coördinator van het overheidsbrede personeelsbeleid treedt de minister ook op als directe werkgever van het personeel op zijn ministeries. In die hoedanigheid wijkt zijn optreden niet af van dat van de overige ministers, die immers eveneens de directe werkgever op hun ministeries zijn. In deze rol wordt hij niet als ‘minister van Binnenlandse Zaken’, maar als ‘vakminister’ aangeduid (zie aldaar).

Directeur-generaal voor Overheidsperoneelsbeleid

Binnen het Ministerie van Binnenlandse Zaken ligt het overheidsperoneelsbeleid bij het Directoraat-Generaal voor Overheidsperoneelsbeleid, dat geleid wordt door een directeur-generaal. De handelingen van de minister van Binnenlandse Zaken in dit institutioneel onderzoek worden voor een groot gedeelte feitelijk op dit directoraat-generaal verricht. Gedurende het bestaan van de Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren kon de directeur-generaal zonder bemoeienis van de minister van Binnenlandse Zaken een ambtelijk secretaris voor deze stuurgroep aanstellen.

Bij een herinrichting van het ministerie van Binnenlandse Zaken in 1986-1987 is het directoraat omgedoopt tot Directoraat-Generaal Management en Peroneelsbeleid.

Commissie Overleg Overheidswerkgevers Arbowet

Omdat de Arbowet was toegeschreven naar het bedrijfsleven, was voor invoering van deze wet bij de burgerlijke openbare dienst een aanpassing door middel van een AMvB nodig. In 1982 werd de Commissie Overleg Overheidswerkgevers Arbowet in het leven geroepen die zich moest beraden over deze amvb. In de commissie hadden vertegenwoordigers van verschillende overheidswerkgevers zitting. Namens de Minister van Binnenlandse Zaken hadden twee leden zitting (die respectievelijk de functies van voorzitter en secretaris van de commissie vervulden); de Ministers van Defensie, Financiën, Onderwijs en Sociale Zaken, alsmede het centrale orgaan inzake gemeenschappelijk beheer van gemeentelijke personeelsaangelegenheden, de Unie van Waterschappen en IPO voor algemene personeelszaken leverden elk slechts één lid (de laatste als vice-voorzitter). Naast deze permanente leden konden materiedeskundigen als *ad hoc*-leden tot de vergaderingen van de commissie worden toegelaten.

Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren

Omdat de registratie van het ziekteverzuim per ministerie verschilde en men daardoor nauwelijks zicht had op de omvang en aard van dit verzuim binnen de Rijksdienst als geheel, werd in 1976 door de Minister van Binnenlandse Zaken de Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim ingesteld. Haar opdracht was het inventariseren van de bestaande registratiesystemen en het ontwikkelen van een nieuw, uniform registratiesysteem voor alle ministeries.

Vakminister

Elke minister treedt binnen zijn eigen ministerie op als de directe werkgever van het aldaar werkzame personeel. Hetzelfde geldt voor de hoofden van de Hoge Colleges van Staat (de president van de Algemene Rekenkamer, de vice-president van de Raad van State en de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer. In deze hoedanigheid worden zij in het voorliggend Institutioneel Onderzoek 'vakminister' genoemd.

De rol van de vakminister op het deelbeleidsterrein Arbeidsomstandigheden bij de (Rijks-) overheid ligt voornamelijk op het uitvoerende vlak: het naleven van de voorschriften die de ministers van Sociale Zaken en van Binnenlandse Zaken ontwikkeld hebben om de veiligheid bij het werk te garanderen, en de gezondheid en het welzijn te bevorderen. Soms echter biedt de regelgeving de werkgevers enige bewegingsvrijheid en mogen zij zelf bepalen hoe zij, binnen de door de wet gestelde kaders, het Arbo-beleid invullen.

Veiligheidscommissie / * Bedrijfsveiligheidsdienst

De Veiligheidswet 1934 voorzorg in de oprichting van veiligheidscommissies binnen door de minister van Sociale Zaken aangewezen ondernemingen. De taak van zo'n commissie was het adviseren van het hoofd of de bestuurder van de onderneming met betrekking tot het bevorderen van de veiligheid en het voorkomen van schade aan de gezondheid van werknemers.

De Arbowet stelt werkgevers van ondernemingen of inrichtingen met een minimum aantal werknemers (naderhand vastgesteld op 500 man) verplicht een veiligheidsdienst of -deskundige aan zich te verbinden. Behalve de taken die voorheen aan de veiligheidscommissie waren toebedeeld kreeg deze nog een aantal uitvoerende en toezichhoudende bevoegdheden op het terrein van de bedrijfsveiligheid. Sinds de wetswijziging van 1993 dienen deze taken in alle bedrijven te worden waargenomen.

*** Bedrijfsgezondheidsdienst**

Sinds 1962 zijn krachtens de Veiligheidswet 1934, voor aangewezen categorieën bedrijven en inrichtingen, zogenaamde 'bedrijfsgeneeskundige diensten' voorgeschreven. Bij de Arbowet is de aanduiding 'bedrijfsgeneeskundige dienst' veranderd in 'bedrijfsgezondheidsdienst'. In het navolgende zal deze benaming worden ook voor de periode vóór de Arbowet worden aangehouden.

De bedrijfsgezondheidsdienst is belast met de medische en bedrijfsgeneeskundige begeleiding van de werknemers. Ze dient bemand te zijn met medisch geschoold personeel, aan het hoofd waarvan een arts staat.

Voor het grootste deel van de Rijksoverheid hebben de Rijks Geneeskundige Dienst (RGD) en de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB) respectievelijk als bedrijfsgeneeskundige dienst (tot 1985) en bedrijfsgezondheidsdienst (vanaf 1985) gefunctioneerd.

Hierbij zij opgemerkt dat het bedrijven en inrichtingen vrij staat een eigen dienst op te richten of zich aan te sluiten bij een 'externe dienst'. Bij de laatste kunnen ook andere bedrijven en inrichtingen aangesloten zijn. Wanneer een arbodienst zich zowel met de bedrijfsgezondheid als met de bedrijfsveiligheid bezig houdt, spreekt men van een 'gecombineerde dienst'.

Rijks Geneeskundige Dienst (RGD)

Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB)

De Rijks Geneeskundige Dienst (RGD) is ontstaan uit de Geneeskundige Dienst, die tot 1941 onder de minister van Oorlog ressorteerde. In genoemd jaar werd ze als nieuwe zelfstandige dienst onder het ministerie van Sociale Zaken, afdeling Volksgezondheid gesteld. In 1945 werd de RGD als zelfstandige dienst gehandhaafd, zij het dat het kortstondig onder het ministerie van Oorlog werd teruggebracht (1945-1946); reeds het volgende jaar keerde ze terug onder het ministerie van Sociale Zaken. Van 1953 tot haar opheffing in 1985 ressorteerde de RGD onder het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Na de Tweede Oorlog werd de RGD belast met het geneeskundig toezicht op de ambtenaren en de arbeidscontractanten van het Rijk. Vanaf 1962 vervulde ze binnen de burgerlijke openbare Rijksdienst bovendien de taken die de Veiligheidswet 1934 aan de bedrijfsgeneeskundige diensten van grote bedrijven en inrichtingen had opgedragen.

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Arbwet in 1985 ging de RGD op in een nieuw orgaan dat behalve met de bedrijfsgeneeskunde ook met de bedrijfsveiligheid was belast: de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB). Tot de privatisering in 1996 ressorteerde dit orgaan onder het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Binnen de werkzaamheden van de RGD / RBB met betrekking tot het burgerlijk Rijkspersoneel zijn te onderscheiden:

- de *bedrijfsgezondheidszorg*: taken die tot doel hebben de gezondheid van het burgerlijk Rijkspersoneel te beschermen en te bevorderen, voor zover het problemen betreft die samenhangen met de verhouding waarin het personeel tot zijn arbeid en arbeidsmilieu staat;
- de *sociaal-medische taken*, welke verband houden met de positie van het burgerlijk Rijkspersoneel;
- andere werkzaamheden van medische aard met betrekking tot en ten behoeve van het burgerlijk Rijkspersoneel en andere personen en groepen van personen, voor zover daartoe door de verantwoordelijke minister, in samenwerking met andere ministers, opdracht wordt gegeven. Zo verrichtte de RGD de keuringen van de leerlingen aan de balletopleiding van het Koninklijk Conservatorium voor Muziek, en van het personeel van het Internationaal Gerechtshof.

Klachtencommissie Seksuele Intimidatie

Nadat in 1994 door een wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet werkgevers verplicht waren gesteld in hun ondernemingsplan aandacht te besteden aan ongewenste intimiteiten op de werkvloer, werden op de afzonderlijke ministeries klachtencommissies seksuele intimidatie opgericht. Deze dienen klachten op dit punt te onderzoeken en eventueel de vakminister (c.q. diensthoofd) hierover van advies te dienen.

Vertrouwenspersoon (seksuele intimidatie)

Gelijk met de boven genoemde klachtencommissies werden vertrouwenspersonen aangesteld die als eerste opvang bedoeld waren voor personen die met seksuele intimidatie op de werkvloer te maken hebben gehad.

* **Overlegorgaan / ondernemingsraad / arbocommissie**

In de jaren zeventig vatte de gedachte post dat de zorg voor de veiligheid en de gezondheid binnen een bedrijf niet geheel en al bij de werkgever ligt, maar dat het de gezamenlijke taak van werkgevers en werknemers is om een verantwoord arbeidsklimaat te scheppen. Deze opvatting vond zijn weerslag in de Arboretwet van 1980, die op een groot aantal punten aangaande de bedrijfsveiligheid en -gezondheid samenwerking tussen beide partijen voorschreef. In het bedrijfsleven vindt deze samenwerking plaats in de ondernemingsraad.¹⁷ Wegens het afwijkende karakter van de medezeggenschap bij de overheid sprak de wet aanvankelijk van het 'overlegorgaan' om de plaats van het overleg tussen overheidswerkgever en -werknemers aan te duiden.¹⁸ Met betrekking tot de Rijksoverheid wordt hiermee in de regel de dienstcommissie bedoeld. Vanaf 1995, toen de medezeggenschap hier volgens de Wet op de Ondernemingsraden, Stb. 1995, 231) werd georganiseerd, kan ook bij de overheid van de 'ondernemingsraad' gesproken worden.

Bedrijven zonder ondernemingsraad werden verplicht gesteld een arbocommissie in het leven te roepen, waarin de samenwerking tussen werkgever en werknemers aangaande de arbeidsomstandigheden plaats moest vinden.

* **Bedrijfscommissie**

Bedrijfscommissies worden door de Sociaal Economische Raad op grond van de Wet op de Ondernemingsraden (WOR, art. 36) ingesteld voor groepen van ondernemingen die in de regel een gehele bedrijfstak of een deel daarvan omvatten. Bij de van toepassing verklaring van de WOR voor de overheid in 1995 is deze bevoegdheid, voor wat betreft de overheid, opgedragen aan de minister van Binnenlandse Zaken.

Een bedrijfscommissie bestaat uit een gelijk aantal vertegenwoordigers uit vak- en ondernemingsorganisaties. Ze speelt een bemiddelende en adviserende rol in geschillen tussen ondernemingsraad en bestuurder.

* **College van Bijstand en Advies betreffende de Bedrijfsgeneeskunde**

De adviestaken van het College vonden hun basis in de Veiligheidswet 1934 en de Stuwadoorswet en strekten tot bevordering van de bedrijfsgeneeskunde. Niet alleen dient het College de minister van Sociale Zaken als wet- en regelgever van advies, maar ook werkgevers, ondernemingsraden en bedrijfsgezondheidsdiensten van advies kunnen dit orgaan in de arm nemen.

Van zijn oprichting in 1961 tot 1982 fungeerde het College als zelfstandig adviesorgaan; sindsdien maakt het deel uit van de Arboraad en wordt namens de Arboraad direct advies gegeven.

Minister van Sociale Zaken

Op het beleidsterrein van de arbeidsomstandigheden speelt de minister van Sociale Zaken de belangrijke rol van wet- en regelgever. Werkgevers kunnen bezwaarschriften tegen beschikkingen van de Arbeidsinspectie en andere toezicht houdende organen bij deze minister indienen. In een aantal gevallen is bovendien mogelijk bij hem in beroep te gaan.

Tijdens de Duitse bezetting, in 1941, werd de Geneeskundige Dienst van het ministerie van Oorlog overgeplaatst onder het ministerie van Sociale Zaken, waar het als 'Rijks Geneeskundige Dienst' (met een kort intermezzo in 1945/46) tot het eind 1952 zou blijven. In deze periode was de minister (tijdens de bezetting de secretaris-generaal) van dit ministerie voor deze dienst verantwoordelijk.

* **(Districtshoofd van de) Arbeidsinspectie**

Het toezicht op naleving van de wetten binnen het beleidsterrein arbeidsbescherming alsmede de medewerking aan de uitvoering is opgedragen aan de Arbeidsinspectie. Met betrekking tot het toezicht is het land verdeeld in een aantal districten, aan het hoofd van welke districtshoofden staan; de coördinatie van deze districten is in handen van de Centrale Dienst. Aan het hoofd van de Arbeidsinspectie staat de Directeur-Generaal van de Arbeid.

***Directeur-Generaal van de Arbeid**

De Directeur-Generaal van de Arbeid is sinds 1909 hoofd van dienst van de Arbeidsinspectie. Daarnaast is hij sinds 1962 belast met de ambtelijke leiding van het directoraat-generaal van de Arbeid van het Ministerie van Sociale Zaken.

***Dienst voor het Stoomwezen**

De Dienst voor het Stoomwezen werd in 1855 bij Koninklijk Besluit ingesteld om de gevaren van stoomketels te beteugelen. Haar voornaamste taak is het uitvoeren van de Stoomwet, waarbij het hoofdzakelijk als vergunning verlenende instantie optreedt. In 1994 is de Dienst geprivatiseerd en overgenomen door Lloyd's Register.

Minister van Defensie

Toen na de bevrijding, in de zomer van 1945, de overplaatsing van de (Rijks) Geneeskundige Dienst van 1941 als daad van de Duitse bezetter ongeldig werd verklaard, keerde deze dienst terug onder het ressort van de minister van Oorlog. Ruim een half jaar later werd de RGD opnieuw geplaatst onder de verantwoordelijkheid van de minister van Sociale Zaken. Tot die tijd was de minister van Oorlog (Defensie) met de zorg voor de RGD belast.

Minister van Financiën

De minister van Financiën speelt (anders dan als vakminister) op het beleidsterrein Arbeidsomstandigheden bij de overheid slechts een bescheiden rol. Bij de privatisering van de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB) in 1996 is de minister van Financiën betrokken geweest waar het de overdracht van kapitaal van de Rijksoverheid aan de op te richten N.V. RBB betrof.

Handelingen

Leeswijzer

Handelingenblokken

De handelingen zijn verwerkt in uniek genummerde gegevensblokken die als volgt zijn opgebouwd:

- Actor:* dit is het orgaan dat een rol speelt op het beleidsterrein personeelsinformatievoorziening en -administratie, en de bevoegdheid heeft tot het zelfstandig verrichten van handelingen op grond van attributie of delegatie.
- Handeling:* een complex van activiteiten, dat verricht wordt door één of meer actoren en dat veelal een product naar de omgeving oplevert.
- Periode:* dit geeft de jaren weer waarin de handeling werd verricht.
- Grondslag/Bron:* dit is de (wettelijke) basis van de handeling. De aanduiding bron wordt gebruikt indien een handeling geen duidelijke wettelijke basis heeft, maar de handeling is geformuleerd op basis van interviews, literatuur of andere bronnen.
- Product:* dit is de weergave van het juridisch-bestuurlijk niveau van het eindproduct van de handeling. Indien niet duidelijk is in welke soort documentaire neerslag een handeling heeft geresulteerd of als uit de beschrijving van de handeling al duidelijk is welk product de handeling oplevert, ontbreekt dit item.
- Opmerkingen:* dit geeft eventuele bijzonderheden over bovengenoemde items weer.

Een uitgangspunt van PIVOT ten aanzien van een institutioneel onderzoek is dat dit zich niet beperkt tot een beschrijving van het handelen van een afzonderlijke instelling, maar dat de beschrijving zich uitstrekt over het handelen van de verschillende actoren van de rijksoverheid die op een bepaald beleidsterrein een rol spelen. Dit betekent dus dat niet alleen de actoren die onder de minister van Binnenlandse Zaken vallen worden meegenomen in dit onderzoek, maar ook die actoren die daarbuiten vallen en wel tot de rijksoverheid behoren.

1 Algemeen

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn twee soorten handelingen opgenomen. Allereerst komen de algemene handelingen aan de orde zoals die zijn verwoord en vastgesteld in het werkoverleg van de afdeling Bronverwerving en Toezicht/PIVOT van het Algemeen Rijksarchief (handeling 1 t/m 13). Onder 'algemene handeling' wordt verstaan een handeling die op elk beleidsterrein specifieke wet- en regelgeving of waarvoor geen grondslag in de overige wet- en regelgeving kan worden aangewezen.

Daarnaast zijn handelingen opgenomen die wèl hun grondslag vinden in de wet- en regelgeving voor het beleidsterrein, maar algemeen van aard zijn en daarom niet in een van de volgende hoofdstukken kunnen worden toegedeeld. Zo zijn er de handelingen in verband met de invoering van de Arbowet bij de overheid. Omdat de tekst van deze wet op het bedrijfsleven was toegeschreven, was voor de invoering daarvan bij de burgerlijke openbare dienst een zekere aanpassing in de vorm van een algemene maatregel van bestuur noodzakelijk. Als coördinator voor de wet- en regelgeving betreffende het overheids personeel speelde de minister van Binnenlandse Zaken uiteraard een belangrijke rol, maar ook andere overheidswerkgevers waren bij het proces betrokken. Om tot een goede coördinatie tussen de onderscheiden overheidswerkgevers te komen, werd in 1982 de Commissie Overleg Overheidswerkgevers Arbowet in het leven geroepen. Deze werkgroep bestond uit vertegenwoordigers van de verschillende ministeries, de gemeenten, de waterschappen en IPO voor algemene personeelszaken. Overigens heeft de invoering van de andere wetten en besluiten op arbo-gebied bij de overheid kunnen plaats vinden, zonder dat hiervoor een speciale aanpassing nodig was.

Andere algemene handelingen hebben betrekking op de medezeggenschap. De Arbowet verplicht de werkgever en de werknemers tot samenwerking in de zorg voor de veiligheid, de gezondheid en het welzijn binnen het bedrijf of de inrichting. De werknemers kunnen zich hierbij laten vertegenwoordigen door de ondernemingsraad of de 'Arbocommissie'. Bedrijven of inrichtingen zónder ondernemingsraad kunnen namelijk (categorisch) bij algemene maatregel van bestuur van de Minister van Sociale Zaken of door een individuele aanwijzing van het districtshoofd van de Arbeidsinspectie verplicht gesteld worden een 'Arbocommissie' in te stellen.¹⁹

Ter vervulling van hun taak bezitten de ondernemingsraad en de 'Arbocommissie' dezelfde rechten en bevoegdheden. Beiden beraden zich omtrent het Arbo-beleid in het bedrijf of de inrichting, plegen regelmatig overleg daarover met de werkgever en dienen hem van advies. Ze kunnen één of meer deskundigen uitnodigen tot het bijwonen van een vergadering met het oog op de behandeling van een bepaald onderwerp, of tot het uitbrengen van een schriftelijk advies.²⁰

In de vertaling van de Arbowet voor de burgerlijke openbare dienst wordt de term 'overlegorgaan' als equivalent van de ondernemingsraad bij het bedrijfsleven gebruikt., waarmee bijna altijd de dienstcommissie wordt bedoeld.²¹ Bij de Rijksoverheid werd de instelling van dienstcommissies pas in 1982 verplicht gesteld; daarvóór was ze facultatief. Bij de invoering van de Arbowet bij de burgerlijke openbare dienst in 1985 behoorden alle diensteenheden dus over een eigen dienstcommissie te beschikken waarmee de werkgever (c.q. de vakminister) op Arbo-gebied kon samenwerken. Sinds de invoering van de Wet op de Ondernemingsraden (WOR) bij de Rijksoverheid in 1995 hebben de dienstcommissies plaats gemaakt voor ondernemingsraden.²² Verschillen tussen de markt- en de collectieve sector zijn niettemin gebleven: waar de Arbowet de ondernemingsraad in het bedrijfsleven de mogelijkheid geeft ter zake van de veiligheid, de gezondheid en het welzijn een commissie in te stellen, kan bij de Rijksoverheid volgens het Algemeen Rijksambtenaren Reglement (ARAR) een ondernemingsraad -evenals de dienstcommissie vóór 1995- alleen een werkgroep bij reglement met arbozaken belasten.²³

Van algemene aard zijn ook enige handelingen van de deskundige diensten, zoals het opstellen van jaarverslagen en het behandelen van klachten over de dienstverlening. De wettelijke verplichting hiertoe bestaat pas sinds de invoering van de Arbowet.

De Arbowet stelt het vaststellen van een jaarplan is verplicht voor bedrijven en inrichtingen, behorende tot een bij AMvB aangewezen categorie. Bij het Besluit verplichtstelling jaarplan, Stb. 1990, 490, art. 1, zijn aangewezen bedrijven of inrichtingen waar tenminste honderd werknemers in dienst van de werkgever zijn. *Jaarverslagen* dienen op grond van de Arbowet opgemaakt te worden (a) door bedrijven en inrichtingen behorende tot een door de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen categorie en (b) door bedrijven en inrichtingen behorende tot een categorie die gehouden is een *jaarplan* op te stellen. Tot eerste categorie werden bij het Besluit verplichtstelling *jaarverslag* (Stb. 1985/227) aangewezen bedrijven of instellingen waar tenminste honderd werknemers in dienst van de werkgever werkzaam zijn. Dezelfde groep werd vijf jaar later aangewezen in het Besluit verplichtstelling *jaarplan* (Stb. 1990/490). Hierbij werd het Besluit verplichtstelling *jaarverslag*, dat feitelijk overbodig was geworden, ingetrokken.

De laatste algemene handelingen hebben betrekking op voorlichting en onderricht, jeugdige werknemers, en de naleving van de wet.

1.2 Handelingen

1.2.1 Algemene handelingen

(1.)

Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid betreffende de arbeidsomstandigheden overheidspersoneel
Periode	1945-
Product	O.a. beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen en evaluaties
Opmerking	De eigenlijke vaststelling van het beleid vindt plaats in de ministerraad. Onder deze handeling valt ook: <ul style="list-style-type: none">- het voeren van overleg met andere betrokken actoren op het beleidsterrein;- het het voorbereiden van een standpunt ter inbrenging in de ministerraadsvergaderingen voor beraad en besluitvorming betreffende het beleidsterrein;- het voeren van overleg met / het leveren van bijdragen aan het overleg met het staatshoofd betreffende het beleidsterrein;- het voorbereiden van een Memorie van Toelichting op de Rijksbegroting het beleidsterrein;- het toetsen van de uitvoering van het beleid (evaluatie);- het leveren van commentaar op de recht- en doelmatigheidscontroles van de Algemene Rekenkamer op het beleidsterrein;- het aan een externe adviescommissie verzoeken om advies betreffende het beleidsterrein;- het informeren van het Kabinet van de Koningin over ontwikkelingen op het beleidsterrein;- het voorbereiden en vaststellen van het voorlichtingsbeleid.

(2.)

Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en

regelgeving betreffende het beleidsterrein arbeidsomstandigheden overheidspersoneel
Periode 1945-
Product Wetten, algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten:
Opmerking Het betreft hier alléén voorbereidingen waarvoor in de wet- en regelgeving geen
grondslagen te vinden zijn.

(3.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het opstellen van periodieke verslagen over het beleidsterrein arbeidsomstandigheden
overheidspersoneel
Periode 1945-
Product Series jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen
Opmerking Het betreft hier alléén voorbereidingen waarvoor in de wet- en regelgeving geen
grondslagen te vinden zijn.

(4.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel
informerende van leden van of commissies uit de Kamers der Staten-Generaal betreffende
het beleidsterrein arbeidsomstandigheden Rijksoverheid
Periode 1945-
Product Brieven, notities
Opmerking Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften valt binnen de
omschrijving van de bovenstaande handeling.

(5.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het beslissen op beroepschriften naar aanleiding van beschikkingen betreffende de
arbeidsomstandigheden overheidspersoneel en het voeren van verweer in
beroepschriftprocedures voor administratief rechterlijke organen
Periode 1945-
Product Beschikkingen, verweerschriften

(6.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale
regelingen betreffende de arbeidsomstandigheden overheidspersoneel en het presenteren
van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties
Periode 1945-
Product Internationale regelingen, nota's, rapporten

(7.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het beantwoorden van vragen van individuele burgers, bedrijven en instellingen
betreffende de arbeidsomstandigheden overheidspersoneel
Periode 1945-
Product Brieven, notities

(8.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten op het terrein van de arbeidsomstandigheden
overheidspersoneel
Periode 1945-
Product Voorlichtingsmateriaal

- (9.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het vaststellen van de opdracht en het eindproduct van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de arbeidsomstandigheden overheidspersoneel
 Periode 1945-
 Product Offerte, brieven, rapport
- (10.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het begeleiden van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de arbeidsomstandigheden overheidspersoneel
 Periode 1945-
 Product Notities, notulen, brieven
- (11.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de arbeidsomstandigheden overheidspersoneel
 Periode 1945-
- (12.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het financieren van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de arbeidsomstandigheden overheidspersoneel
 Periode 1945-
 Product Rekeningen, declaraties
- (13.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het verstrekken van subsidies aan personen, bedrijven en instellingen die actief zijn op het terrein van de arbeidsomstandigheden overheidspersoneel
 Periode 1945-
 Opmerking Vanaf 1995 worden er geen subsidies meer verstrekt, wanneer daarvoor geen wettelijke basis bestaat.
- (14.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het voorbereiden en vaststellen van het beleid betreffende de arbeidsomstandigheden op het eigen departement
 Periode 1945-

1.2.2 Aanpassing van bestaande wet- en regelgeving

(15.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het met andere ministers voorbereiden van een amvb inzake de toepassing van de Arbowet op arbeid verricht in burgerlijke openbare dienst
Periode 1982-(1997)
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 2.2
Product Arbeidsomstandighedenbesluit burgerlijke openbare dienst, Stb. 1985/210
Opmerking Zie *Ter bevordering van menswaardige arbeid*, handeling 18, voor de corresponderende handeling van de minister van Sociale Zaken.
Deze handeling is afgesloten met de inwerkingtreding van het Arbobesluit (Stb. 1997/60) in 1997.

(16.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het instellen van een overlegcommissie van overheidswerkgevers inzake arbeidsomstandigheden
Periode 1982-
Product O.a. Beschikking van 16 juli 1982, nr. IP82, U1064, directoraat-generaal overheidspersoneelsbeleid, Stcrt. 1982/145

(17.)

Actor Commissie Overleg Overheidswerkgevers Arbowet
Handeling Het zich beraden over een algemene maatregel van bestuur inzake de toepassing van de Arbowet op arbeid verricht in burgerlijke openbare dienst
Periode 1982-ca. 1985
Grondslag Beschikking van 16 juli 1982, nr. IP82, U1064, directoraat-generaal overheidspersoneelsbeleid, Stcrt. 1982/145, art. 2, sub a

(18.)

Actor Commissie Overleg Overheidswerkgevers Arbowet
Handeling Het zich beraden over de uitvoering in de burgerlijke openbare dienst van het bij of krachtens de Arbowet bepaalde
Periode 1982-ca. 1985
Grondslag Beschikking van 16 juli 1982, nr. IP82, U1064, directoraat-generaal overheidspersoneelsbeleid, Stcrt. 1982/145, art. 2, sub b

1.2.3 Medezeggenschap

(19.)

Actor Vakminister
Handeling Het formuleren van een standpunt, bestemd voor het districtshoofd van de Arbeidsinspectie, inzake de individuele aanwijzing van het eigen bedrijf of inrichting, waarbij de instelling van een Arbocommissie verplicht wordt gesteld
Periode 1990-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 14.3; gewijzigd bij wet van 1 februari 1990, Stb. 1990/91, art. 15.3

(20.)

Actor Vakminister
Handeling Het instellen van een Arbocommissie
Periode 1990-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980 / 664, art. 14.1; gewijzigd bij wet van 1 februari 1990, Stb. 1990 / 91, art. 15.1
Opmerking Het instellen van een Arbocommissie is niet verplicht voor bedrijven of inrichtingen waarvoor een ondernemingsraad is ingesteld. Wellicht kan deze handeling voor de (Rijks)overheid vervallen.

(21.)

Actor Vakminister
Handeling Het beschikken op een verzoek van de ondernemingsraad/de arbocommissie één of meer deskundigen op arbo-gebied uit te nodigen tot het bijwonen van een vergadering of tot het uitbrengen van een schriftelijk advies
Periode 1990-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 14.11; gewijzigd bij wet van 1 februari 1990, Stb. 1990/91, art. 15.7
Opmerking Toestemming van de werkgever (c.q. de vakminister) is alleen nodig, als de deskundige kosten in rekening brengt.

(22.)

Actor Vakminister
Handeling Het indienen van een bezwaarschrift bij de minister van Sociale Zaken tegen de beslissing van het districtshoofd van de Arbeidsinspectie op het beroep van de ondernemingsraad/de arbocommissie inzake de uitnodiging van deskundigen tot het bijwonen van een vergadering
Periode 1985-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 42.4; gewijzigd bij wet van 23 november 1995, Stb. 1995/598, art. 42.1
Opmerking Als de werkgever (c.q. de vakminister) het verzoek van de ondernemingsraad of de arbo-commissie inzake de uitnodiging van deskundigen heeft afgewezen, kan de raad of commissie tegen deze beslissing in beroep gaan bij het districtshoofd van de Arbeidsinspectie. Tegen diens uitspraak kan de werkgever op zijn beurt in beroep gaan bij de minister van Sociale Zaken.

1.2.4 Arbo-jaarplan en Arbo-jaarverslag

(23.)

Actor Vakminister
Handeling Het jaarlijks vastleggen van het beleid gericht op veiligheid, gezondheid en welzijn in de vorm van een schriftelijk plan voor de periode van tenminste één jaar
Periode 1990-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 4.3; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 4.6
Product Arbo-jaarplan

(24.)
Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het leveren van een bijdrage bij het tot stand komen van het Arbo-jaarplan
Periode 1990-1996
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, sub v, 18.3 en 19.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 17.2, sub e, 18.3, sub u, en 19.2, sub g; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 17.1

(25.)
Actor Vakminister
Handeling Het opmaken van een jaarverslag met betrekking tot de veiligheid, de bescherming van de gezondheid en de maatregelen ter bevordering van het welzijn van de werknemers
Periode 1985-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 10.1
Product Arbo-jaarverslag
Opmerking De werkgever zendt het Arbo-jaarverslag aan de Ondernemingsraad en aan het districtshoofd van de Arbeidsinspectie.

(26.)
Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het leveren van een bijdrage bij het tot stand komen van het Arbo-jaarverslag
Periode 1985-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, sub v, 18.3 en 19.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 17.2, sub e, 18.3, sub u, en 19.2, sub g; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 17.1; Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4.1, sub d

(27.)
Actor Vakminister
Handeling Het bij de Arbeidsinspectie aanvragen van een ontheffing van de bij de Arbowet opgelegde verplichtingen inzake deskundige diensten
Periode 1985-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 41.2

1.2.5 Voorlichting en onderricht

(28.)
Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het geven van voorlichting en onderricht aan werknemers in verband met de gezondheid, de veiligheid en het welzijn
Periode 1985-1995
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, sub d, 18.3, en 19.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 17.2, sub d, 18.3, sub d, en 19.3, sub d; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1, sub d

(29.)

Actor	Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (tot 1996) Mentor van jeugdige werknemers
Handeling	Het geven van voorlichting en onderricht aan de ondernemingsraad in verband met de gezondheid, de veiligheid en het welzijn
Periode	1990-
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, zoals gewijzigd bij wet van 1 februari 1990, Stb. 1990/91, art. 14.1 (i.w. Stb. 1990/92)

1.2.6 Toezicht op naleving van de wet

(30.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het (op verzoek) verstrekken van inlichtingen: <ul style="list-style-type: none">- aan het districtshoofd van de Arbeidsinspectie met betrekking tot naleving van de Veiligheidswet 1934 / Arbowet / Wet op de gevaarlijke werktuigen- aan de Dienst voor het Stoomwezen met betrekking tot naleving van de Stoomwet 1953
Periode	1945-
Grondslag	Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, art. 23.1; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 33.1; Wet op de gevaarlijke werktuigen, Stb. 1952/104, art. 20; Stoomwet 1953, 25 maart 1953, Stb. 1953/179, art. 18

(31.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het indienen van een bezwaarschrift bij de minister van Sociale Zaken tegen een eis, gesteld door het districtshoofd van de Arbeidsinspectie
Periode	1985-
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 42.2
Opmerking	Het districtshoofd van de Arbeidsinspectie is bevoegd om aan een werkgever een eis te stellen. De werkgever (c.q. de vakminister) kan hiertegen een bezwaarschrift indienen. Zolang op dit bezwaarschrift niet is beslist, is de werkgever niet verplicht aan de eis te voldoen.

(32.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het indienen van een verzoek bij de president van de arrondissementsrechtbank tot het buiten werking stellen van de bepaling van het districtshoofd van de Arbeidsinspectie dat naleving van een gestelde eis geen uitstel kan lijden
Periode	1985-
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 36.6
Opmerking	Het districtshoofd kan bepalen dat de eis geen uitstel kan lijden. In dat geval is de werkgever ook lopende de afhandeling van zijn bezwaarschrift gehouden te voldoen aan de gestelde eis. Deze bepaling kan, op verzoek van de werkgever, buiten werking gesteld worden door de president van de arrondissementsrechtbank.

(33.)

Actor Vakminister
Handeling Het formuleren van een standpunt inzake het verzoek van het districtshoofd van de Arbeidsinspectie aan de president van de arrondissementsrechtbank tot bekrachtiging van een gegeven bevel tot stillegging van het werk
Periode 1951-
Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 25 april 1951, Stb. 1951/136, art. 26bis.3; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 37.3
Opmerking Het districtshoofd van de Arbeidsinspectie is bevoegd aan werknemers het bevel te geven het werk stil te leggen. Een dergelijk bevel is niet langer dan zeven dagen geldig, tenzij het is bekrachtigd door de president van de arrondissementsrechtbank. Hiertoe dient het districtshoofd bij de griffie een verzoekschrift in. De president beschikt niet eerder dan nadat hij het districtshoofd, de betrokken werkgever en de betrokken ondernemingsraad (of arbo-commissie) heeft gehoord.

(34.)

Actor Vakminister
Handeling Het indienen van een verzoek bij het districtshoofd van de Arbeidsinspectie tot het geven van een aanwijzing, het stellen van een eis of het bevelen om het werk stil te leggen
Periode 1985-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 40
Opmerking Een dergelijk verzoek wordt ingediend, als vakminister en ondernemingsraad het niet eens zijn over:
- de wijze waarop de Arbowet moet worden nageleefd;
- de aanwezigheid van ernstig gevaar.

(35.)

Actor Vakminister
Handeling Het indienen van een bezwaarschrift bij de minister van Sociale Zaken tegen de beslissing van het districtshoofd van de Arbeidsinspectie / de Directeur-Generaal van de Arbeid op een verzoek van de ondernemingsraad / de arbocommissie om wetstoepassing
Periode 1985-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 42.1; gewijzigd bij wet van 23 november 1995, Stb. 1995/598, art. 42.1

(36.)

Actor Vakminister
Handeling Het instellen van een beroep bij de minister van Sociale Zaken tegen een beschikking van de Arbeidsinspectie
Periode 1945-
Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, art. 27.1; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 42.1-4; gewijzigd bij wet van 23 november 1995, Stb. 1995/598, art. 42.1
Product 1945-
Opmerking Onder beschikkingen wordt verstaan:
- een aanwijzing tot naleving van het bij of krachtens de wet bepaalde;
- een eis inzake de wijze waarop het krachtens de wet bepaalde dient te worden nageleefd;
- een ongeldig verklaren van bewijsstukken;
- een beslissing inzake de individuele ontheffing van een bedrijf of inrichting van de bij de Veiligheidswet / de Arbowet gestelde voorschriften.

(37.)	
Actor	Vakminister
Handeling	Het instellen van een beroep bij de minister van Sociale Zaken tegen een beschikking van een keuringsinstantie of van de Arbeidsinspectie met betrekking tot gevaarlijke werktuigen
Periode	1952-
Grondslag	Wet op de gevaarlijke werktuigen, Stb. 1952/104, art. 13.1; Besluit drukvaten eenvoudige vorm, Stb. 1992/456, art. 8.3; Besluit machines, Stb. 1993/134, art. 9.3; Besluit persoonlijke beschermingsmiddelen, Stb. 1993/441, art. 8.3

1.2.7 Ontheffing en vrijstelling van wettelijke verplichtingen

(38.)	
Actor	Vakminister
Handeling	Het bij de minister van Sociale Zaken verzoeken om ontheffing van de verplichtingen omtrent het oprichten van een bedrijfsgezondheidsdienst
Periode	1962-1985
Grondslag	Veiligheidsbesluit 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 19 februari 1959, Stb. 1959/56, art. 8f.1-2; gewijzigd bij wet van 25 maart 1971, Stb. 1971/225, art. 20c.1 en 20i.1

(39.)	
Actor	Vakminister
Handeling	Het bij de Arbeidsinspectie aanvragen van een individuele ontheffing van de bij de Arbowet opgelegde verplichtingen
Periode	1985-
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 41.2
Opmerking	De genoemde verplichtingen hebben betrekking op: <ul style="list-style-type: none"> - de samenwerking en het overleg met werknemers; - de deskundige diensten; - de veiligheids- en gezondheidsvoorschriften.

2 Deskundige diensten

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de handelingen ondergebracht die betrekking hebben op de instelling van deskundige diensten op het gebied van de bedrijfsveiligheid en -gezondheid. Hierna volgende de handelingen van deze diensten die wegens hun algemene aard niet in de hoofdstukken betreffende de veiligheid of de gezondheid ondergebracht konden worden.

Sinds 1962 is de preventieve bedrijfsgezondheidszorg in de wet verankerd. In dat jaar trad namelijk een wijziging van de Veiligheidswet 1934 in werking, waarvan de inhoud later door de Arbowet is overgenomen. Ondernemingen waar tenminste 750 werknemers in dienst waren of die hiertoe door de Directeur-Generaal van de Arbeid waren aangewezen, werd verplicht een bedrijfsgeneeskundige dienst aan zich te verbinden. Het criterium is bij het in werking treden van de Arbowet in 1983 (in 1985 voor de overheid) verlaagd tot 500 werknemers.²⁴ Voor de Rijksoverheid gold deze verplichting voor de Rijkswerf in Den Helder en het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf; voor de overige onderdelen van de Rijksdienst bestond geen verplichting.²⁵

De Rijksoverheid beschikte in 1962 reeds over een eigen geneeskundige dienst die de zorg voor een aanzienlijk deel van het overheidspersoneel onder haar hoede had. Tijdens de Duitse bezetting was immers de Geneeskundige Dienst van de krijgsmacht geplaatst onder het ministerie van Sociale Zaken, omgedoopt tot Rijks Geneeskundige Dienst (RGD) en belast met bedrijfsgeneeskundige zorg van het Rijksoverheidspersoneel.²⁶ Na de oorlog was de dienst korte tijd heen en weer geschoven tussen het Ministerie van Oorlog en dat van Sociale Zaken en Volksgezondheid²⁷; in 1953 was ze definitief onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken geplaatst. Deze RGD nu verzorgde ook de bedrijfsgeneeskundige zorg bij de genoemde Rijksdiensten.²⁸ Overigens waren binnen de Rijksoverheid naast de RGD nog andere bedrijfsgeneeskundige diensten werkzaam, met name bij de PTT en enkele universiteiten.²⁹

Van oudere datum is de verplichting -eveneens op grond van de Veiligheidswet van 1934- tot het oprichten van een veiligheidscommissie die belast zou worden met het bevorderen van de veiligheid en het voorkómen van schade aan de gezondheid binnen de onderneming. Deze verplichting bestond alleen voor ondernemingen die tot een aangewezen categorie behoorden of hiertoe door de Directeur-Generaal van de Arbeid waren aangewezen. Andere ondernemingen stond het evenwel vrij op eigen instigatie tot de oprichting van een veiligheidscommissie over te gaan.

Met de invoering van de Arbowet zijn bedrijfsveiligheidsdiensten of -deskundigen in de plaats van de veiligheidscommissies getreden. Deze hebben een uitgebreider takenpakket dan hun voorgangers. Bedrijfsveiligheidsdiensten zijn in 1989 verplicht gesteld voor ondernemingen en inrichtingen die tenminste 500 werknemers in dienst hebben -hetzelfde criterium als voor de verplichtstelling van bedrijfsgezondheidsdiensten is gehanteerd.³⁰

De Arbowet heeft bovendien de mogelijkheid geschapen de bedrijfsgezondheidsdienst- en de bedrijfsveiligheidsdienst in één instituut te verenigen³¹. Nog vóór de inwerkingtreding van de bepalingen van de Arbowet omtrent de veiligheidsdiensten nam de minister van Binnenlandse Zaken de bedrijfsgezondheidszorg en de zorg voor de bedrijfsveiligheid onder te brengen in één 'RGD nieuwe stijl', de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB). Elf jaar na haar oprichting, 1996, werd de deze dienst geprivatiseerd.³²

Tot 1994 kon de werkgever op verschillende wijzen aan de door de Arbowet opgelegde verplichtingen voldoen. Hij kon in zijn bedrijf een eigen dienst oprichten die zich uitsluitend met de bedrijfsgezondheidszorg bezig hield, en daarnaast een eigen veiligheidsdienst, die taken op het gebied van de veiligheid verrichtte (de zgn. ‘interne enkelvoudige bedrijfsgezondheidsdienst en veiligheidsdienst’). Een andere mogelijkheid was de oprichting van een zogenaamde ‘interne gecombineerde dienst’, die zowel op het gebied van de bedrijfsgezondheidszorg als veiligheidszorg werkzaam was -zoals de RBB bij de Rijksoverheid tussen 1985 en 1996. Verder was het mogelijk dat de werkgever aansluiting zocht bij een bestaande externe bedrijfsgezondheidsdienst, veiligheidsdienst, gecombineerde dienst of arbodienst -zoals de Rijksoverheid dat heeft gedaan bij de N.V. RBB sinds 1996- dan wel samen met andere werkgevers een dienst oprichtte.

Sinds de Arbowet in 1993 gewijzigd is in de trant van de Richtlijn nr. 89/391/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen, dienen alle werkgevers te beschikken over deskundigen op Arbogebied - al dan niet in eigen dienst; de dienstverlening dient integraal en arbobreed te zijn. In de regelgeving verdween aldus het traditionele onderscheid tussen de bedrijfsgezondheidszorg en de zorg voor de bedrijfsveiligheid. Voor de Rijksoverheid veranderde in dit opzicht niets, aangezien ook die dienstvakken waarvoor voorheen geen verplichting had bestaan, reeds met de RBB verbonden waren.³³

Zowel onder de Veiligheidswet 1934 als onder de Arbowet dienen de deskundige diensten, alsmede de veiligheidscommissies door de minister van Sociale Zaken erkend te zijn. Met een dergelijke erkenning werd aangegeven dat de dienst of commissie in kwestie haar taken naar behoren uitvoerde. In 1993 is het erkenningstelsel vervangen door een stelsel van certificaten, welke de minister aan goed functionerende diensten verstrekt.

2.2 Handelingen

2.2.1 Rijks Geneeskundige Dienst (RGD)

(40.)

Actor	Minister van Sociale Zaken (1941-1945 en 1946-1952) Minister van Defensie (1945) Minister van Binnenlandse Zaken (vanaf 1953)
Handeling	Het instellen en wijzigen van de Rijks Geneeskundige Dienst
Periode	(1941) 1962-1985
Grondslag	Veiligheidsbesluit 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 19 februari 1959, Stb. 1959/56, art. 8a.1; gewijzigd bij wet van 25 maart 1971, Stb. 1971/225, art. 20c.1; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.1-2 en art. 18.1-2; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 17.1
Product:	<ul style="list-style-type: none"> - Beschikking van de Minister van Sociale Zaken, 12 juli 1945, no. 202 H/RGD, afd. Volksgezondheid (Stcrt. 1945/27); - Beschikking van de Minister van Oorlog van 8 april 1946, no. 391, afd. A.IV (Stcrt. 1946/72); - Beschikking van de Minister van Sociale Zaken van 8 april 1946, no. 964 H/RGD, afd. Volksgezondheid (Stcrt. 1946/72); - Beschikking van de Minister van Sociale Zaken van 17 april 1946, no. 1102 H/RGD, afd. Volksgezondheid (Stcrt. 1946/81); - Besluit Rijks Geneeskundige Dienst, Stb. 1962/157

Opmerking Pas vanaf 1962 bestond er voor bedrijven en inrichtingen met tenminste 750 werknemers een wettelijke verplichting een bedrijfsgeneeskundige dienst aan zich te verbinden. Binnen de Rijksoverheid gold deze verplichting alleen voor de Rijkswerf in Den Helder en het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf.
Voor de wijzigen van de Rijks Geneeskundige Dienst in de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst, zie handeling 45.

(41.)

Actor Minister van Sociale Zaken (tot 1953)
Minister van Binnenlandse Zaken (vanaf 1953)
Handeling Het vaststellen van een instructie voor de Rijks Geneeskundige Dienst
Periode 1946-1985
Grondslag Beschikking van de minister van Sociale Zaken van 8 april 1946, nr. 964 H/RGD, afd. Volksgezondheid / beschikking van de minister van Oorlog, 8 april 1946, no. 391, afd. A.IV, Stcrt. 1946/72, art. 2; Beschikking van de minister van Sociale Zaken van 17 april 1946, no. 1102 H/RGD, afd. Volksgezondheid, Stcrt. 1946/81, art. 1.2

(42.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het geven van voorschriften ter uitvoering van het Besluit Rijks Geneeskundige Dienst
Periode 1962-1985
Grondslag Besluit RGD, 27 april 1962, Stb. 1962/157, art. 7 (b.w. Stb. 1985/462)

2.2.2 Veiligheidscommissie

(43.)

Actor Vakminister
Handeling Het instellen van een veiligheidscommissie voor een onderneming.
Periode 1945-1988
Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, art. 20.1 (b.w. 1980/664 en 1987/605)

2.2.3 Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB) / arbodienst of arbodeskundigen

(44.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het oprichten en wijzigen van de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Periode 1985-1996
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.1-2, 18.1-2, 19.1-2 en 20.1; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.1-2 en 19.1-2; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 17.1
Product Besluit Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (Stb. 1985/462)
Opmerking De minister van Binnenlandse Zaken heeft als coördinerend bewindspersoon de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst als gecombineerde Arbo-dienst aan de (in principe gehele) burgerlijke openbare Rijksdienst verbonden.
Voor de privatisering van de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst, zie handeling 53vv.

(45.)
Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het geven van voorschriften ter uitvoering van het Besluit Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Periode 1985-1996
Grondslag Besluit Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst, 22 juli 1985, Stb. 1985/462, art. 9

(46.)
Actor Vakminister
Handeling Het aan het ministerie of de dienst verbinden van een of meer arbodeskundigen of een of meer arbodiensten
Periode 1996-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, zoals gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 17.1
Product Bijv. contract met arbodienst
Opmerking Sinds de privatisering van de RBB laat de vakminister zich ten aanzien van zijn verplichtingen op grond van de Arbowet naar keuze bijstaan door:
- een of meer deskundige werknemers, al dan niet georganiseerd in een dienst;
- een of meer andere deskundige personen;
- een of meer deskundige diensten;
- een combinatie van deskundige werknemers, andere deskundige personen of diensten.

(47.)
Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het houden van toezicht op het sluiten van een contract tussen een vakminister en een arbodienst
Periode 1996-
Bron Interview met drs. A.L. van den Berg

2.2.4 Erkenning van de deskundige commissie of dienst

(48.)
Actor Vakminister
Handeling Het bij de minister van Sociale Zaken aanvragen van een erkenning van een veiligheidscommissie
Periode 1945-1985
Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, art. 20.6

(49.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het bij de minister van Sociale Zaken aanvragen van een erkenning van de RGD (tot 1985) / de RBB (1985-1996) als bedrijfsgezondheidsdienst / bedrijfsveiligheidsdienst / gecombineerde arbodienst
 Periode 1962-1996
 Grondslag Veiligheidsbesluit 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 19 februari 1959, Stb. 1959/56, art. 8a.2; gewijzigd bij wet van 25 maart. 1971, Stb. 1971/225, art. 20c.1 en 20f.1; Arbowet, 8 november 1980, 1980 /664, art. 22.1 (b.w. Stb. 1993/757); Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 10.1
 Product - aanvraag erkenning RGD ten behoeve van de Rijkswerf in Den Helder door de minister van Defensie, (gehonoreerd 25-2-1964);
 - aanvraag erkenning RGD ten behoeve van het Staats Drukkerij- en Uitgeverijbedrijf door de minister van Binnenlandse Zaken (gehonoreerd 7-12-1976).

(50.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het aanvragen van een certificaat arbodienst bij de minister van Sociale Zaken ten behoeve van de eigen bedrijfsgezondheidsdienst / de bedrijfsveiligheidsdienst / de gecombineerde dienst
 Periode 1996-
 Grondslag Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 10.1
 Opmerking Het certificaat arbodienst wordt verleend door de minister van Sociale Zaken of een door hem aangewezen instelling, voor een periode van ten hoogste vier jaar.

2.2.5 Privatisering van de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB)

(51.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het namens de Staat der Nederlanden oprichten van de N.V. RBB
 Periode 1996-
 Grondslag Wet privatisering RBB, 15 mei 1996, Stb. 1996/269, art. 2.1

(52.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het namens de Staat der Nederlanden deelnemen in verdere plaatsing van kapitaal door de N.V. RBB
 Periode 1996-
 Grondslag Wet privatisering RBB, 15 mei 1996, Stb. 1996/269, art. 2.2

(53.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het vaststellen van de bestanddelen van het vermogen van de RBB die na de privatisering worden aangemerkt als stortingen op geldleningen van de Staat der Nederlanden aan de N.V. RBB
 Periode 1996-
 Grondslag Wet privatisering RBB, 15 mei 1996, Stb. 1996/269, art. 3.3
 Opmerking De vaststelling geschiedt in overeenstemming met de minister van Financiën. Hierbij wordt tevens vastgesteld, welk gedeelte van deze geldlening wordt aangemerkt als achtergesteld.

- (54.)
 Actor Minister van Financiën
 Handeling Het overeenstemmen met de minister van Binnenlandse Zaken inzake het vaststellen van de bestanddelen van het vermogen van de RBB die na de privatisering worden aangemerkt als storting op geldleningen van de Staat der Nederlanden aan de N.V. RBB
 Periode 1996-
 Grondslag Wet privatisering RBB, 15 mei 1996, Stb. 1996/269, art. 3.3
 Opmerking Zie BSD Beheer van de Rijksbegroting, handeling nr. 282
- (55.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het beslissen dat een bepaald personeelslid van de RBB bij de privatisering niet op een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht overgaat in dienst van de N.V. RBB
 Periode 1996-
 Grondslag Wet privatisering RBB, 15 mei 1996, Stb. 1996/269, art. 5.1
- (56.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het stellen van nadere regels inzake de arbeidsvoorwaarden bij de N.V. RBB
 Periode 1996-
 Grondslag Wet privatisering RBB, 15 mei 1996, Stb. 1996/269, art. 5.4
- (57.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het stellen van nadere regels met betrekking tot het onderzoek naar de bezwaren, ingediend door personeelsleden van de RBB tegen de overgang in dienst van de N.V. RBB
 Periode 1996-
 Grondslag Wet privatisering RBB, 15 mei 1996, Stb. 1996/269, art. 5.5
- (58.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het beslissen op bezwaren, ingediend door personeelsleden van de RBB tegen de overgang in dienst van de N.V. RBB
 Periode 1996-
 Grondslag Wet privatisering RBB, 15 mei 1996, Stb. 1996/269, art. 5.5, 5.6 en 5.10

2.2.6 Algemene handelingen van deskundige diensten

(59.)

Actor	Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985) Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
Handeling	Het opstellen van het jaarverslag
Periode	1946-1996
Grondslag	Beschikking van de minister van Sociale Zaken van 17 april 1946, no. 1102 H/RGD, afd. Volksgezondheid, Stcrt. 1946/81, art. 4.2; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 18.3, 19.3 en 20.1; zoals gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.4 en 19.4 (b.w. Stb. 1993/757); Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4.1 sub d
Opmerking	Het jaarverslag (van de RGD) op grond van de beschikking van 1946 is bestemd voor de minister van Sociale Zaken (vanaf 1953: de minister van Binnenlandse Zaken). Het jaarverslag (van de RBB) op grond van de Arbowet is bestemd voor de ondernemingsraad / de arbocommissie. Een gezamenlijke arbodienst brengt verslag uit aan de ondernemingsraden / arbocommissies van de afzonderlijke bedrijven of instellingen waaraan ze is verbonden.

(60.)

Actor	Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling	Het evalueren van de dienstverlening
Periode	1993-1996
Grondslag	Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4.1 sub e

(61.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het voorleggen van een geschil over de taakuitoefening van de RGD / RBB aan het College van Bijstand en Advies voor de Bedrijfsgeneeskunde
Periode	1962-1993
Grondslag	Besluit eisen bedrijfsgeneeskundige diensten, Stb. 1961/235, art. 9.1; Besluit eisen bedrijfsgezondheidsdiensten 13 november 1974, Stb. 1974/741, art. 10.1 (b.w. Stb. 1993/747)

(62.)

Actor	Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985) Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
Handeling	Het voorleggen van een geschil met de vakminister over de eigen taakuitoefening aan het College van Bijstand en Advies voor de Bedrijfsgeneeskunde
Periode	1962-1993
Grondslag	Besluit eisen bedrijfsgeneeskundige diensten, Stb. 1961/235, art. 9.1; Besluit eisen bedrijfsgezondheidsdiensten 13 november 1974, Stb. 1974/741, art. 10.1 (b.w. Stb. 1993/747)

(63.)

Actor	Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling	Het behandelen van klachten over de dienstverlening
Periode	1993-1996
Grondslag	Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/757, art. 4.1 sub g

(64.)

Actor Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985)
Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
Handeling Het optreden als medisch adviseur van sociale fondsen en instellingen
Periode 1962-1993
Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 19 februari 1959, Stb. 1959/56, art. 8c.1 sub o; gewijzigd bij wet van 25 maart 1971, Stb. 1971/225, art. 20a.1 sub o; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6 sub q en 18.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.3 sub p (b.w. Stb. 1993/757)

(65.)

Actor Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985)
Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
Handeling Het uitbrengen van medische adviezen, verband houdende met de van het burgerlijk
Rijkspersoneel
Periode 1962-1996
Grondslag Besluit RGD, 27 april 1962, Stb. 1962/157, art. 4 sub n; Besluit RBB, 22 juli 1985, Stb. 1985/462, art. 5 sub a

(66.)

Actor Rijks Geneeskundige Dienst
Handeling Het uitbrengen van medische adviezen, verband houdende met sociaal-
maatschappelijke hulpverlening aan burgerlijk Rijkspersoneel
Periode 1962-1985
Grondslag Besluit RGD, 27 april 1962, Stb. 1962/157, art. 4 sub q (b.w. Stb. 1985/462)

(67.)

Actor Rijks Geneeskundige Dienst
Handeling Het jaarlijks bij de minister van Sociale Zaken indienen van een begroting ten behoeve
van de Rijks Geneeskundige Dienst
Periode 1946-1985
Grondslag Beschikking van de minister van Sociale Zaken van 17 april 1946, no. 1102 H/RGD, afd. Volksgezondheid, Stcrt. 1946/81, art. 4.1

3 Veiligheid

3.1 Inleiding

Reeds vóórdat de Arbowet van kracht werd, waren werkgevers verplicht tot het nemen van maatregelen ter bevordering van de veiligheid der werknemers.

Zo voorzag de Veiligheidswet 1934 in de oprichting van commissies met een adviserende taak op het gebied van de veiligheid. De oprichting van dergelijke 'veiligheidscommissies' was verplicht voor bedrijven die daartoe bij algemene maatregel van bestuur waren aangewezen; voor andere bedrijven was de oprichting facultatief. Bij de invoering van de Arbowet werden de veiligheidscommissies vervangen door bedrijfsveiligheidsdiensten of -deskundigen die behalve adviserende ook uitvoerende taken bezitten. Bedrijven die minimaal 500 werknemers in dienst hebben, zijn gehouden een dergelijke dienst aan zich te verbinden. De Arbowet staat overigens toe dat de bedrijfsveiligheidsdienst met de bedrijfsgezondheidsdienst samengevoegd worden tot één 'Arbodienst'. Bij de Rijksoverheid is dan ook de nieuwe veiligheidsdienst direct bij zijn oprichting met de Rijks Geneeskundige Dienst opgegaan in de Rijks Bedrijfsgezondheidskundige en Bedrijfsveiligheidsdienst (RBB). De handelingen van deze dienst zijn, voor zover ze geen betrekking hebben op de zorg voor de bedrijfsveiligheid alleen, opgenomen in het hoofdstuk over de gezondheidszorg.

De Veiligheidswet 1934 en de daarop gebaseerde besluiten beperkten zich in hoofdzaak tot het geven van voorschriften omtrent de werkruimten, de werktuigen en het materieel. Pas met de komst van de Arbowet in de jaren tachtig werd de werkgevers verplicht gesteld de gevaren binnen hun bedrijven of inrichtingen in kaart te brengen en zelf een preventief beleid op het gebied van de veiligheid te ontwikkelen. De Arbowet breidde het takenpakket van de werkgevers nog meer uit door veiligheidsrapporten en rampenplannen van hen te eisen. Verder werden zij verplicht tot het bijhouden van een eigen administratie inzake ongevallen die binnen hun bedrijven plaats vonden en, in meer gevallen dan voorheen, tot het doen van aangifte van ongevallen.

Met het oog op de veiligheid zijn bij de wet -de Veiligheidswet 1934 en de Arbowet, en vooral de Stoomwet 1953 en de Wet op de Gevaarlijke Werktuigen- voorschriften gesteld aan de machines, installaties of, apparaten en het materieel waarmee werknemers hun arbeid verrichten. In een aantal, bij amvb aangewezen, gevallen mogen deze machines pas in werking gesteld worden nadat zij door de Dienst voor het Stoomwezen of een andere keuringsinstantie zijn onderzocht en goedgekeurd (de initiële keuring); bovendien moeten ze periodiek herkeurd worden. Het bezit of gebruik van deze machines dient vóór de initiële keuring aan de Arbeidsinspectie gemeld te worden. In andere gevallen verloopt de controleprocedure buiten de Arbeidsinspectie om.

3.2 Handelingen

3.2.1 Aanbevelingen m.b.t. veiligheid

(68.)

Actor	Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling	Het doen van aanbevelingen aan de minister van Binnenlandse Zaken / de vakminister met betrekking tot het algemene ondernemingsbeleid, voor zover dit mede is gericht op de veiligheid van de werknemers
Periode	1985-
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6 sub a en 19.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 19.3 sub a; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1 sub d; Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4.1 sub b
Opmerking	Met name betreft het hier aanbevelingen omtrent de productie- en werkmethode, het gebruik van werktuigen, machines, toestellen en andere hulpmiddelen bij de arbeid en de samenstelling en toewijzing van de taken van de werknemers.

3.2.2 Inventarisatie van gevaar en maatregelen daartegen

(69.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het inventariseren en evalueren van de gevaren voor de veiligheid waaraan werknemers in verband met hun arbeid zijn blootgesteld
Periode	1993-
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, zoals gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 4.1; Arbobesluit persoonlijke beschermingsmiddelen, 15 juli 1993, Stb. 1993/442, art. 4.1
Opmerking	Onder de gevaren worden onder meer begrepen de gevaren van de werktuigen, machines, toestellen en andere hulpmiddelen bij de arbeid, de stoffen en preparaten waarmee wordt gewerkt, en de inrichting van de arbeidsplaats. Tevens worden opgenomen de te nemen maatregelen in verband met die gevaren. Vgl. handeling 106.

(70.)

Actor	Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling	Het verlenen van medewerking aan het verrichten en opstellen van de inventarisatie en evaluatie van de gevaren waaraan werknemers in verband met hun arbeid zijn blootgesteld
Periode	1993-1996
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, zoals gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1 sub a

(71.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het vastleggen van toezichthoudende taken van werknemers in verband met gevaarlijke werktuigen
Periode	1983-
Grondslag	Wet op de gevaarlijke werktuigen, Stb. 1952/104, zoals gewijzigd, Stb. 1980/664, art. 14a

3.2.3 Veiligheidsrapport en rampenplan

(72.)

Actor Vakminister
Handeling Het (doen) opstellen en actualiseren van een veiligheidsrapport
Periode 1982-
Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352., zoals gewijzigd bij wet van 23 november 1977, Stb. 1977/689, art. 20v.1 en 20w.1 (i.w. Stb. 1981/826); Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 5.1 en 5.4

(73.)

Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het leveren van een bijdrage bij het opstellen en actualiseren van het veiligheidsrapport
Periode 1985-1996
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6 sub x en 19.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 19.3 sub h; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 17.1; Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4.1 sub d

(74.)

Actor Vakminister
Handeling Het indienen van een beroepschrift bij de minister van Sociale Zaken tegen:
- een eis van de Arbeidsinspectie inzake het veiligheidsrapport
- een individuele aanwijzing van de Directeur-Generaal van de Arbeid, behelzende de verplichting tot het (doen) opstellen van een veiligheidsrapport.
Periode 1985-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 42.2; gewijzigd bij wet van 23 november 1995, Stb. 1995/598, art. 42.1
Opmerking Tot 1995 werd in de grondslag niet van beroepschrift, maar van bezwaarschrift gesproken.

(75.)

Actor Vakminister
Handeling Het opstellen van een rapport inzake de externe veiligheid
Periode 1988-
Grondslag Besluit risico's zware ongevallen, 15 september 1988, Stb. 1988/432, art. 2.1
Opmerking Rapporten inzake de externe veiligheid zijn alleen voorgeschreven voor inrichtingen waarin een gevaarlijke stof aanwezig is.
Het rapport is bestemd voor het college van burgemeester en wethouders of de gedeputeerde staten, al naar gelang de krachtens de Hinderwet toegekende bevoegdheid tot vergunningverlening.

(76.)

Actor Vakminister
Handeling Het (doen) opstellen van een rampenplan
Periode 1982-
Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 23 november 1977, Stb. 1977/689, art. 20w.5 (i.w. Stb. 1981/826); Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 5.11
Opmerking Een rampenplan wordt opgesteld op eis van het districtshoofd van de Arbeidsinspectie.

3.2.4 Bedrijfsongevallen

(77.)

Actor	Veiligheidscommissie (tot 1985) Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985) Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
Handeling	Het medewerken aan het voorkómen en het bestrijden van ongevallen
Periode	1945-
Grondslag	Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, art. 20.1; Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 19 februari 1959, Stb. 1959/56, art. 8c.1 sub e; gewijzigd bij wet van 25 maart 1971, Stb. 1971/225, art. 20a.1 sub d; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6 onder h, art. 18.3 en 19.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 17.3 sub e en 18.3 sub h; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1 sub d
Product	Aanbevelingen e.d.

(78.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het aan het bevoegd gezag melden van een ongeval of een gebeurtenis binnen het bedrijf of de inrichting waarbij grote materiële schade is veroorzaakt
Periode	1945-
Grondslag	Stoomwet 1896, 15 april 1896, Stb. 1896/69, art. 24.1; Stoomwet 1953, 25 maart 1953, Stb. 1953/179, art. 13.1; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 9.1-2; Besluit biologische agentia, 17 mei 1994, Stb. 1994/368, art. 14
Opmerking	Het bevoegd gezag is: a. in geval van een ongeval bij het gebruik van een stoom- of damptoestel: - de burgemeester van de gemeente (tot 1954); - de Dienst voor het Stoomwezen (vanaf 1954); b. in overige gevallen: het districtshoofd van de Arbeidsinspectie.

(79.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het registreren van een ongeval of een gebeurtenis waarbij grote materiële schade is veroorzaakt
Periode	1985-
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 9.3

(80.)

Actor	Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling	Het verlenen van bijstand bij het tot stand brengen van ongevalsrapportering en -analyse
Periode	1985-1996
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6 sub x, en art. 19.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 19.3 sub h (b.w. Stb. 1993/757); Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4 sub d

(81.)

Actor	Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985) Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
Handeling	Het doen van aanbevelingen aan de minister van Binnenlandse Zaken / de vakminister bij het organiseren van de EHBO en tot het plaatsen van het hieraan verbonden personeel
Periode	1962-1996
Grondslag	Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet 19 februari 1959, Stb. 1959/56, art. 8c.1 sub l; gewijzigd bij wet van 25 maart 1971, Stb. 1971/225,

art. 20a.1 sub j; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6 sub 1 en 18.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.3 sub 1; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1 sub d; Besluit RGD, 27 april 1962, Stb. 1962/157, art. 4 sub 1

3.2.5 Werktuigen en materieel

(82.)

Actor Vakminister
Handeling Het melden aan de Dienst voor het Stoomwezen dat binnen het bedrijf stoom- of dampstoestellen in gebruik zijn waarvoor ingevolge de Stoomwet 1896 geen vergunning werd vereist
Periode 1954
Grondslag Stoombesluit 1953, 22 december 1953, Stb. 1953/587, art. 67.2
Opmerking Dergelijke meldingen moesten vóór 1 april 1954 zijn geschied.

(83.)

Actor Vakminister
Handeling Het aanvragen van een keuring voor een stoom- of dampstoestel
Periode 1954-
Grondslag Stoomwet 1953, 25 maart 1953, Stb. 1953/179, art. 7 en 11.1
Opmerking De wet schrijft voor dat bepaalde typen toestellen door de Dienst voor het Stoomwezen gekeurd worden, voordat ze in werking worden gesteld (de zgn. *initiële keuring*); na goedkeuring wordt zo'n toestel periodiek herkeurd. Andere typen kunnen eveneens gekeurd worden, indien de eigenaar/gebruiker zulks wenst.
De gegevens met betrekking tot een gekeurd stoom- of dampstoestel, worden door de Dienst opgetekend in het zgn. 'controleboek', dat door de eigenaar/gebruiker in de nabijheid van het betreffende toestel bewaard dient te worden.

(84.)

Actor Vakminister
Handeling Het aanvragen van een keuring voor een gemotoriseerd transportwerktuig, een kantel- of valbeveiliging of een geïmporteerd gevaarlijk werktuig of beveiligingsmiddel ten aanzien waarvan de wet een keuring voorschrijft
Periode 1952-
Grondslag Wet op de gevaarlijke werktuigen, 5 maart 1952, Stb. 1952/104, art. 8.1; Besluit gemotoriseerde transportwerktuigen, 6 februari 1992, Stb. 1992/77, art. 4.1; Besluit kantel- en valbeveiligingen bouwachines, 26 mei 1992, Stb. 1992/267, art. 5.1

(85.)

Actor Vakminister
Handeling Het aanvragen van een keuring voor een lift
Periode 1956-
Grondslag Liftenbesluit I, 23 maart 1956, Stb. 1956/167, art. 24.1
Opmerking De vakminister doet als eigenaar of houder van de lift bij de Arbeidsinspectie aangifte van het bezitten of gebruiken van een lift. Een erkende keuringsinstantie verricht vervolgens de keuring.

- (86.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het bij het districtshoofd van de Arbeidsinspectie aanvragen van ontheffing van de bepalingen van de Wet op de gevaarlijke werktuigen
 Periode 1953-
 Grondslag Wet op de gevaarlijke werktuigen, 5 maart 1952 , Stb. 1952/104, art. 11.1
- (87.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het (doen) onderzoeken of een steiger voldoet aan de bij de wet gestelde voorschriften
 Periode 1990-
 Grondslag Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 18.2
- (88.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het (doen) onderzoeken of een hijskraan voldoet aan de bij de wet gestelde voorschriften
 Periode 1982-
 Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd, Stb. 1977/52, art. 141.2-4 (i.w. Stb. 1982/177); Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 32:2-4
 Opmerking De gegevens met betrekking tot een hijskraan, behorende tot een aangewezen categorie, dienen bijgehouden te worden in een zgn. ‘kraanboek’ dat in de nabijheid van de hijskraan bewaard wordt (Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, art. 141.6; Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, art. 32.7).
- (89.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het (doen) onderzoeken of hijsgereedschap voldoet aan de bij de wet gestelde voorschriften
 Periode 1945-
 Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, art. 143.2; gewijzigd bij besluit van 4 januari 1977, Stb. 1977/52, art. 143.4-5; gewijzigd bij besluit van 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 143.4-5; Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 35.4-5
- (90.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het (doen) controleren of gestapelde of gestorte goederen of stoffen geen gevaar van omvalling e.d. opleveren
 Periode 1978-
 Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd bij besluit van 4 januari 1977, Stb. 1977/52, art. 149.3 (i.w. Stb. 1978/15); Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 37.2
- (91.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het (doen) onderzoeken of de voor handen zijnde blusmiddelen doelmatig en in goede staat van onderhoud zijn
 Periode 1990-
 Grondslag Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 47

3.2.6 Beroep tegen beslissingen van keuringsinstanties

(92.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het instellen van een beroep bij de minister van Sociale Zaken tegen een beschikking van een keuringsinstantie of ambtenaar, belast met het toezicht op de naleving van de Wet op de gevaarlijke werktuigen
Periode	1952-
Grondslag	Wet op de gevaarlijke werktuigen, 5 maart 1952, Stb. 1952/104, art. 13
Opmerking	Onder beschikkingen wordt verstaan: <ul style="list-style-type: none">- een beslissing waarbij de afgifte van een certificaat of merk van goedkeuring is geweigerd;- een beslissing betreffende een ontheffing van het bij of krachtens de WGW bepaalde;- een eis betreffende de wijze waarop het bij of krachtens de WGW bepaalde dient te worden nageleefd.

(93.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het instellen van een beroep bij de minister van Sociale Zaken tegen een beslissing van een keuringsinstantie betreffende een EG-typeverklaring van een door haar gekeurde gevaarlijke machine of beveiligingsmiddel
Periode	1992-
Grondslag	Besluit drukvaten van eenvoudige vorm, 24 augustus 1992, Stb. 1992/456, art. 8.3; Besluit machines, 25 februari 1993, Stb. 1993/134, art. 9.3; Besluit persoonlijke beschermingsmiddelen, 23 juli 1993, Stb. 1993/441, art. 8.3

(94.)

Actor	Vakminister
Handeling	Het instellen van een beroep bij de minister van Sociale Zaken tegen een beslissing van de Dienst voor het Stoomwezen
Periode	1954-
Grondslag	Stoomwet 1953, 25 maart 1953, Stb. 1953 / 179, art. 12

4 Gezondheid en welzijn

4.1 Inleiding

De verplichtstelling van zorg voor de gezondheid en het welzijn van de werknemers is van recentere datum dan die voor de veiligheid. Weliswaar beschikte de Rijksoverheid al sinds 1941 over een dienst die belast was met de medische begeleiding van het burgerlijk personeel, maar bedrijfsgeneeskundige diensten werden pas in 1962 bij de wet verplicht gesteld -en dan nog alleen voor ondernemingen waar tenminste 750 werknemers in dienst waren. De taken van deze diensten lagen niet alleen op het terrein van medisch onderzoek, maar behelsden ook het adviseren van de werkgever inzake preventieve maatregelen.

In het kader van de preventieve gezondheidszorg legde de Arbowet meer verplichtingen op dan haar voorganger. De werkgever werd nu verplicht gesteld in het kader van het algemeen de gevaren waaraan de werknemers tijdens hun arbeid zijn blootgesteld, schriftelijk in kaart te brengen. Naderhand is deze verplichting in een aantal besluiten uitgewerkt. Na 1980 werd bovendien het aantal voorschriften uitgebreid welke in acht genomen dienen te worden bij arbeid met stoffen en processen welke schadelijk zijn voor de gezondheid.

Ondanks de goede zorgen van de werkgever kan het voorkomen dat werknemers door ziekte niet in staat zijn te werken. Wanneer de ziekte in hoofdzaak het gevolg is van de arbeid of de arbeidsomstandigheden, is er sprake van beroepsziekte.³⁴ Reeds in de Veiligheidswet 1934 werd enige aandacht besteed aan het voorkómen van beroepsziekten, maar de verplichtingen op dit terrein werden met de invoering van de Arbowet uitgebreid.

Aanvankelijk verschilde de registratie van het ziekteverzuim bij de Rijksoverheid per ministerie, waardoor men nauwelijks zicht had op de omvang en de aard van dit verschijnsel in de Rijksdienst als geheel. Omdat de minister van Binnenlandse Zaken in het kader van de bezuinigingspolitiek van de jaren zeventig het hoge ziekteverzuim wilde terugdringen, werd het noodzakelijk de verschillende registraties op de ministeries op elkaar af te stemmen, zodat men zich een betrouwbaar beeld van het ziekteverzuim kon vormen. Hiertoe richtte de minister de Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim (SOA) op welke de opdracht kreeg een nieuwe registratiesysteem te ontwikkelen³⁵; deze schijnt haar werkzaamheden rond 1989 gestaakt te hebben. In de loop van de jaren tachtig werd het nieuwe systeem bij wijze van proef bij een aantal ministeries ingevoerd. Vanaf 1992 behoren alle ministeries met dit registratiesysteem te werken.³⁶

In de jaren zeventig kreeg de wetgever meer oog voor het welzijn van de werknemer in verband met zijn arbeid. Dit vindt zijn weerslag in de Arbowet, die de zorg dit gebied opdraagt aan de werkgever. De vertaling hiervan in handelingen is grotendeels reeds in het eerste, algemene hoofdstuk opgenomen. In dit hoofdstuk komen alleen de handelingen aan de orde die in verband met seksuele intimidatie worden verricht.

4.2 Handelingen

4.2.1 Aanbevelingen m.b.t. gezondheid

(95.)

	Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling	Het doen van aanbevelingen aan de minister van Binnenlandse Zaken / vakminister met betrekking tot het algemene ondernemingsbeleid, voor zover dit mede is gericht op de gezondheid van de werknemers
Periode	1985-1996
Grondslag	Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6 sub a, art. 18.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.3 sub a; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1 sub d; Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4 sub b
Opmerking	Met name betreft het hier aanbevelingen omtrent de productie- en werkmethode, het gebruik van stoffen die gevaar kunnen opleveren voor de gezondheid; de inrichting van de arbeidsplaatsen; de samenstelling en toewijzing van de taken van de werknemers.

4.2.2 Medische begeleiding

(96.)

Actor	Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985) Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
Handeling	Het verrichten van geneeskundig onderzoek van werknemers
Periode	1945-1996
Grondslag	Beschikking van de minister van Oorlog van 24 augustus 1945, IIIe afd. D, no. 111 (Stcrt. 1945/57), art. 1; Beschikking van de minister van Sociale Zaken van 17 april 1946, no. 1102 H/RGD, afd. Volksgezondheid, Stcrt. 1946/81, art. 1.1 sub a en b; Besluit RGD, 27 april 1962, Stb. 1962/157, art. 4, sub a, b en c; Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934 /352, zoals gewijzigd bij wet van 19 februari 1959, Stb. 1959/56) art. 8c.1 sub a, b en c; gewijzigd bij wet van 25 maart 1971, Stb. 1971/225, art. 20a.1, sub a, b en k; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, sub e, f en m; art. 18.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/353, art. 18.3, sub e, f en m; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1, sub c
Product	Keuringsrapport
Opmerking	Het betreft hier: <ol style="list-style-type: none">1. het geneeskundig onderzoek bij het in dienst treden van werknemers (tot 1998, toen de Wet op de medische keuringen Stb. 1997/365 in werking trad. Zie het RIO <i>Overheidspersoneel. Arbeidsvoorwaarden Rijkspersoneel</i>, handeling 32);2. het periodiek geneeskundig onderzoek van werknemers die in verband met de uitoefening van hun werkzaamheden bloot staan aan bijzonder gevaar voor hun gezondheid;3. andersoortig geneeskundig onderzoek. Dit alles voor zover het geneeskundig onderzoek niet in een van de volgende handelingen is uitgewerkt.

(97.)
Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het uitvoeren van een arbeidsgezondheidskundig onderzoek aan werknemers die aan asbeststof blootgesteld (zullen) worden
Periode 1988-1996
Grondslag Asbestbesluit Arbowet, 22 november 1988, Stb. 1988/560, art. 16.3
Opmerking De resultaten van het onderzoek dienen 'in passende vorm' geregistreerd te worden (art. 16.4). Dit register moet tenminste 30 jaren na het einde van de blootstelling aan asbest worden bewaard (art. 17.4).

(98.)
Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het uitvoeren van een onderzoek aan de ogen en het gezichtsvermogen van een werknemer die arbeid aan een beeldscherm verricht
Periode 1992-1996
Grondslag Besluit beeldschermwerk 10 december 1992, Stb. 1992/677, art. 5.1-3

(99.)
Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het uitvoeren van een arbeidsgezondheidskundig onderzoek aan werknemers die aan kankerverwekkende stoffen of processen blootgesteld (zullen) worden
Periode 1994-1996
Grondslag Besluit kankerverwekkende stoffen en processen, 4 februari 1994, Stb. 1994/91, art. 11.1
Opmerking De resultaten van het onderzoek worden tenminste veertig jaar na het beëindigen van de blootstelling bewaard (art. 11.4)

(100.)
Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het uitvoeren van een arbeidsgezondheidskundig onderzoek aan werknemers die aan een biologisch agens blootgesteld (zullen) worden
Periode 1994-1996
Grondslag Besluit biologische agentia, 17 mei 1994, Stb. 1994/368, art. 12.1
Opmerking De resultaten van elk arbeidsgezondheidskundig onderzoek worden tot tien jaar na de laatste (mogelijke) blootstelling bewaard. Indien een werknemer is blootgesteld aan een biologische agens dat langdurig infecties ten gevolge kan hebben, worden de gegevens langer (hoogstens veertig jaren) bewaard (Besluit biologische agentia, art. 12.3).

(101.)
Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het verrichten van een arbeidsgezondheidskundig onderzoek, gericht op het beperken van de gezondheidsrisico's verbonden aan de blootstelling aan lood
Periode 1988-1996
Grondslag Loodbesluit 18 februari 1988, Stb. 1988/100, art. 3.1, 8.1, 8.3, 9.1, 9.3 en 12.1

(102.)
Actor Vakminister
Handeling Het aan de Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985) / de RBB (vanaf 1985) verzoeken een bedrijfsgeneeskundig onderzoek in te stellen en van advies te dienen inzake de benodigde maatregelen en voorzieningen tot herstel van de gezondheid van een zieke werknemer
Periode 1976-1996
Grondslag Beschikking bedrijfsgeneeskundige begeleiding burgerlijk Rijkspersoneel, 2 januari 1976, nr. AB76/U1 DGOP/OPZ/AJZ, Stcrt. 1976/9, art. 6

(103.)
 Actor Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985)
 Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
 Handeling Het instellen van een bedrijfsgeneeskundig onderzoek en uitbrengen van advies inzake de benodigde maatregelen en voorzieningen tot herstel van de gezondheid van een zieke werknemer
 Periode 1976-1996
 Grondslag Beschikking bedrijfsgeneeskundige begeleiding burgerlijk Rijkspersoneel, 2 januari 1976, nr. AB76/U1 DGOP/OPZ/AJZ, Stcrt. 1976/9, art. 6

4.2.3 Inventarisatie van gevaar en maatregelen daartegen

(104.)
 Actor Veiligheidscommissie (tot 1985)
 Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
 Handeling Het medewerken aan het weren en bestrijden van schadelijke invloeden waaraan de werknemer kan zijn blootgesteld
 Periode 1945-1996
 Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, art. 20.1; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6 sub j, en 19.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 19.3, sub f; gewijzigd bij wet van 22 dec. 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1, sub d
 Product Aanbevelingen e.d.
 Opmerking Tot de schadelijke invloeden worden gerekend: schadelijke dampen, gassen, stof, schadelijk of hinderlijk geluid of andere schadelijke of hinderlijke trillingen, en schadelijke stralingen.

(105.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het inventariseren en evalueren van de gevaren voor de gezondheid waaraan werknemers in verband met hun arbeid zijn blootgesteld
 Periode 1994-
 Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, zoals gewijzigd 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 4.1 (i.w. Stb. 1993/758)
 Opmerking Onder de gevaren worden onder meer begrepen de gevaren van de werktuigen, machines, toestellen en andere hulpmiddelen bij de arbeid, de stoffen en preparaten waarmee wordt gewerkt, en de inrichting van de arbeidsplaats, voor zover zulks niet gedekt wordt door de handelingen 109 (lood), 111 (asbest en crocidoliet), 113 (geluid), 116 (beeldscherm), 117 (fysieke belasting), 118 (kankerverwekkende stoffen en processen) of 119 (biologische agentia).
 Tevens worden opgenomen de te nemen maatregelen in verband met die gevaren.
 Vergelijk handeling 69.

(106.)
 Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
 Handeling Het leveren van een bijdrage bij het inventariseren en evalueren van de gevaren waaraan werknemers in verband met hun arbeid zijn blootgesteld.
 Periode 1994-1996
 Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980, 664, zoals gewijzigd 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1, sub a (i.w. Stb. 1993/758)

(107.)

Actor Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985)
Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
Handeling Het medewerken aan het verrichten van arbeidsanalyse
Periode 1962-1996
Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 19 februari 1959, Stb. 1959/56, art. 8c.1, sub m; gewijzigd bij wet van 25 maart 1971, Stb. 1971/225, art. 20.1, sub m; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, sub o, en 18.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.3, sub n; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1, sub a; Besluit RGD, 27 april 1962, Stb. 1962/157, art. 4, sub m

(108.)

Actor Vakminister
Handeling Het inventariseren en evalueren van de gevaren van arbeid waarbij werknemers aan lood worden blootgesteld
Periode 1988-
Grondslag Loodbesluit, 18 februari 1988, Stb. 1988/100, art. 2.1

(109.)

Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het adviseren aan de vakminister inzake de te nemen maatregelen ter voorkoming van schade aan de gezondheid van werknemers als gevolg van blootstelling aan lood
Periode 1988-1996
Grondslag Loodbesluit, 18 februari 1988, Stb. 1988/100, art. 12.3

(110.)

Actor Vakminister
Handeling Het inventariseren en evalueren van het gevaar voor blootstelling van werknemers aan asbest of crocidoliet bij hun arbeid
Periode 1988-
Grondslag Asbestbesluit Arbowet, 22 november 1988, Stb. 1988/560, art. 5.1 en 18.1

(111.)

Actor Vakminister
Handeling Het opstellen van een werkplan dat doeltreffende maatregelen bevat ter bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers bij de sloop van gebouwen e.d. waarin asbest of crocidoliet is verwerkt
Periode 1988-
Grondslag Asbestbesluit Arbowet 22 november, Stb. 1988/560, art. 10.1; gewijzigd bij besluit van 10 december 1991, Stb. 1991/685, art. 17a.2 onder c

(112.)

Actor Vakminister
Handeling Het evalueren van het geluidsniveau op de werkvloer van een fabriek of werkplaats
Periode 1991-
Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd, Stb. 1991/598, art. 179a.1; Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 49.1
Product Register
Opmerking De resultaten van de beoordelingen moeten gedurende ten minste 10 jaren worden bewaard (Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, art. 179a.5; Veiligheidsbesluit restgroepen, art. 49.5).

(113.)

Actor Vakminister

Handeling Het schriftelijk vastleggen van een plan ter beperking van schadelijke geluiden, voortgebracht door machines e.d. en van de blootstelling van werknemers daaraan
Periode 1991-
Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd, Stb. 1991/598, art. 179b.3-4; Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 50.2

(114.)

Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
Handeling Het adviseren aan de vakminister over de te nemen persoonlijke beschermende dan wel preventieve maatregelen inzake schadelijk geluid
Periode 1991-1996
Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd, Stb. 1991/598, art. 179d.4; Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, 50b.4

(115.)

Actor Vakminister
Handeling Het inventariseren en evalueren van de gevaren, verbonden aan arbeid aan een beeldscherm
Periode 1992-
Grondslag Besluit beeldschermwerk, 10 december 1992, Stb. 1992/677, art. 3

(116.)

Actor Vakminister
Handeling Het inventariseren en evalueren van de gevaren, verbonden met fysieke belasting als gevolg van de arbeid
Periode 1993-
Grondslag Besluit fysieke belasting 27 januari 1993, Stb. 1993/68, art. 3.2

(117.)

Actor Vakminister
Handeling Het inventariseren en evalueren van de gevaren van arbeid waarbij werknemers aan kankerverwekkende stoffen of processen worden blootgesteld
Periode 1994-
Grondslag Besluit kankerverwekkende stoffen en processen, 4 februari 1994, Stb. 1994/91, art. 3.1

(118.)

Actor Vakminister
Handeling Het inventariseren en evolueren van de gevaren van arbeid waarbij werknemers aan biologische agentia worden blootgesteld
Periode 1994-
Grondslag Besluit biologische agentia, 17 mei 1994, Stb. 1994/368, art. 2

4.2.4 Arbeid met gezondheidschadende stoffen en processen

(119.)

Actor Vakminister
Handeling Het aanvragen van een ontheffingen / vrijstelling van de voorschriften omtrent zandstralen
Periode 1951-
Grondslag Zandstraalbesluit, 11 augustus 1973, Stb. 1973/415, art. 4

- (120.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het doen meten van de concentratie vinylchloridemonomeer in de lucht van de arbeidszone waar met deze stof wordt gearbeid
 Periode 1982-
 Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd, Stb. 1982/433, art. 183d.1
 Opmerking De gegevens moeten tenminste 3 jaren worden bewaard.
- (121.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het schriftelijk (doen) vastleggen van de data en tijdstippen waarop binnen een arbeidszone sprake was van een abnormale concentratie vinylchloridemonomeer
 Periode 1982-
 Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd, Stb. 1982/433, art. 183i.3
 Opmerking De gegevens moeten tenminste 3 jaren worden bewaard.
- (122.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het op een lijst aantekenen van gegevens over de aard en de duur van de arbeid van een werknemer die met vinylchloridemonomeer werkt
 Periode 1982-
 Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd, Stb. 1982/433, art. 183 l
 Opmerking De lijst moet tenminste 30 jaren worden bewaard (Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, art. 183 l)
- (123.)
 Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
 Handeling Het verrichten van metingen van de loodconcentraties in de lucht
 Periode 1988-1996
 Grondslag Loodbesluit, 18 februari 1988, Stb. 1988/100, art. 5.1 en 12.1
- (124.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het aan de Arbeidsinspectie melden van het voornemen asbest of asbesthoudende stoffen (op een nieuwe wijze) te bewerken of verwerken
 Periode 1978-1993
 Grondslag Asbestbesluit, 1 april 1955, Stb. 1977/269, art. 6 (i.w. Stb. 1978/343; b.w. Stb. 1988/560);
 Asbestbesluit Arbowet, 22 november 1988, Stb. 1988/560, art. 11 (b.w. Stb. 1993/135)
- (125.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het bij de Arbeidsinspectie melden van het voornemen een gebouw, constructie, apparaat, installatie of transportmiddel te slopen waarin asbest of crocidoliet is verwerkt
 Periode 1992-
 Grondslag Asbestbesluit Arbowet 22 november 1988, Stb. 1988/560, zoals gewijzigd bij besluit van 10 december 1991, Stb. 1991/685, art. 17a.1
- (126.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het schriftelijk melden aan de Arbeidsinspectie van gegevens met betrekking tot arbeid

- met asbest en de wijzigingen daarin
- Periode 1988-
- Grondslag Asbestbesluit Arbowet, 22 november 1988, Stb. 1988/560, art. 13.1-2
- Opmerking De melding vindt alleen plaats, wanneer de concentratie van asbest in de lucht de door de minister van Sociale Zaken vastgestelde grenswaarden heeft overschreden.
- (127.)
- Actor Vakminister
- Handeling Het bij de Arbeidsinspectie aanvragen van een vrijstelling of ontheffing van verbodsbepalingen inzake arbeid met asbest
- Periode 1978-
- Grondslag Asbestbesluit Stb. 1977/269, art. 7 (i.w. Stb. 1978/343); Asbestbesluit Arbowet, 22 november 1988, Stb. 1988/560, zoals gewijzigd bij besluit van 19 februari 1993, Stb. 1993/135, art. 4c.1 en 4e.1
- (128.)
- Actor Vakminister
- Handeling Het registreren van gegevens omtrent de arbeid met asbest van individuele werknemers
- Periode 1988-
- Grondslag Asbestbesluit Arbowet, 22 november 1988, Stb. 1988/560, art. 17.1
- Opmerking Het register moet tenminste 30 jaren na het einde van de blootstelling aan asbest worden bewaard (Asbestbesluit Arbowet, art. 17.4).
- (129.)
- Actor Vakminister
- Handeling Het doen meten van de concentratie van asbeststof in de lucht waaraan werknemers worden blootgesteld
- Periode 1988-
- Grondslag Asbestbesluit Arbowet, 22 november 1988, Stb. 1988/560, art. 14.1
- (130.)
- Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst
- Handeling Het uitvoeren van een audiometrisch onderzoek onder werknemers in fabrieken of werkplaatsen die worden blootgesteld aan schadelijk geluid
- Periode 1991-1996
- Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd bij besluit van 15 november 1991, Stb. 1991/598, art. 179d.2; Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, 50b.2
- Opmerking De resultaten van het audiometrisch onderzoek moeten gedurende tenminste 10 jaar worden bewaard (Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, art. 179d.5; Veiligheidsbesluit restgroepen, art. 50b.5).
- (131.)
- Actor Vakminister
- Handeling Het indienen van een verzoek om vrijstelling of ontheffing van de voorgeschreven bepalingen omtrent gehoorbeschermers van werknemers
- Periode 1991-
- Grondslag Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, zoals gewijzigd bij besluit van 15 november 1991, Stb. 1991/598, art. 50c.2 en 50d
- (132.)
- Actor Vakminister
- Handeling Het houden van aantekening van milieugevaarlijke stoffen die in de fabriek of werkplaats voorkomen
- Periode 1989-

- Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd, Stb. 1989/416, art. 188c.1 en 188c.3;
 Product Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 60.1 en 60.3
 Register
- (133.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het aan het districtshoofd van de Arbeidsinspectie melden van het vóórkomen in de fabriek of werkplaats van vormen van gevaarlijke arbeid en van de wijzigingen daarin
 Periode 1989-
 Grondslag Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, 19 november 1938, Stb. 1938/872, zoals gewijzigd, Stb. 1989/416, art. 188d.1 en 188d.3;
 Veiligheidsbesluit restgroepen, 20 september 1990, Stb. 1990/491, art. 61.1 en 61.3
- (134.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het in een register opnemen van gegevens omtrent arbeid met kankerverwekkende stoffen en processen
 Periode 1994-
 Grondslag Besluit kankerverwekkende stoffen en processen, 4 februari 1994, Stb. 1994/ 91, art. 2.1
- (135.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het opzetten en bijhouden van een lijst van werknemers die bij hun arbeid worden blootgesteld aan kankerverwekkende stoffen of processen
 Periode 1994-
 Grondslag Besluit kankerverwekkende stoffen en processen, 4 februari 1994 , Stb. 1994/ 91, art. 4.1
- (136.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het aan de Arbeidsinspectie melden van het voornemen arbeid met biologische agentia te verrichten
 Periode 1994-
 Grondslag Besluit biologische agentia, 2 mei 1994, Stb. 1994/368, art. 13.1
- (137.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het bijhouden van een register waarin vermeldt wordt, welke werknemers werken met biologische agentia
 Periode 1994-
 Grondslag Besluit biologische agentia, 2 mei 1994, Stb. 1994/368, art. 7.1
 Opmerking Het register wordt tenminste 10 jaren na de laatste blootstelling bewaard (Besluit biologische agentia, art. 7.3).
 Indien een werknemer is blootgesteld aan een biologische agens dat langdurig infecties ten gevolge kán hebben, wordt het register langer (hoogstens veertig jaren) bewaard (art. 7.4).

4.2.5 Beroepsziekten

(138.)

Actor Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985)
Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)

Handeling Het doen van aanbevelingen aan de minister van Binnenlandse Zaken / de vakminister tot het voorkomen van beroepsziekten

Periode 1962-1996

Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 19 februari 1959, Stb. 1959/56, art. 8c.1, sub d; gewijzigd, 25 maart 1971, Stb. 1971/225, art. 20a.1, sub c; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, sub g en 18.3; gewijzigd, Stb. 1987/535, art. 18.3, sub g; Besluit RGD, 27 april 1962, Stb. 1962/157, art. 4, sub d

(139.)

Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst

Handeling Het analyseren en rapporteren over arbeidsomstandigheden, samenhangende met beroepsziekten.

Periode 1985-1996

Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, sub u, en 18.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.3, sub t (b.w. Stb. 1993/757); Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4.1, sub c en d

(140.)

Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst

Handeling Het melden aan de vakminister van vermoedens omtrent:
- het vóórkomen van beroepsziekten bij werknemers;
- gevaar voor werknemers in verband met hun arbeid

Periode 1985-1996

Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, sub r, en 18.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.3, sub q (b.w. Stb. 1993/757); Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4.1, sub d

(141.)

Actor Vakminister

Handeling Het aan het districtshoofd van de Arbeidsinspectie melden dat een werknemer (vermoedelijk) aan een beroepsziekte lijdt of dat de gezondheid van een werknemer op een andere wijze in verband met de arbeid gevaar loopt

Periode 1985-

Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 9.4

4.2.6 Ziekteverzuim

(142.)

Actor Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985)
Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)

Handeling Het verrichten van werkzaamheden en het bevorderen van maatregelen ter beperking van ziekteverzuim

Periode 1962-1996

Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd, Stb. 1959/56 art. 8c.1, sub n; gewijzigd, Stb. 1971/225, art. 20a.1, onder p; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, onder p, en 18.3; gewijzigd bij wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.3, sub p; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1, sub d-e; Besluit RGD, 27 april 1962, Stb. 1962/157, art. 4, sub n; Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4.1, sub b

(143.)

Actor Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst

Handeling Het adviseren inzake het arbeidsomstandigheden- en ziekteverzuimbeleid

Periode 1994-1996

Grondslag Besluit Arbodiensten, 28 december 1993, Stb. 1993/781, art. 4.1, sub b

(144.)

Actor Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985)
Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)

Handeling Het aan de minister van Sociale Zaken verzoeken om toestemming na een bedrijfsongeval een werknemer in plaats van zijn huisarts geneeskundig te behandelen

Periode 1967-1993

Grondslag Besluit ongevallenbehandeling bedrijfsgeneeskundige diensten, Stb. 1967/665, art. 2.1; Besluit ongevallenbehandeling bedrijfsgezondheidsdiensten, Stb. 1974/743, art. 2.1; Besluit ongevallenbehandeling bedrijfsgezondheidsdiensten, 18 mei 1982, Stb. 1982/405, art. 2.1 (b.w. Stb. 1993/782)

(145.)

Actor Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985)
Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)

Handeling Het overeenstemmen met de huisarts van een werknemer aan wie een bedrijfsongeval is overkomen, om de geneeskundige behandeling van de werknemer in zijn plaats voort te zetten

Periode 1967-1993

Grondslag Besluit ongevallenbehandeling bedrijfsgeneeskundige diensten, Stb. 1967/665, art. 3.2 (b.w. Stb. 1974/743); Besluit ongevallenbehandeling bedrijfsgezondheidsdiensten, Stb. 1974/743, art. 3.2 (b.w. Stb. 1982/405); Besluit ongevallenbehandeling bedrijfsgezondheidsdiensten, 18 mei 1982, Stb. 1982/405, art.3.2 (b.w. Stb. 1993/782)

(146.)
 Actor Rijks Geneeskundige Dienst (tot 1985)
 Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (vanaf 1985)
 Handeling Het medewerken aan revalidatie van werknemers
 Periode 1962-1996
 Grondslag Veiligheidswet 1934, 2 juli 1934, Stb. 1934/352, zoals gewijzigd bij wet van 19 februari 1959, Stb. 1959/56, art. 8c.1, sub f; gewijzigd bij wet van 25 maart 1971, Stb. 1971/225, art. 20a.1, sub e; Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 17.6, sub i, en 18.3; gewijzigd bij de wet van 26 november 1987, Stb. 1987/535, art. 18.3, sub i; gewijzigd bij wet van 22 december 1993, Stb. 1993/757, art. 18.1, sub b; Besluit RGD, 27 april 1962, Stb. 1962/157, art. 4, sub f; Besluit bedrijfsgeneeskundige begeleiding burgerlijk Rijkspersoneel, Stcrt. 1975/9, art. 6

Arbeidsverzuimstatistiek

(147.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het stellen van regels inzake het verzamelen van gegevens met betrekking tot de arbeidsverzuimstatistiek van het burgerlijk Rijkspersoneel
 Periode 1976-
 Grondslag Beschikking bedrijfsgeneeskundige begeleiding burgerlijk Rijkspersoneel, 2 januari 1976, nr. AB76/U1 DGOP/OPZ/AJZ, Stcrt. 1976/9, art. 7

(148.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het instellen van de Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren
 Periode 1979-ca.1989
 Product Beschikking Instelling Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren, Stcrt. 1979/60.

(149.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het benoemen van de leden van de Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren
 Periode 1979-ca. 1989
 Grondslag Beschikking Instelling Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren, 19 maart 1979, nr. AA79/U490/DGOP/directie overheidspersoneelzaken, Stcrt. 1979/60, art. 4.1

(150.)
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het aanwijzen van een ambtelijk secretaris voor de Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren
 Periode 1979-ca.1989
 Grondslag Beschikking Instelling Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren, 19 maart 1979, nr. AA79/U490/DGOP/directie overheidspersoneelzaken, Stcrt. 1979/60, art. 4.1

- (151.)
 Actor Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren
 Handeling Het ontwikkelen van diagnose-instrumenten die de omvang en de aard van het arbeidsverzuim kunnen verklaren
 Periode 1979-ca.1989
 Grondslag Beschikking Instelling Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren, 19 maart 1979, nr. AA79/U490/DGOP/directie overheidspersoneelzaken, Stcrt. 1979/60, art. 2, onder b
- (152.)
 Actor Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren
 Handeling Het inventariseren van lopend en op stapel staand onderzoek met betrekking tot arbeidsverzuim en het aangeven van de behoefte aan nader onderzoek
 Periode 1979-ca.1989
 Grondslag Beschikking Instelling Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren, 19 maart 1979, nr. AA79/U490/DGOP/directie overheidspersoneelzaken, Stcrt. 1979/60, art. 2, onder c
- (153.)
 Actor Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren
 Handeling Het ontwikkelen van beleidsinstrumenten ter beperking van het arbeidsverzuim
 Periode 1979-ca.1989
 Grondslag Beschikking Instelling Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren, 19 maart 1979, nr. AA79/U490/DGOP/directie overheidspersoneelzaken, Stcrt. 1979/60, art. 2, onder e
- (154.)
 Actor Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren
 Handeling Het opstellen van een jaarverslag
 Periode 1979-ca.1989
 Grondslag Beschikking Instelling Stuurgroep Onderzoek Arbeidsverzuim onder Rijksambtenaren, 19 maart 1979, nr. AA79/U490/DGOP/directie overheidspersoneelzaken, Stcrt. 1979/60, art. 3

4.2.7 Jeugdige medewerkers

- (155.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het treffen van maatregelen om jeugdige werknemers bij de arbeid te betrekken op een wijze die bevorderlijk is voor hun vorming
 Periode 1988-
 Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 7.1
- (156.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het aanstellen van een mentor ten behoeve van jeugdige werknemers
 Periode 1988-
 Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, art. 8.1

4.2.8 Seksuele intimidatie

(157.)

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het nemen van maatregelen ter bescherming van werknemers tegen seksuele intimidatie, agressie en geweld binnen de sector Rijk
Periode 1994-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, zoals gewijzigd bij wet van 29 juni 1994, Stb. 1994/586, art. 3.2, onder a en b
Product Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, Stcrt. 1994/151

(158.)

Actor Vakminister
Handeling Het nemen van maatregelen ter bescherming van werknemers tegen seksuele intimidatie, agressie en geweld binnen het ministerie
Periode 1994-
Grondslag Arbowet, 8 november 1980, Stb. 1980/664, zoals gewijzigd bij wet van 29 juni 1994, Stb. 1994/586, art. 3.2, onder a en b

(159.)

Actor Vakminister
Handeling Het benoemen van een vertrouwenspersoon inzake seksuele intimidatie
Periode 1994-
Grondslag Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, 22 juli 1994, nr. AD94/U854/DGMP/PMR, Stcrt. 1994/151, art 4.1

(160.)

Actor Vakminister
Handeling Het benoemen van een persoon aan wie de vertrouwenspersoon inzake seksuele intimidatie verantwoording aflegt
Periode 1994-
Grondslag Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, 22 juli 1994, nr. AD94/U854/DGMP/PMR, Stcrt. 1994/151, art. 4.3

(161.)

Actor Vertrouwenspersoon inzake seksuele intimidatie
Handeling Het opvangen van en verlenen van nazorg aan personen die met seksuele intimidatie zijn geconfronteerd
Periode 1994-
Grondslag Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, 22 juli 1994, nr. AD94/U854/DGMP/PMR, Stcrt. 1994/151, art. 5, sub b

(162.)

Actor Vertrouwenspersoon inzake seksuele intimidatie
Handeling Het opstellen van een jaarverslag
Periode 1994-
Grondslag Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, 22 juli 1994, nr. AD94/U854/DGMP/PMR, Stcrt. 1994/151, art 5, sub f

- (163.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het instellen van een klachtencommissie seksuele intimidatie
 Periode 1994-
 Grondslag Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, 22 juli 1994, nr. AD94/U854/DGMP/PMR, Stcrt. 1994/151, art. 6.1
- (164.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het benoemen van de plaatsvervangende leden van een klachtencommissie seksuele intimidatie
 Periode 1994-
 Grondslag Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, 22 juli 1994, nr. AD94/U854/DGMP/PMR, Stcrt. 1994/151, art. 6.2
- (165.)
 Actor Vakminister
 Handeling Het stellen van nadere regels inzake de bevoegdheden en de werkwijze van de klachtencommissie seksuele intimidatie
 Periode 1994-
 Grondslag Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, 22 juli 1994, nr. AD94/U854/DGMP/PMR, Stcrt. 1994/151, art. 7.2
- (166.)
 Actor Klachtencommissie seksuele intimidatie
 Handeling Het instellen van een onderzoek van een bij haar ingediende klacht inzake seksuele intimidatie en het daarover uitbrengen van advies aan de vakminister
 Periode 1994-
 Grondslag Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, 22 juli 1994, nr. AD94/U854/DGMP/PMR, Stcrt. 1994/151, art. 7.1, 9 en 10
 Product Rapporten, adviezen, klachten
- (167.)
 Actor Klachtencommissie seksuele intimidatie
 Handeling Het opstellen van een jaarverslag
 Periode 1994-
 Grondslag Klachtenregeling seksuele intimidatie burgerlijk Rijkspersoneel, 22 juli 1994, nr. AD94/U854/DGMP/PMR, Stcrt. 1994/151, art. 12

5 Arbeidstijden

5.1 Inleiding

Bij de organisatie van de arbeids- en rusttijden van personeel diende de (Rijks-) overheid in de periode direct na de oorlog rekening te houden met de Arbeidswet 1919 en het Algemeen Rijksambtenaren-reglement (ARAR) van 1931. De Arbeidswet 1919 was echter niet op de gehele Rijksoverheid van toepassing, maar gold slechts voor die inrichtingen of taken van dienst van het Rijk (1) waar werkzaamheden plachten voor te komen als in fabrieken of werkplaatsen, winkels, apotheken, koffiehuisen of hotels of in de landbouw, of (2) die bij algemene maatregel van bestuur waren aangewezen.³⁷ Onder de tweede categorie vallen onder anderen kinder-beschermingsinrichtingen.³⁸ In 1996 werd deze wet vervangen door de Arbeidstijdenwet, welke, in tegenstelling tot haar voorganger, op de gehele burgerlijke openbare dienst van toepassing is. Het ARAR geldt voor nagenoeg al het Rijks-overheidspersoneel. Handelingen met betrekking tot de arbeids- en rusttijden die hun grondslag in het ARAR vinden, zijn evenwel niet hier maar in het Rapport Institutioneel Onderzoek *Arbeidsvoorwaarden Rijkspersoneel* opgenomen.

Bij de vastlegging en toetsing van het ondernemingsbeleid ten aanzien van de arbeids- en rusttijden dient opgemerkt te worden dat deze volgens de Arbeidstijdenwet integraal met het dient te worden gevoerd.³⁹

De Arbeidswet 1919 bepaalde dat de werkgever bij het vaststellen van de arbeids- en rusttijden van een zwangere werknemer zoveel mogelijk tegemoet gekomen zou worden aan haar specifieke omstandigheden, als zij tenminste daarom verzocht. Bij verschil van mening konden de werknemer en de werkgever het districtshoofd van de Arbeidsinspectie om een uitspraak vragen. Deze laatste bepaling is niet overgenomen in de Arbeidstijdenwet, welke zich beperkt tot enkele voorschriften die een werkgever ten aanzien van een zwangere werknemer in acht dient te nemen.

Ten einde toezicht op naleving van de wet mogelijk te maken, stelde de Arbeidswet 1919 het hoofd of de bestuurder van een onderneming verplicht ervoor te zorgen dat in zijn bedrijf een arbeidslijst of rooster werd opgehangen en een arbeidsregister aanwezig was. De *arbeidslijst* (of het rooster) diende de arbeids- en rusttijden en de rustdagen van alle werknemers te vermelden en moest worden opgehangen in de ruimte waar de betreffende werknemers hun arbeid verrichtten. In het *arbeidsregister* dienden de namen en geboortedata van alle werknemers te zijn opgetekend met verwijzing naar het blad van de arbeidslijst waarop hun arbeidsregeling was genoteerd. Ook de Arbeidstijdenwet verplicht de werkgever tot het bijhouden van een deugdelijke registratie terzake van de arbeids- en rusttijden. De wijze waarop deze registratie dient plaats te vinden, kan bij algemene maatregel van bestuur geregeld worden en per sector verschillen. Vooralnog bestaan er op dit punt geen voorschriften.

De Arbeidswet 1919 gaf een groot aantal voorschriften ten aanzien van de arbeids- en rusttijden, waarvan de werkgever slechts bij vergunning of ontheffing kon afwijken. Het vergunningstelsel is met de invoering van de Arbeidstijdenwet in 1996 goeddeels verdwenen, waardoor het voor werkgevers mogelijk is geworden hun arbeidstijdenregelingen te flexibiliseren.⁴⁰ De nieuwe wet kent alleen nog vrijstellingen in het kader van collectieve regelingen.

5.2 Handelingen

5.2.1 Vastlegging en toetsing van het beleid

(168.)

Actor Vakminister
Handeling Het schriftelijk vastleggen van de arbeidspatronen, voortvloeiende uit het arbeidstijdenbeleid
Periode 1996-
Grondslag Arbeidstijdenwet, 23 november 1995, Stb. 1995/598, art. 4:1.2

(169.)

Actor Vakminister
Handeling Het toetsen en evalueren van de arbeidspatronen aan de eigen en aan de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de arbeids- en rusttijden
Periode 1996-
Grondslag Arbeidstijdenwet, 23 november 1995, Stb. 1995/598, art. 4:1.3

5.2.2 Zwangerschap

(170.)

Actor Vakminister
Handeling Het bij het districtshoofd van de Arbeidsinspectie indienen van een verzoek tot het doen van een uitspraak omtrent de naleving van de wet bij het vaststellen van de arbeids- en rusttijden van een zwangere werknemer
Periode 1989-1995
Grondslag Arbeidswet 1919, 1 november 1919, Stb. 1919/624, zoals gewijzigd, 12 april 1989, Stb. 1989/95, art. 10a.2 (b.w. Stb. 1995/600)

5.2.3 Registratie

(171.)

Actor vakminister
Handeling Het registreren van de arbeids- en rusttijden van de afzonderlijke werknemers
Periode 1945-
Grondslag Arbeidswet 1919, 1 november 1919, Stb. 1919/624, art. 68.1; Werktijdenbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1936, 8 september 1936, Stb. 1936/862, art. 65; Werktijdenbesluit voor restgroepen, 28 augustus 1958, Stb. 1958/492, art. 13.1 en 15.1; Arbeidstijdenwet, 23 november 1995, Stb. 1995/598, art. 4:3.1 (i.w. 1996; Stb. 1995/600)
Product Arbeidslijsten en -registers, roosters
Opmerking De bij de Arbeidstijdenwet verplicht gestelde registratie dient ten minste 52 weken bewaard te worden, te rekenen vanaf de datum waarop de gegevens betrekking hebben (Arbeidstijdenbesluit Stb. 1995/599, art. 3:2.1).

5.2.4 Vergunningen en vrijstellingen

(172.)

Actor Vakminister
Handeling Het bij de minister van Sociale Zaken / het districtshoofd van de Arbeidsinspectie aanvragen van een ontheffing ten aanzien van de bepalingen ten aanzien van werk- en rusttijden van jeugdigen
Periode 1945-
Grondslag Arbeidswet 1919, 1 november 1919, Stb. 1919/624, art. 12.4-5; gewijzigd, Stb. 1971/356, art. 12a.3; gewijzigd, Stb. 1977/360, art. 9f.2 en 9 1.2; Werk- en rusttijdenbesluit jeugdigen, 11 augustus 1979, Stb. 1979/588, art. 6

(173.)

Actor Vakminister
Handeling Het bij de minister van Sociale Zaken / het districtshoofd van de Arbeidsinspectie aanvragen van een vergunning om af te wijken van de vastgestelde werk- en rusttijden
Periode 1945-1995
Grondslag Arbeidswet 1919, 1 november 1919, Stb. 1919/624, art. 19.1, 20.1, 21.2, 22.5 (vernummerd 22.3, 12 april 1984, Stb. 1989/95), 28.1, 29.1, 52.3, 52.6, 58.2 en 63.2; Werktijdenbesluit voor winkels, 11 maart 1932, Stb. 1932/84, art. 10.1; Besluit tot vaststelling van een algemene maatregel van bestuur als bedoeld in de artikelen 57, 68, elfde lid, en 91 der Arbeidswet 1919, 17 november 1932, Stb. 1932/537, art. 13.1 (b.w. 1965; Stb. 1964/442); Werktijdenbesluit voor kantoren 1937, 8 augustus 1937, Stb. 1937/844, art. 12.1 en 12.4; Werktijdenbesluit voor apotheken, 9 juli 1964, Stb. 1964/335, art. 13.1 (i.w. 1965, Stb. 1964/442); Werktijdenbesluit voor koffiehuis- en hotelpersoneel, 3 augustus 1949, 1949, Stb. 1949/J 352, art. 12.1

(174.)

Actor Vakminister
Handeling Het bij het districtshoofd van de Arbeidsinspectie aanvragen van een vergunning tot het verrichten van nachtarbeid in een fabriek of werkplaats door vrouwen
Periode 1986-1989
Grondslag Arbeidswet 1919, 1 november 1919, Stb. 1919/624, zoals gewijzigd, Stb. 1986/147, art. 28a.1

(175.)

Actor Vakminister
Handeling Het bij het districtshoofd van de Arbeidsinspectie aanvragen van een vergunning om een werknemer die een minimum aantal per uren per week arbeid in een fabriek of werkplaats pleegt te verrichten, buiten die fabriek of werkplaats arbeid te laten verrichten in afwijking van de wettelijke voorschriften betreffende de arbeids- en rusttijden
Periode 1945-1995
Grondslag Arbeidswet 1919, 1 november 1919, Stb. 1919/624, art. 32.1

(176.)

Actor Vakminister
Handeling Het bij de minister van Sociale Zaken indienen van een verzoek tot vrijstelling van de wettelijke bepaling waarbij onder zekere omstandigheden tijd waarin niet-gewerkte uren of dagen gelijk worden gesteld aan arbeidstijd
Periode 1996-
Grondslag Arbeidstijdenwet, 23 november 1995, Stb. 1995/598, art. 5:13.1
Opmerking Het betreft hier uren of dagen waarin een werknemer geen arbeid heeft verricht als gevolg van ziekte, vakantie of activiteiten in de ondernemingsraad.
De vakminister kan alleen als partij bij een collectieve regeling een dergelijk verzoek indienen.

(177.)

Actor Vakminister
Handeling Het bij het districtshoofd van de Arbeidsinspectie verzoeken om vrijstelling van de verplichting een arbeidslijst, rooster of arbeidsregister bij te houden
Periode 1955-1995
Grondslag Werktijdenbesluit voor pakhuizen, 11 augustus 1954, Stb. 1954/391, art. 16.1;
Werktijdenbesluit voor restgroepen, 28 augustus 1958, Stb. 1958/492, art. 21.1

Overzicht van geraadpleegde bronnen

Wet- en regelgeving

Veiligheidswet 1934 (Stb. 1934/352)
Arbeidsomstandighedenwet (Stb. 1980/664)

Van de besluiten die op de Veiligheidswet 1934 en/of de Arbowet zijn gebaseerd, zijn de volgende in dit institutioneel onderzoek geraadpleegd:

Veiligheidsbesluit voor fabrieken en werkplaatsen (Stb. 1938/872)
Electrotechnisch veiligheidsbesluit 1938 (Stb. 1938/873)
Veiligheidsbesluit loodwit (Stb. 1939/865)
Veiligheidsbesluit elektrische schrikdraden (Stb. 1948/I 482)
Zandsteenbesluit (Stb. 1951/443)
Besluit College van Bijstand en Advies voor de Bedrijfsgeneeskunde (Stb. 1961/234)
Besluit eisen bedrijfsgeneeskundige diensten (Stb. 1961/235)
Besluit aanwijzing ondernemingen bedrijfsgeneeskundige diensten (Stb. 1961/236)
Zandstraalbesluit (Stb. 1973/415)
Besluit verplichtstelling bedrijfsgezondheidsdiensten (Stb. 1974/740)
Besluit eisen bedrijfsgezondheidsdiensten (Stb. 1974/741)
Besluit College van Bijstand en Advies voor de Bedrijfsgeneeskunde (Stb. 1974/742)
Besluit ongevallenbehandeling bedrijfsgeneeskundige diensten (Stb. 1974/743)
Besluit tot vaststelling van een amvb ter uitvoering van art. 7, eerste lid, onder h, art. 9, eerste lid, onder h, artikel 11, eerste lid, onder c, en art. 12, eerste lid, onder c, van de Veiligheidswet 1934 [Besluit propaansulten] (Stb. 1976, 97)
Asbestbesluit (Stb. 1977, 269)
Besluit verplichtstelling arbeidsveiligheidsrapport (Stb. 1981/556)
Besluit tot vaststelling van een amvb als bedoeld in art. 9, eerste en vijfde lid, van de Veiligheidswet 1934 [Besluit veiligheidssignalering] (Stb. 1982/59)
Besluit ongevallenbehandeling bedrijfsgezondheidsdiensten (Stb. 1982/405)
Besluit nadere eisen gezamenlijke bedrijfsgezondheidsdiensten (Stb. 1982/406)
Besluit erkenning van bedrijfsgezondheidsdiensten (Stb. 1982/407)
Arbeidsomstandighedenbesluit burgerlijke openbare dienst (Stb. 1985/210)
Besluit verplichtstelling jaarverslag (Stb. 1985/227)
Loodbesluit (Stb. 1988/100)
Besluit risico's zware ongevallen (Stb. 1988/432)
Asbestbesluit Arbeidsomstandighedenwet (Stb. 1988/560)
Besluit verplichtstelling veiligheidsdiensten Arbeidsomstandighedenwet (Stb. 1989/304)
Besluit eisen veiligheidsdiensten Arbeidsomstandighedenwet (Stb. 1989/305)
Besluit verplichtstelling welzijnstaken (Stb. 1990/489)
Besluit verplichtstelling jaarplan (Stb. 1990/490)
Veiligheidsbesluit restgroepen (Stb. 1990/491)
Herkeuringsbesluit Arbeidsomstandighedenwet (Stb. 1991/90)
Besluit specifieke gezondheidsschadelijke stoffen (Stb. 1991/453)
Besluit beeldschermwerk (Stb. 1992/677)
Besluit fysieke belasting (Stb. 1993/68)
Arbeidsomstandighedenbesluit (Stb. 1993/442)
Besluit veiligheids- en gezondheidssignalering (Stb. 1993/530)
Besluit arbeidsplaatsen (Stb. 1993/534)
Besluit arbeidsmiddelen (Stb. 1993/537)
Besluit Arbodiensten (Stb. 1993/781)
Besluit bedrijfshulpverlening Arbeidsomstandighedenwet (Stb. 1993/783)

Besluit kankerverwekkende stoffen en processen (Stb. 1994/91)
Besluit zwangere werkneemsters (Stb. 1994/337)
Besluit biologische agentia (Stb. 1994/368)
Besluit thuiswerk (Stb. 1994/685)

Besluit Rijks Geneeskundige Dienst (Stb. 1962/157)
Besluit Rijks bedrijfsgezondheids- en bedrijfsveiligheidsdienst (Stb. 1985/462)
Wet privatisering RBB (Stb. 1996, 269)

Wet op de Gevaarlijke Werktuigen (Stb. 1952/104)

Van de besluiten die op de Wet op de gevaarlijke werktuigen zijn gebaseerd, zijn de volgende in dit institutioneel onderzoek geraadpleegd:

Veiligheidsbesluit gevaarlijke werktuigen (Stb. 1940/842)
Liftenbesluit I (Stb. 1956/167)
Besluit schoenfluoroscopen (Stb. 1958/434)
Besluit verplaatsbare transporteurs (Stb. 1963/366)
Besluit schiethamers (Stb. 1967/142)
Besluit acetyleenontwikkelaars (Stb. 1967/578)
Besluit slijpmachines (Stb. 1968/498)
Besluit centrifuges (Stb. 1968/651)
Besluit verplaatsbare transporteurs (Stb. 1972/520)
Besluit containers (Stb. 1983/177)
Besluit gemotoriseerde transportwerktuigen (Stb. 1992/77)
Besluit drukvaten van eenvoudige vorm (Stb. 1992/456)
Besluit machines (Stb. 1993/134)
Besluit persoonlijke beschermingsmiddelen (Stb. 1993/441)
Besluit explosie veilig materieel (Stb. 1995/379)
Besluit liften (Stb. 1996/444)
Besluit veiligheid attractie- en speeltoestellen (Stb. 1996/474)

Stoomwet 1898 (Stb. 1898/69)
Stoomwet 1953 (Stb. 1953/179)

Op de Stoomwet 1953 is het volgende besluit gebaseerd, welke geraadpleegd is voor dit institutioneel onderzoek:

Stoombesluit 1953 (Stb. 1953/587)

Arbeidswet 1919 (Stb. 1919/624)

Van de besluiten die op de Arbeidswet 1919 zijn gebaseerd, zijn de volgende in dit institutioneel onderzoek geraadpleegd:

Arbeidsbesluit 1920 (Stb. 1920, 694)

Besluit, als bedoeld in art. 90 van de Arbeidswet 1919 (Stb. 1924/111)

Werktijdenbesluit voor winkels 1932 (Stb. 1932/84)

Werktijdenbesluit voor apotheken 1932 (Stb. 1932/537)

Werktijdenbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1936 (Stb. 1936/862)

Rusttijdenbesluit voor volwassen koffiehuis- en hôtelpersoneel 1937 (Stb. 1937/864)

Werktijdenbesluit voor kantoren 1937 (Stb. 1937/844)

Werktijdenbesluit voor koffiehuis- en hôtelpersoneel 1949 (Stb. 1949/J 352)

Werktijdenbesluit voor pakhuizen (Stb. 1954/391)

Werktijdenbesluit restgroepen (Stb. 1958/492)

Werktijdenbesluit voor apotheken 1964 (Stb. 1964/335)

Arbeidsbesluit jeugdigen (Stb. 1972/652)

Gelijkstellingsbesluit kindbeschermingsinrichtingen (Stb. 1979/587)

Werk- en rusttijdenbesluit jeugdigen (Stb. 1979/588)

Gelijkstellingsbesluit bedrijfsverenigingen (Stb. 1989/183)

Arbeidstijdenwet (Stb. 1995/598)

Op de Arbeidstijdenwet is het volgende besluit gebaseerd, welke geraadpleegd is voor dit institutioneel onderzoek:

Arbeidstijdenbesluit (Stb. 1995/599)

Literatuur

Arbeidsomstandighedenwet, bewerkt door K.W. van Riet Paap, Editie Schuurman & Jordens 141 (Zwolle 1996⁶).

Arbeidstijdenwetgeving. Arbeidstijdenwet, bewerkt door J. van Drongelen en P.H. Vos, Editie Schuurman en Jordens 49-I (Zwolle 1996).

Arbeidstijdenwetgeving. Arbeidstijdenbesluit, overige regelgeving, bewerkt door J. van Drongelen en P.H. Vos, Editie Schuurman en Jordens 49-II (Zwolle 1996).

Arbeidwet 1919, bewerkt door J. van Drongelen en H. Hoeksema, Editie Schuurman & Jordens 49 (Zwolle 1991¹⁵).

Gier, H.G. de, A. Bloemhof en S. Dhondt, *Overheidspersoneel en arbeidsomstandigheden. Regelgeving en beleid in Nederland, Groot-Brittannië, Spanje, Duitsland en Frankrijk* ('s-Gravenhage 1994).

Hoogendijk, L., *Rijksoverheid en Arboret. Taken en verantwoordelijkheden bij het invoeren van Arbeid* (Amsterdam 1992).

'Overzicht van de ontwikkelingen van de Rijks Geneeskundige Dienst' (ongepubliceerd onderzoek van het ministerie van Binnenlandse Zaken 1963).

Schaap, M., en A. Spijksma, *Ter bevordering van menswaardige arbeid. Rapport institutioneel onderzoek op het beleidsterrein arbeidsomstandigheden 1940-1993* ('s-Gravenhage 1994).

Staatsblad, diverse nummers.

Staatscourant, diverse nummers.

Stoomwet, bewerkt door J.R. Gatsonides, Editie Schuurmans & Jordens 31 (Zwolle 1993⁹).

Wal, R. van der, *Institutioneel onderzoek Overheidspersoneel. Deelbeleidsterrein Arbeidsverhoudingen bij de (Rijks)overheid 1945-1995 (1997). Een rapport institutioneel onderzoek naar de arbeidsverhoudingen bij de rijksoverheid in de periode 1945-1997 PIVOT-rapport nr. 72.*

Wet op de gevaarlijke werktuigen, bewerkt door J.R. Gatsonides, Editie Schuurmans & Jordens 150 (Zwolle 1993⁷).

Materiedeskundigen

Drs. A.L. van den Berg,
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, directie Personeelsmanagement
Rijksdienst, afdeling Arbeidsvoorwaarden en Sociaal Beleid

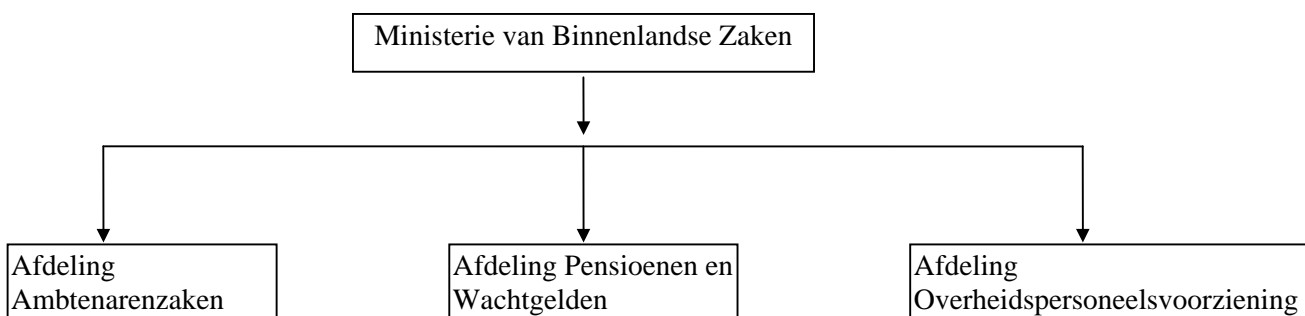
Drs. R.M.J. Voorthuis
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, directie Personeelsmanagement
Rijksdienst, afdeling Arbeidsvoorwaarden en Sociaal Beleid

Bijlage

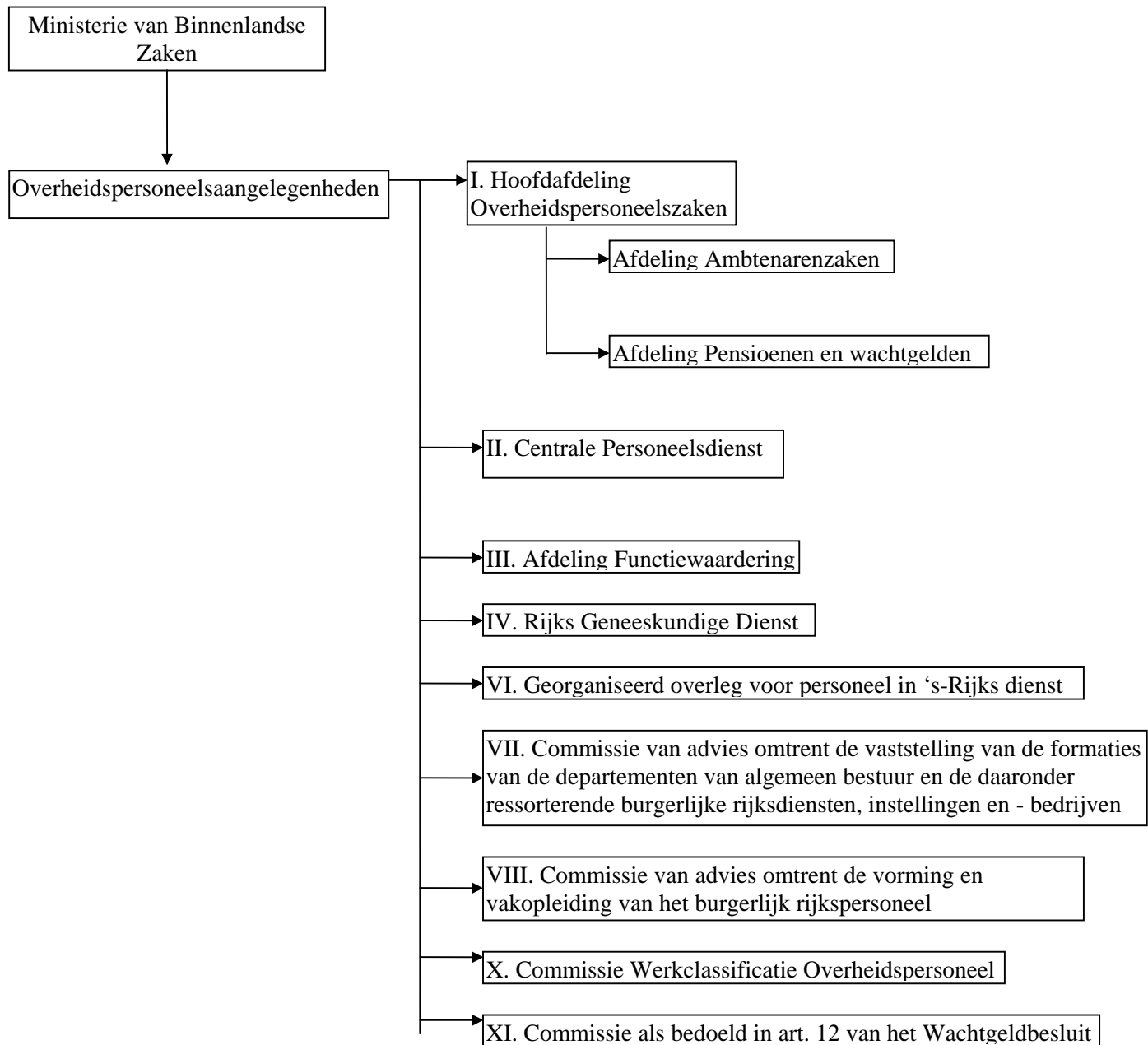
Tienjaarlijkse organogrammen m.b.t. overheidspersoneelsbeleid 1946-1996

In deze organogrammen zijn alleen die organisatieonderdelen opgenomen waarvan hun rol in een of meer deelbeleidsterreinen van het RIO Overheidspersoneelsbeleid worden beschreven. Een dienst als bijvoorbeeld de Rijks Geneeskundige Dienst wordt niet beschreven en is derhalve niet opgenomen in onderstaande organogrammen.

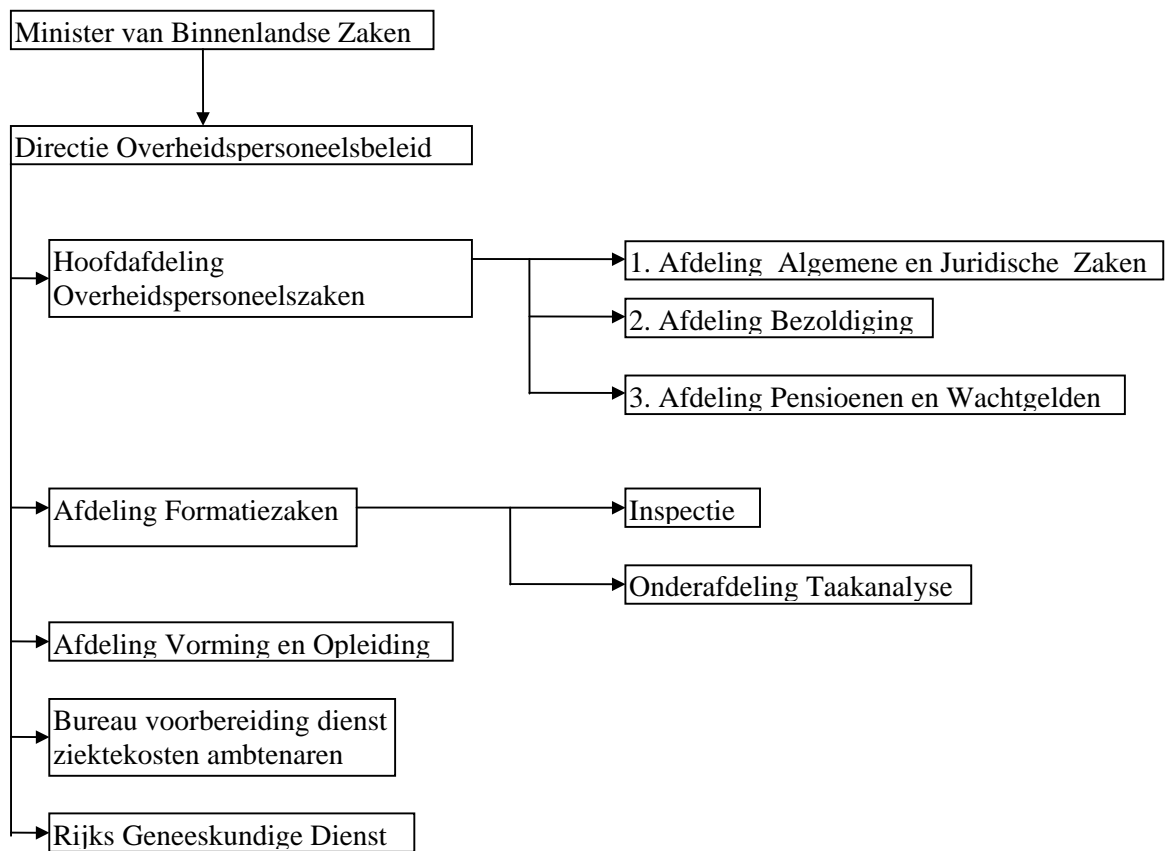
1946

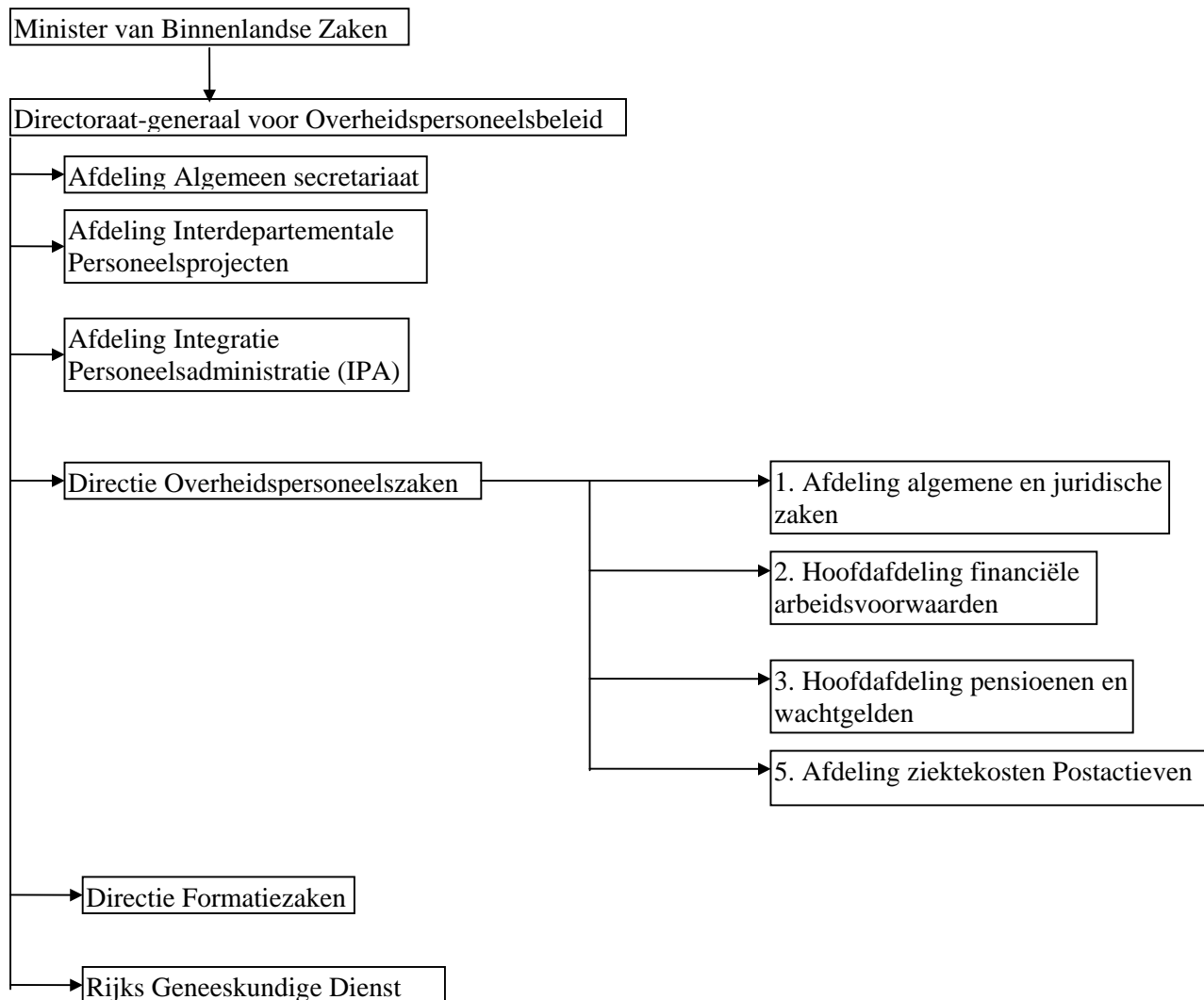

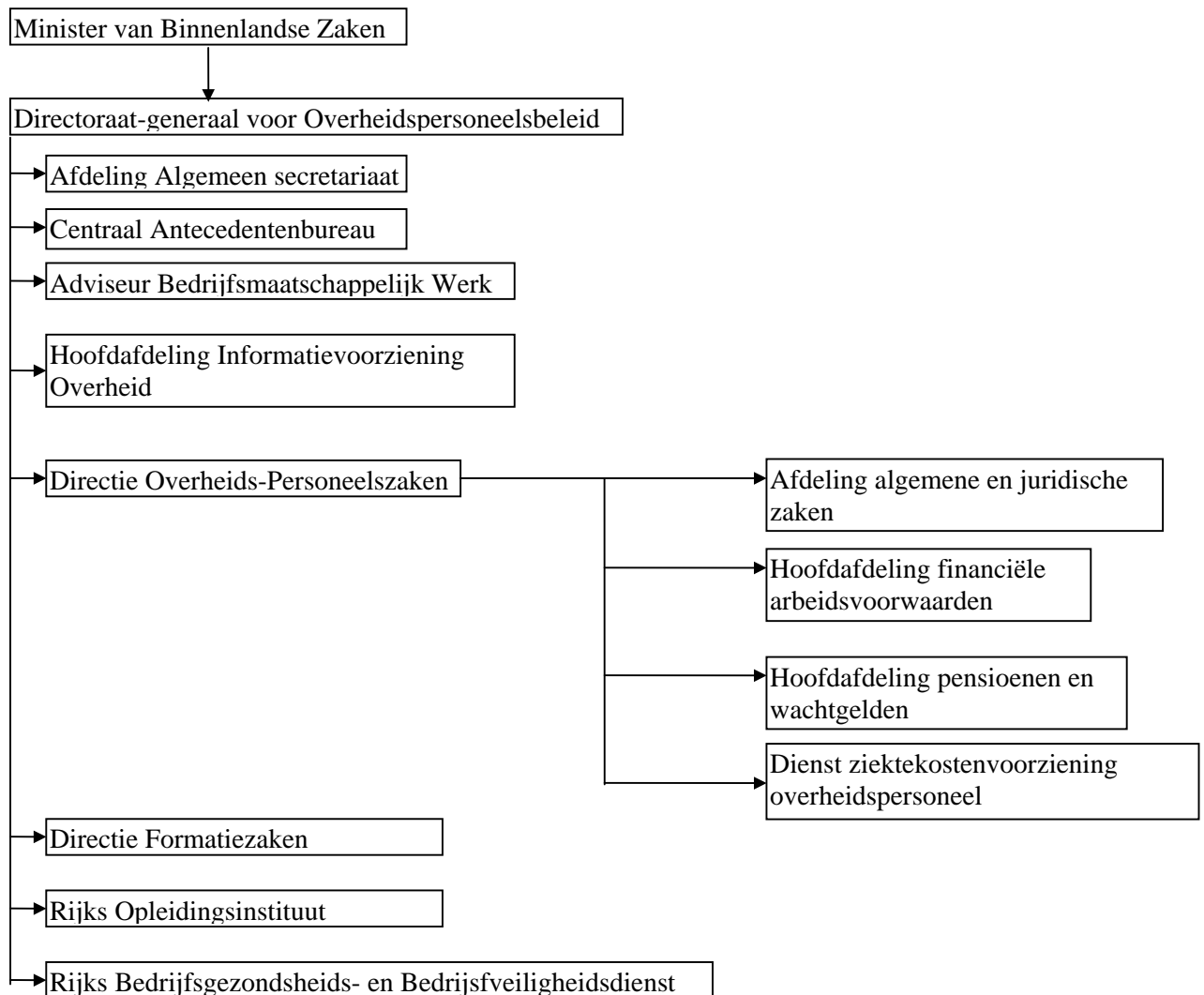
1956

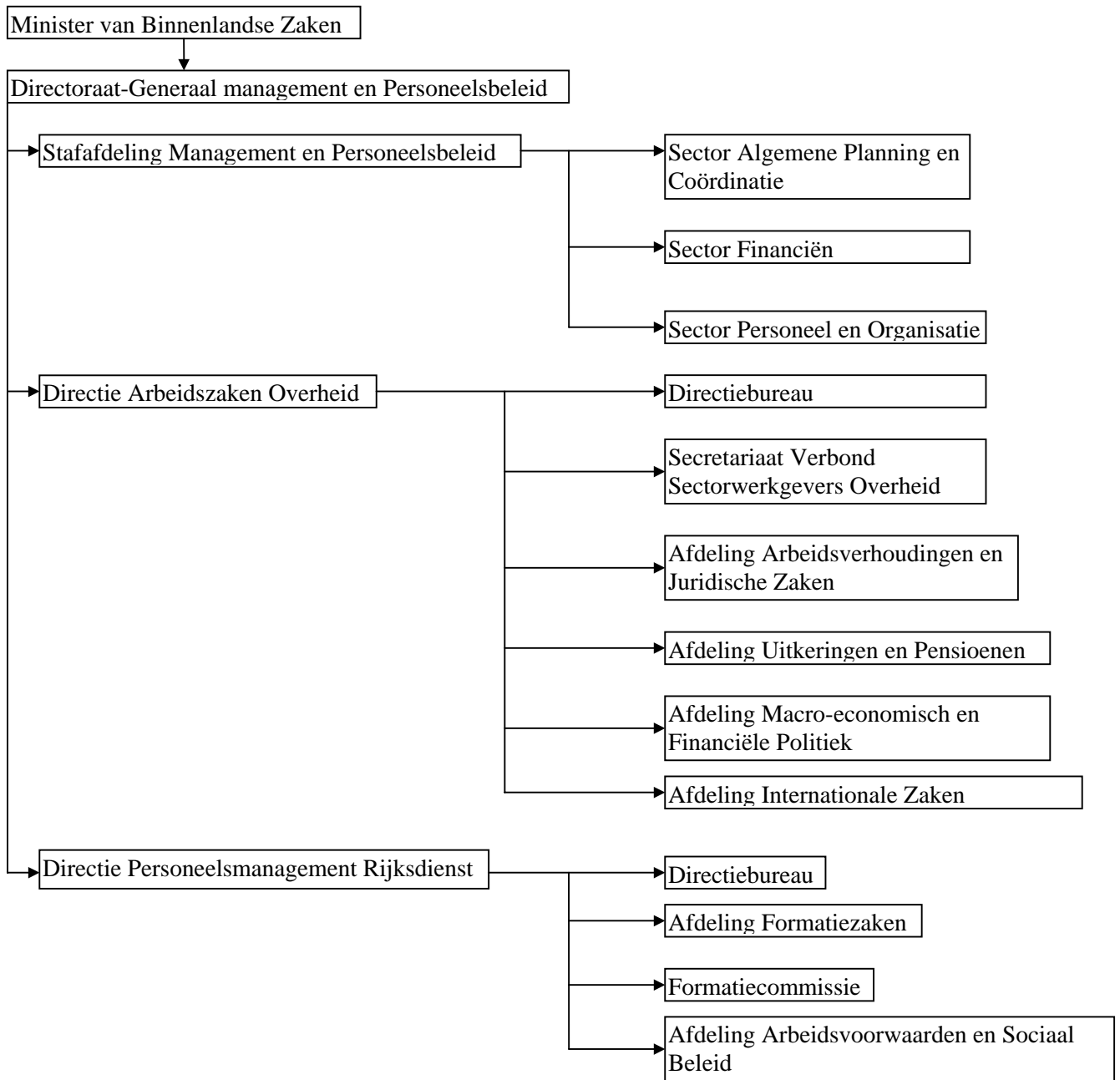

1966

Noten

¹ Met de intrekking van het Arbeidsovereenkomstenbesluit in 1993 is de arbeidscontractant althans binnen de rijksdienst verdwenen.

² Tot 1984 konden ambtenaren volgens de Ambtenarenwet alleen ‘hier te lande’ werkzaam zijn. De Grote Winkler Prins meldt in haar definitie bovendien dat ambtenaren ondergeschikt zijn aan gekozen politieke vertegenwoordigers: *Grote Winkler Prins Encyclopedie*, II (Amsterdam en Antwerpen, 1990⁸), p. 23.

³ *Het sectorenmodel. Differentiatie van de arbeidsvoorwaarden bij de overheid*, uitgave van het ministerie van Binnenlandse Zaken (Den Haag 1993), p. 5.

⁴ P.L. de Vos, ‘De ambtenaar in Nederland. Sectoralisatie, afslanking en normalisatie’, *Tijdschrift voor bestuurswetenschappen en publiekrecht* 49 (1994), p. 794-799. Zie ook *Verantwoord verzelfstandigen. Rapportage van de commissie-Sint*, Den Haag 1995, p. 6-15.

⁵ M.J.B. Kavelaars, *Handelen met de sterke arm, deel II. Rapport institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein politie 1994-*, Pivot-rapport nr. 31 (‘s-Gravenhage 1996).

⁶ F. van der Doe, M.L. Loef, *Geef acht (militair personeel; beroeps- en reserve-personeel). Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993*, Pivot-rapport nr. 25 (‘s-Gravenhage 1994).

⁷ M. Schaap en A. Spieksma, *Ter bevordering van menswaardige arbeid. Rapport institutioneel onderzoek op het beleidsterrein arbeidsomstandigheden 1940-1993* (‘s-Gravenhage 1994).

⁸ L. Hoogendijk, *Rijksoverheid en Arbowet. Taken en verantwoordelijkheden bij het invoeren van Arbo-beleid* (Amsterdam 1992), 15 en 45.

⁹ Arbeidsomstandighedenbesluit burgerlijke openbare dienst (Stb. 1985/210), art. 1.

¹⁰ TK 1982-1983, 17 600, hoofdstuk VII, nr. 2, blz. 98.

¹¹ H.G. de Gier, A. Bloemhoff en S. Dhondt, *Overheidspersoneel en arbeidsomstandigheden. Regelgeving en beleid in Nederland, Groot-Brittannië, Spanje, Duitsland en Frankrijk* (‘s-Gravenhage 1994), p. 66, 68 en 72.

¹² Ook bestonden er toen reeds regels met betrekking tot de landbouw en het vervoerswezen -met name de binnenvaart. Omdat zij voor de burgerlijke openbare dienst geen relevantie hebben, blijven deze hier buiten beschouwing.

¹³ Arbeidswet 1919, 1 november 1919 (Stb. 1919/624), art. 1, derde lid, onder b. Wijziging hiervan bij de wet van 21 januari 1960 (Stb. 1960/37), art. 1, vierde lid. Gelijkstellingsbesluit kindbeschermingsinrichtingen, 11 augustus 1979 (Stb. 1979/587). Gelijkstellingsbesluit bedrijfsverenigingen, 13 april 1989 (Stb. 1989 / 183). *Arbeidswet 1919*, bewerkt door J. van Drongelen en H. Hoeksema, Editie Schuurman & Jordens 49 (Zwolle 1991¹⁵), 23, 25-26.

¹⁴ ‘Overzicht van de ontwikkeling van de Rijks Geneeskundige Dienst’, blz. 4. Hieronder zijn wellicht inbegrepen takken van dienst die kunnen worden aangemerkt als het burgerlijk personeel van het Ministerie van Defensie, zoals de Rijksscheepswerf te Den Helder en de Tankwerkplaats en Transportdiensten te Amersfoort.

¹⁵ Dorsgarniturenbesluit (Stb. 1956/150); Lifttenbesluit I (Stb. 1956/167); Besluit schoenfluoroscopen (Stb. 1958/434; b.w. Stb. 1969/514); Besluit spanninggevers voor schrikdraden (Stb. 1958/449); Besluit verplaatsbare transporteurs (Stb. 1963/336; b.w. Stb. 1872/520); Besluit schiethamers (Stb. 1967/142); Besluit acetyleenontwikkelaars (Stb. 1967/578); Besluit slijpmachines (Stb. 1968/498; b.w. Stb. 1993/134); Besluit centrifuges (Stb. 1968/651; b.w. Stb. 1993/134); Besluit verplaatsbare transporteurs (Stb. 1972/520); Besluit containers (Stb. 1983/177); Besluit gemotoriseerde transportwerktuigen (Stb. 1992/77); Besluit kantel- en valbeveiligingen bouwmaschinen (Stb. 1992/267); Besluit drukvaten van eenvoudige vorm (Stb. 1992/456); Besluit machines (Stb. 1993/134); Besluit persoonlijke beschermingsmiddelen (Stb. 1993/441); Besluit explosie veilig materieel (Stb. 1995/379); Besluit veiligheid attractie- en speeltoestellen (Stb. 1996/474); Besluit liftten (Stb. 1996/444). Het Veiligheidsbesluit gevaarlijke werktuigen (Stb. 1940/842) was aanvankelijk gebaseerd op de Veiligheidswet 1934; sinds de vervanging van deze wet door de Arbowet wordt dit besluit geacht te zijn op de Wet op de gevaarlijke werktuigen.

-
- ¹⁶ Besluit van 3 juni 1924, als bedoeld in artikel 90 van de Arbeidswet 1919 (Stb. 1924/111).
- ¹⁷ *Kamerstukken II* 1976/77, 14497, nr. 3, Memorie van Toelichting bij de Arbowet, p. 2, 13-14.
- ¹⁸ Arbeidsomstandighedenbesluit burgerlijke openbare dienst (Stb. 1985/210), art. 2 en 3.
- ¹⁹ Arbowet (Stb. 1980/664), art. 14, eerste t/m derde lid; zie ook Schaap en Spieksma, *Ter bevordering van menswaardige arbeid*, 38-39, handelingen 44 en 45.
- ²⁰ De bevoegdheden van raad en commissie specifiek op het gebied van de arbeidsomstandigheden worden genoemd in de Arbowet (Stb. 1980 / 664), zoals gewijzigd (Stb. 1990, 91), artt. 14-15. Meer algemeen in de Wet op de Ondernemingsraden (Stb. 1971/54) art. 17, art. 18, eerste en tweede lid, en art. 31, eerste lid; en in het Algemeen Rijksambtenarenreglement, artt. 105- 129b voor de Centrale Commissie, de Bijzondere Commissie en de dienstcommissies bij de Rijksoverheid.
- ²¹ Hoogendijk, *Rijksoverheid en Arbowet*, 13-14.
- ²² R. van der Wal, *Arbeidsverhoudingen bij de rijksoverheid. Een rapport institutioneel onderzoek naar de arbeidsverhoudingen bij de rijksoverheid in de periode 1945-1997*, paragraaf 9.1.2.
- ²³ Hoogendijk, *Rijksoverheid en Arbowet*, 20.
- ²⁴ Besluit aanwijzing ondernemingen bedrijfsgeneeskundige diensten (Stb. 1961/236); Besluit verplichtstelling van bedrijfsgezondheidsdiensten (Stb. 1974/740), gewijzigd (Stb. 1982/408).
- ²⁵ Nota van Toelichting bij het Besluit Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (Stb. 1985/462), pag.4.
- ²⁶ Beschikking van de waarnemend secretaris-generaal van het departement van Sociale Zaken 17 september 1941 (Stcrt. 1941/181).
- ²⁷ Op 24 augustus 1945 werd bepaald dat de RGD, te rekenen vanaf 1 juli van dat jaar, zou ressorteren onder het Departement van Oorlog. Nog geen acht maanden later, op 8 april 1946, keerde de dienst bij beschikking terug onder Sociale Zaken, te rekenen vanaf 1 januari van dat jaar. Ministeriële beschikking 12-7-1945 (Stcrt. 1945/57) en 8 april 1946 (Stcrt. 1946/72).
- ²⁸ Erkenning van de aan de Rijkswerf van het ministerie van Defensie (Marine), te Den Helder, verbonden bedrijfsgeneeskundige dienst 25 februari 1964 (Stcrt.1964/45).
- ²⁹ Nota van Toelichting bij het Besluit Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst (Stb. 1985 / 462), pag.4.
- ³⁰ Besluit verplichtstelling veiligheidsdiensten Arbowet (Stb. 1989/304), art. 1, eerste lid.
- ³¹ Expliciet werd dit pas bij de wetwijziging van 1987 onder woorden gebracht: zie Stb. 1987/535, art. 20, eerste lid.
- ³² Nota van Toelichting bij het Besluit Arbodiensten (Stb. 1993/781), p.11.
- ³³ Nota van Toelichting bij het Besluit Arbodiensten (Stb. 1993/781), p.6-11.
- ³⁴ Vaststelling begrippen ongeval en (vermoede) beroepsziekte Arbowet (Stcrt. 1985/84; b.w. Stcrt. 1987/197); Besluit vaststelling begrippen ongeval, ernstig lichamenlijk letsel, grote materiële schade en beroepsziekte (Stcrt. 1987/197).
- ³⁵ Brief van de minister van Binnenlandse Zaken aan de directeur Overheidsorganisatie en Automatisering, 22 maart 1979, arch. Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Overheidspersoneelszaken 1960-1989, inv.nr. 993.
- ³⁶ Op 4 oktober 1991 besloot de Ministerraad dat vanaf 1992 de vakministers aan de minister van Binnenlandse Zaken onderling vergelijkbare kerngegevens zouden aanleveren die zicht zouden geven op de omvang en de ontwikkelingen van het ziekteverzuim bij de Rijksoverheid. Deze gegevens zouden ter beschikking gesteld worden van de Ministerraad en de Tweede Kamer ('Centrale registratie kerngegevens ziekteverzuim bij de Rijksoverheid', Stcrt. 1991/194).
- ³⁷ Arbeidswet 1919 (Stb. 1919/624), zoals gewijzigd (Stb. 1955/44 en Stb. 1960/37), art. 1, derde lid onder b, en vierde lid.
- ³⁸ Gelijkstellingsbesluit kindbeschermingsinrichtingen (Stb. 1979/587), art. 2.
- ³⁹ Arbeidstijdenwet (Stb. 1995/598), art. 4:1, eerste lid.
- ⁴⁰ *Arbeidstijdenwetgeving. Arbeidstijdenwet*, bewerkt door J. van Drongelen en P.H. Vos, Editie Schuurman & Jordens 49-I (Zwolle 1996), xi.